

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

115. LETO • JULIJ 2010

ŠT. 7

Revija
Planinske zveze
Slovenije

Tema meseca: **Bivaki**

Intervju: **Tadej Golob**

Z nami na pot: **Gore nad Rožem, Monte Rosa**

3,40 €

KOLEDARJA 2011

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
Dvoržakova 9
p. p. 214

1000 Ljubljana

www.pzs.si
e-mail: maja@pzs.si
tel.: 01 43 45 690

EKSKLUZIVNA IZDAJA

ALPINISTI 2011

2011
ALPINISTI

MAREC 2011

- umetniški posnetki slovenskih alpinistov skozi objektiv Urbana Goloba
- posebno oblikovan
- tiskan na umetniški papir
- dvostransko uporaben
- tromesečni koledarski del z luninimi menami
- format 225 x 450 mm
- podložni fotokarton 305 x 500 mm z izsekom v obliki stene
- vložna vrečka iz črnega fotopapirja
- možnost dotiska logotipa

cena 11,90 €*

planinski
VESTNIK

SIMPRO

STRMINE GORA 2011

- posnetki slovenskih vrhov
- legenda o ajdovski deklici
- obogaten z verzji
- pregleden koledarski del z luninimi menami
- format 33 x 48 cm
- pasica za dotisk logotipa

cena 4,80 €*

*DDV je vključen v ceno. Poštnino plača naročnik.

Vladimir Habjan

Lahko noč v bivaku

Konec junija je Društvo gorske reševalne službe Kamnik uradno odprlo Bivak Pavleta Kemperla na Velikih Podih pod Grintovcem. Na mestu starega, malega bivaka je zrastle pokončna in sodobna zgradba, ki bo lahko brez dvoma planincem nudila zavetišče v sili, kar je bil – kot je v pogovoru povedal Tone Škarja – tudi osnovni namen pobudnikov postavitve prvega bivaka. Ta dogodek in tudi sicer že stara želja uredništva, da bi se lotili bivakov, sta bili povod za tokratno temo meseca.

S kratkimi pogovori s štirimi različnimi posamezniki, ki so vsak na svoj način povezani z bivaki, smo vam poskušali predstaviti, kakšne težave imajo tisti, ki so se ukvarjali in se še ukvarjajo z njimi. Kot je razvidno iz povedanega, sloni jedro dela pri postavljanju ali vzdrževanju bivakov na lokalnih društvih. Saj ne rečem, včasih pomagajo tudi drugi, vendar je treba resnici na ljubo priznati, da večino dela le opravijo prostovoljci teh društev (ne govorim o sponzorjih, donatorjih, pač pa o organizaciji in izvedbi dela!).

Po drugi strani pa je dejstvo, da se lahko kdor koli (običajno je to planinsko ali drugo društvo) spomni, da bi imelo bivak, za to pridobi potrebna dovoljenja in ga postavi skorajda kamor koli. Kolikor je meni znano, ni celovitega pogleda na to, kje naj bodo bivaki pri nas, koliko naj jih bo in kakšni naj bodo. Ni "vrhovne komisije" ali odločevalca, ki bi na primer odločil o tem, ali je postavitve novega bivaka na Srednji Ponci, kot predlaga komentator Andrej Mašera, res smiselna ali ni. Kaj so razlogi proti in kaj za? Kdo bi lahko o tem podal svoje strokovno mnenje? Mnenja komentatorja, naj se vam zdijo še tako smiselna ali ne, smo navedli ravno z namenom, da spodbudimo vaše razmišljanje o tem. Časi, ko so se postavljali klasični in vsem znani bivaki v Martuljkovi skupini in bližnji okolici, so nezadržno minili. Bivaki so stari, dotrajani, vzdržujejo jih z veliko težavami. So ti bivaki še smiselni, se jih še splača obnavljati? Jih bomo enostavno prepustili prostovoljcem posameznih društev, ali jim bomo pri tem kakor koli pomagali? Je smiselno kakega od teh bivakov tudi odstraniti ali postaviti kje novega? Kdo naj bi bil tisti, ki naj bi podal strokovno mnenje, ki bi upoštevalo tako vidik bivaka kot zavetišča v sili in pripomočka pri reševanju kot vidik upravičenosti umestitve v nek gorski prostor, videz in še mnogo drugega? To je le nekaj vprašanj, na katere želimo dobiti odgovore.

Naj poudarim, da ne želimo razpravljati o raznoraznih hiškah, kočicah in barakah, ki so jih nekateri (prav tako z velikim veseljem) večinoma postavili na razglednih točkah v sredogorju ali včasih tudi višje in jim služijo zgolj za nekakšno "vrtičkarstvo", preživljanje prostega časa, za lastno veselje ali kaj drugega (npr. idilični bivak pri Hanžku na Črni gori nad Radovno), pač pa si želimo celovitega in strokovnega mnenja o (ne)potrebnosti, kakovosti, videzu idr. bivakov v visokogorju, predvsem pa o tem, kdo bi o tem podal stališče, ki bi ga vsi upoštevali.

Sam vidim večino odprtih vprašanj le v Julijskih Alpah, v ostalih dveh gorovjih se mi bivaki ne zdijo tako zelo pomembni. Rešitev bi bila komisija neodvisnih strokovnjakov pod okriljem PZS, ki bi skrbela za vizijo, za koordinirano in skrbno načrtovano gradnjo in vzdrževanje bivakov, ne za stihijo, tako kot je sedaj. Prav je, da se problema zavedamo, prav je, da se v bivakih obnašamo odgovorno, in prav je, da se s tem enkrat tudi spopademo. Če se ne bomo, morda čez deset let ne bomo imeli niti več kje spati. Pa lahko noč v kakem od bivakov, če vas bo pot v prihajajoči glavni sezoni zanesla tudi v te kraje!

4

8

16

10

19

24

26

28

32

60

66

- UVODNIK
- 1 **Lahko noč v bivaku**
Vladimir Habjan
- TEMA MESECA
- 4 **Bivaki**
Prijaznost samotnih doživetij
Marjan Bradeško
- KOMENTAR
- 8 **Potrebni in "nepotrebni" bivaki**
Ali je bivakov v naših gorah res dovolj?
Andrej Mašera
- TEMA MESECA
- 10 **Bivak Pavleta Kemperla na Velikih Podih pod Grintovcem**
Zamenjava starega bivaka z novim
Irena Mušič Habjan
- 14 **Skalni monolit? Ne, bivak.**
Pogovor z arhitektom Mihom Kajzeljem
Irena Mušič Habjan
- 15 **Bivak pod Špiikom**
Pogovor z oskrbnico Mihaelo Oman 15
Dušan Škodič
- DAN PLANINCEV
- 16 **Srečanje slovenskih planincev na Grmadi**
V znamenju varovanja gorske narave
Irena Mušič Habjan
- GORE V POSOČJU
- 19 **Po Poti miru**
Med ostanki vojne in kravjimi zvonci
Katja Roš
- PRESENEČENJE NA POTI
- 23 **Medved plezal čez martuljske grebene**
Le kako je našel čez Kajji jezik?
Miran Hladnik
- SPOMIN
- 24 **Velika Mojstrovka**
Z očetom, Egonom Miheličem
Joža Mihelič
- NA OBROBJU ALP
- 26 **Iz popotniške beležnice**
Dva dneva Provanse
Milan Vošank
- INTERVJU
- 28 **Vsaka knjiga je poklon slovenskemu jeziku**
Pogovor s Tadejem Golobom, letošnjim kresnikovim nagrajencem
Vladimir Habjan
- ALJASKA
- 32 **Neskončni sneg Denalija**
Vzpon na najvišji vrh Severne Amerike
Boris Strmšek
- OPISI
- 33 **Setiče**
Gorazd Gorišek
- 33 **Psinski vrh**
Gorazd Gorišek
- 35 **Mačenski vrh**
Gorazd Gorišek
- 35 **Komnica**
Gorazd Gorišek

- 37 **Punta Gnifetti**
Bor Šumrada
- 37 **Lyskamm**
Bor Šumrada
- 39 **Piramide Vincent**
Bor Šumrada
- 39 **Dufourspitze**
Andrej Mašera
- VARSTVO NARAVE
- 41 **Grob poseg v zaščiteno območje Lovrenških jezer**
Darko Lorenčič
- Znamina na poti
- 42 **Med našimi rojaki na Koroškem**
Gore nad Rožem
Gorazd Gorišek
- 48 **Veriga štiritisočakov – Monte Rosa**
Ledena prostranstva
Bor Šumrada
- V SPOMIN
- 54 **Veselo po planinah**
Zvonko Čemažar (1927–2010)
France Malesič
- 57 **Igor Levstek (1931–2010)**
Mitja Kilar
- 58 **Zvone Andrejčič – Zvonc (1950–2010)**
Tone Škarja
- VARSTVO NARAVE
- 60 **Rastlina, ki olajša marsikatero težavo**
Arnika
Dušan K lenovšek
- VREME V GORAH
- 61 **Suhimi vtisi in mokrimi doživetji**
Pomlad 2010
Miha Pavšek in Gregor Vertačnik
- GORSKO REŠEVANJE
- 62 **Gorsko reševanje na Hrvaškem**
Iztok Tomazin
- ALPINISTIČNA TEHNIKA
- 64 **Sidrišča v skali – 1. del**
Aljaž Anderle, Tadej Debevec, Georg Soje
- TRENING
- 66 **Skalno plezanje**
Blaž Žavzonil
- 68 NOVICE IZ VERTIKALE
- 70 NOVICE IZ TUJINE
- 70 PISMA BRALCEV
- 70 LITERATURA
- 71 PLANINSKA ORGANIZACIJA

planinski VESTNIK
REVUJA ZA LJUBITELJE GORA

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:
Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344
Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke,
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

110. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:
Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorčakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK: Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:
Marjan Bradeško, Mateja Pate, Irena Mušič Habjan,
Emil Pevec (tehnični urednik), Andrej Stritar (namestnik
odgovornega urednika), Slavica Tovšak

ZUNANJI SODELAVCI:
Tina Leskošek, Dušan Skodič, Andrej Mašera

LEKTORIRANJE:
Mojca Volkar Trobevshek, Mojca Stritar, Marta Krejan,
Katarina Marin Hribar

GRAFIČNA PRIPRAVA: Repro studio Schwarz, d. o. o.
TISK: Schwarz, d. o. o.

NAKLADA: 6060 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenarocenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. **Naročanje:** Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Dvorčakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu **080 1893 24 ur na dan**. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprti pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino, posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: S Planinskim vestnikom so razgledi širši FOTO: DAN BRIŠKI

Vsebine vseh Planinskih vestnikov

od leta 1895 do danes
na www.pvkazalo.si
od 1949 do lanskega letnika
v formatu pdf.

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje po gorah po navodilih iz te revije.

Bivaki

Prijaznost samotnih doživetij

✍ Marjan Bradeško 📷 Sebastjan Reven

Spokojno lega večer in tišina je popolna. Sivina je razorane stene že zdavnaj spremenila v mogočno enolično gmoto, ki bo znova oživila šele s prvimi jutranjimi žarki. Na zahodu je še slutiti ostanke večera, čeprav tudi rožni nadih neba že postaja kovinsko siv. Nocoj je tvoj dom tu gori, visoko nad dolino, v mali pločevinasti "konzervi", v bivaku. Kuhalnik enakomerno šumi in sem in tja je slišati mrmranje prijateljev, ki jih je pot zanesla sem gor. Hlad je vse izrazi-tejši in spalne vreče so že razgrnjene na skromnem, tesnem ležišču. Počasi boš zaprl vrata. Nekdo bo iz žepa potegnili orglice in ob nežni glasbi boš, utrujen od lepega dne in v silnem pričakovanju naslednjega, utonil v globok spanec ...

Bivak nam lahko nudi zavetje v slabem vremenu. FOTO: OTON NAGLOST

KJE IN ZAKAJ?

Bivak. Skromno zavetišče v razdrapani divjini gora. Pločevinasta "hišica", zavetje pred mrazom, nočjo, viharjem. Mesto najpristnejših in najglobljih doživetij gorskega

večera. Tam, kjer ni več poti, tam, kjer za napredovanje roke vse pogosteje segajo po oprimkih, tam daleč od vsega te pričakajo. Postavili so jih, skromne in majhne, da bi tistim, ki zmorejo, omogočili priti dlje, in da bi

vsem, ki jih zatečeta noč ali neurje, ponudili streho in zavetje.

Večina bivakov v našem visokogorju je postavljena stran od uhojenih poti, nad vsemi gotovo kraljujejo štirje "jeseniški" bivaki

v Martuljških gorah, ki so tudi najstarejši. Označeni so preprosto z rimskimi številkami od ena do štiri (I, II, III in IV). Alpinistični odsek Planinskega društva Jesenice je dva postavil le nekaj let pred drugo svetovno

vojno, dva pa kmalu po njej. V železarskem slogu nekdanjih Jesenic so vsi v obliki podolgovatih pločevinastih "konzerv" s polkrožno ukrivljeno streho - po velikostih pa si sledijo tako kot številke - I je najmanjši (4 ležišča),

najtežje dostopen in najbolj skrit, IV pa je največji (10 ležišč), najbližje poti in dokaj lahko dostopen.

Bivaki stoje na silno romantičnih mestih - Bivak II in Bivak IV sta visoko na severnih

Bivak v Kočni stoji na razgledni vzpetini južnega grebena Kokrske Kočne.

pobočjih doline Vrat, tisoč metrov nad dolinskim dnem, Bivak I pa v samotni Veliki Dnini pod Veliko Martuljško Ponco. Edini od štirih bivakov, ki stoji v gozdu, je Bivak III v krnici Za Akom. Le malo proč, v sosednji krnici Pod Srcem, pa stoji še Bivak pod Špikom. Martuljške gore, še danes dokaj samotne in predvsem eno zadnjih brezpotnih območij naših gora, tako še vedno pričajo o pionirskih dneh osvajanja gorske samote – in nas učijo, da je tisti nekdanji odnos tudi danes edino pravi za veselje obiskovalca in za ohranjanje pristne podobe gora tudi zanamcem.

Seveda pa so bivaki še drugje v Julijcih – dva sta povsem nova – na Kotovem sedlu in pod Muzcem v Stolovem grebenu (bližje Kobarida je tudi bivak Hlek). Zavetje nudi tudi bivak (pravzaprav senik) na Črniku pod zahodno steno Krna, v trikotniku poti čez Sovatno in proti Luknji pa stoji Bivak pod Luknjo.

Nekaj bivakov je tudi v Kamniško-Savinjskih Alpah. Popotnikom čez Skutine Pode sta verjetno najbolj znana Bivak pod Skuto na Malih Podih, ki je malo umaknjen od poti, in (novi) Bivak Pavleta Kemperla pod Grintovcem na južni strani Velikih Podov. Precej alpinistično nadahnjeno je položaj Bivaka v Kočni, samo alpinistom dostopen pa je Bivak pod Storžičem.

V zadnjem času je tudi v sredogorju zraslo nekaj lesenih zavetišč, ki slišijo na ime "bivak", posebej v Zasavskem hribovju (Bivak na Kamniku, Bivak na Gozdniku, Blažev bivak na Golavi).

Osnovni cilj postavitve vseh bivakov je nuditi zavetje alpinistom in planincem, ki hodijo po brezpotju in potrebujejo zavetja in prijetne noči. Že res, da je noč pod zvezdami lahko lepa, je pa dostikrat hladna in neudobna. Povsem drugače je na mehkih žimnicah in v toplih spalnih vrečah v bivaku, ko zunaj delujejo zakoni narave.

MESTO NAJPRISTNEJŠIH DOŽIVETIJ

Kdor je kdaj doživel samoto bivakov, mu to doživetje v spominu gotovo zaseda najimennitnejši prostor. Že sama mesta bivakov so tako silno lepa. Še v skromnih študentskih letih sva z Mojco po vrnitvi z Velike Martuljške Ponce sedla pred Bivak I in odprla – za tiste čase pravo razkošje – ogromno pločevinko vloženih olupljenih breskev v kompotu. Sonce je ravno pokukalo čez eno od škrbin v nazobčanem grebenu med Visokim Rokavom in Škrlatico in midva sva s priprtimi očmi uživala okusno osvežilno pojedino. Tistega dne nisva prespala gori, a zapomnila sva si tisto rušje in zaplato trave, balkonsko mesto Bivaka I za vedno.

Spet drugič sva v vlažnem majskem dnevu hitela po neskončnih meliščih pod Šplevto in levo po skrotju do Bivaka II. Rokave in Oltar je zavijala vlažna odeja oblakov, ki je nemirno mrmrala in čakala, da se razbesni v nevihto. Komaj sva zaprla vrata bivaka, že je zaštopotalo po pločevini, votlo je zagrmelo, odmev je begal med skalovjem, in vse popoldne sva govorila le o tem, kako neugodno mora biti zunaj. Nenadoma je od nekod veter prinesel pogovor – jasno sva slišala dva, ki se pogovarjata, toda do bivaka nista prišla in tudi po melišču jih nisva slišala teči. Bogve od kod je prineslo glasove? Zunanji nemir je potihnil šele na večer. Ko naju je po spokojni noči pričakalo umito jutro s severnim vetrom, se je začel eden tistih veličastnih dni, ki so vedno povezani z bivaki. Ko pot začneš le petsto metrov pod grebeni in ko potem za teboj ostajajo škrbine, razi in vmesni vrhovi brez konca ...

Bivak je simbol zavetja. Nekoč sva z bratom v gosti megli sestopala z Oltarja in le mojemu dobremu poznavanju planote Na Jezerih se imava zahvaliti, da sva bivak našla brez težav. Par, ki je sestopal za nama, ni bil tako več in veliko klicanja je bilo potrebnega, da sva jih pripeljala skozi gluho meglo do prenočišča. Večer ob topli juhi je bil tako lep, in četudi dolg, je ob tistem klepetu minil

prav hitro. Imeniten spanec v megleni noči je od časa do časa zmotil le trkljajoči se kamen izpod Šplevte, ki je prekinil za meglo značilno, že kar grozečo tišino.

Najlepši na bivakih pa so večeri in lepem vremenu, ko ni premrzlo. Po deževnem dnevu sem nekoč na Bivaku III v krnici Za Akom doživel pravi naliv škrlata po stenah Široke peči in Oltarjev. Bele kape zadnjih vlažnih oblakov so zakrivale vrhove, ko se je soncu nekje iz zahoda uspelo preliti preko škrbine med Oltarjem in Veliko Martuljško Ponco. Ustvarilo je nezemske prizore – nad zelenimi krošnjami svežih bukev so gorele stene, nad njimi pa je skozi bele oblake že govorilo zamolklo modro nočno nebo.

Na vseh bivakih je lepo in prepričan sem, da si vsakdo izbere svoj najlepši kotiček. Sam sem najlepše razglede, najbolj srebrne mesečne večere, najviharnejše noči in najlepša jutra doživel prav na Bivaku II. Ko zjutraj odpreš vrata in se iz "postelje" zazreš naravnost v vrh Triglava, veš - gotovo ni "hotela" na tem svetu, ki bi z "balkona" imel lepši razgled.

DA BODO ŠE NAPREJ PRIJAZNO ZATOČIŠČE

Bivaki poleg dobro opremljenega in usposobljenega planinca, gornika oziroma alpinista zahtevajo tudi pravega človeka. Kajti bivaki so lahko razkošje le za skromnega in solidarnega človeka. Niso prostorni, zgodi se, da se napolnijo in da mora v njih prespati več ljudi, kot jih sploh gre vanje. Zato ne hodite na bivake zato, da bi se tam zabavali in tistim, ki zares potrebujejo počitka, kradli mesto. Nekeč sva s kolegom na italijanski strani pred bivakom Marussig na prevalu Peravo ostala pred vrati. V bivaku ni bilo planincev, v njem so bili slabo opremljeni

Bivak I v Veliki Dnini čepi na ozki, izpostavljeni polički v južnem boku mogočne Velike Martuljške Ponce.

in že hudo omamljeni (od alkohola in drog) mladeniči, ki pa so le imeli toliko občutka, da so nama ponudili - pivo. V mrzli noči sva nato zlezla v spalne vreče in legla na trde skale, nadse pa za osnovno zavetje pred roso napela pelerino.

Če je ljudi več, poskrbite, da bodo vsi dobili zasilno zavetje. Če ne gre drugače, zložite nepotrebno opremo, ki lahko "prenoči" na prostem, pred vrata, pod bivak, za bližnje skale. Na bivaku si mesto delite, in to dostikrat dobesedno. Turo zato načrtujte tudi tako, da bi v primeru polnega bivaka in nemožnosti prenočevanja pod milim nebom še vedno lahko nekako odšli v dolino ali do sosednjega zavetišča, če je v bližini.

Zgodi se, da greste mimo bivaka sredi dne, in ko pokukate vanj, so v njem spalne vreče, hrana, pijača. Nekdo je to pustil tam in bo še kako potreboval, ko se vrne z vrha. Nikar ne jemljite ničesar. Pomislite, kako

bi bilo, če bi vam kdo kaj odnesel – morda kar spalno vrečo, kar se je tudi že zgodilo.

In še nekaj – na bivaku ni oskrbnikov in snažilik. Tam ste oskrbnik in snažilka vi. In tam je dostikrat vsaj precej zguljena metla, s katero lahko prav lepo pometete vse, kar ste nadrobili in nasmetili. In ker pred bivaki ni košev za smeti, seveda smeti zložite v vrečko in odnesite v dolino. Tudi napol porabljene hrane ne puščajte, saj nihče nima rad plesnivih jabolk, kot kamen trdega sladkorja, sedem let stare citronke in podobnega. Pa tudi tiste, četudi zguljene odeje bodo obiskovalce za vami bolj razveselile, če bodo lepo zložene.

Naj za vami bivak ostane podoba vaše skrbnosti in prijaznosti do vseh, ki hodijo v gore in želijo doživeti bivak v taki polnosti, kot ste ga sami.

Srečno . ◦

Seznam bivakov in osnovni podatki

Julijske Alpe:

Bivak I v Veliki Dnini, 2180 m, PD Jesenice, stalno odprt
Bivak II pod Rokavi (Na Jezerih), 2118 m, PD Jesenice, stalno odprt
Bivak III za Akom, 1340 m, PD Jesenice, stalno odprt
Bivak IV na Rušju, 1980 m, PD Jesenice, stalno odprt
Bivak pod Luknjo, 1430 m, PD Dovje - Mojstrana, stalno odprt
Bivak pod Špikom, 1424 m, PD Gozd Martuljek, odprta zimska soba na podstrešju, ključ: Mihaela Oman, tel. 04/ 58 80 865, 051/ 206 493
(novi) Bivak na Kotovem sedlu, 1965 m, GRS Kranjska gora in GRS Rateče, stalno odprt
Bivak na Črniku pod Krnom, 1216 m, PD Kobarid, stalno odprt
Bivak Hlek pod Vršnjo glavo (Starijski vrh v Stolovem grebenu), 1225 m, PD Kobarid
(novi) Bivak pod Velikim Muzcem, 1600 m, postavilo Razvojno društvo Breginjski kot, PD Kobarid, stalno odprt

Kamniško-Savinjske Alpe

Bivak pod Skuto na Malih Podih, 2070 m, PD Ljubljana - Matica, stalno odprt
(novi) Bivak Pavleta Kemperla pod Grintovcem, 2104 m, PD Kamnik, stalno odprt
Bivak v Kočni, 1952 m, PD Kranj, stalno odprt
Bivak pod Storžičem (dostopen le alpinistom), 1750 m, PD Tržič, ključ na PD

Posavsko hribovje:

Bivak na Gozdniku, 1090 m, PD Zabukovica, stalno odprt, le klopi in miza
Bivak na Kamniku, 856 m, PD Zabukovica, stalno odprt, brez vrat in ležišč, le za zavetje
Blažev bivak na Golavi, 833 m, PD Prebold, ni podatka o odprtosti

Kar nekaj odličnih bivakov na izjemnih mestih je tudi v bližnjih Zahodnih Julijskih Alpah (Manzano nad Rezijo, Marussig na prevalu Peravo na italijanski strani Kanina, Stuparich, Muschi, Suringar in Mazzeni v Montaževem pogorju ...)

Potrebni in "nepotrebni" bivaki

Ali je bivakov v naših gorah res dovolj?

✍ Andrej Mašera

Naj kar na začetku odkrito povem, da sem v svojem gorniškem udejstvovanju zelo redko prebil noč v kovinskih hišicah, ki v gorski divjini delujejo tako simpatično in privlačno, da so si prislužile že nešteto vznesenih besed in hvalnic. Tudi prelestnih romantičnih trenutkov, ki jih v prejšnjem članku opisuje prijatelj Marjan, žal v bivakih nisem doživel. Ture in pohode sem skušal vedno načrtovati tako, da sem se prenočevanju v bivakih (pa tudi v kočah!) izognil, če se je le dalo. Razlogov za tako ravnanje je več, tako objektivnih kot subjektivnih, a so za problematiko, o kateri mislim napisati nekaj besed, povsem nepomembni. Res pa je, da sem se vedno z veseljem ustavil pri vsakem bivaku, do katerega sem prišel, vtaknil vanj svoj nos in si ga natančno ogledal. Teh pa je bilo zelo veliko. Ne samo v naših gorah, ampak tudi tam, kjer je bivakov mnogo več, npr. v Zahodnih Julijcih, Karnijskih Alpah, Furlanskih Dolomiti (Dolomiti d'oltre Piave), Dolomiti in še marsikje. Tako se nehote ponujajo primerjave, žal ne vedno v korist naših bivakov.

Na prvi pogled skoraj neumestno vprašanje, saj je odgovor jasen: nekje v gorski divjini, dovolj daleč od drugih infrastrukturnih objektov, kot so planinske kočice in markirane poti. Bivaki naj bodo npr. na grebenih, ki terjajo dolgotrajna, naporna in tudi tehnično zahtevna prečenja, predvsem tam, kjer v primeru potrebe ni mogoče enostavno prekiniti ture in sestopiti v dolino. Prav tako so bivaki zaželeni ob vznožjih visokih sten z dolgimi pristopi, včasih tudi v bližini kakega vrha, če je

vzpon nanj nenavadno dolg. Poglejmo, kako je s tem pri nas.

V Kamniško-Savinjskih Alpah je Bivak pod Skuto na Malih Podih eden najbolj urejenih v naših gorah. Čeprav je sorazmerno blizu markiranih poti, je vendarle toliko skrit, da ga množični turizem ne more resneje ogroziti. Bivak v Kočni je bil zgrajen v nekem drugem času, danes njegova namembnost ni docela jasna, vendar bi ga bilo nespametno premikati ali boggedaj celo odstraniti. Premajhen in nefunkcionalen stari Bivak Pavleta Kemperla pod Grintovcem je bil pred kratkim zamenjan z novim, ki pa sem ga do sedaj žal videl le na slikah.

Nekoliko drugače je v Julijcih. Če začnemo kar pri Bivaku I v Veliki Dnini, tem častitljivem prvencu med našimi bivaki, lahko ugotovimo, da je od leta 1935, ko je bil postavljen, svojo nalogo več kot odlično opravljal. Zaslužil si je pokoj, in sicer najbolje v okviru planinskega muzeja v Mojstrani. Na njegovem mestu ali kje v bližini bi kazalo zgraditi nov, predvsem pa večji objekt. Seveda radi poudarjamo, da je skromnost v zvezi z bivaki zelo hvalevredna lastnost, toda bodimo odkriti: ni isto, če noč v "mini" Bivaku I preživiš v duetu z ljubljeno osebo, ali pa se drenjaš s prepotenimi telesi desetih ali tudi več neznanih sotrpinov, ki so se zatekli vanj.

Bivak II na Jezeru pod Rokavi je po legi in gradbeni izvedbi nedvomno kralj Julijskih bivakov. Tak naj tudi ostane!

Bivak III v čarobni krnici Za Akom je že bil zbirališče ljudi, ki se do njega niso potru-

dili iz gornjskih namenov. Trenutno nimam podatkov, kako je s temi obiski v novejšem času, vsekakor pa je bivak na tej lokaciji zelo koristen za začetek dolgih tur v Maruljski skupini. Konec koncev se da njegovo namembnost zaščititi tudi s ključem.

O Bivaku IV Na Rušju sem že velikokrat razmišljal in vedno znova prišel do zaključka, da tam ni potreben. Ne samo da je ob markirani poti iz Vrat na Škrlatico, celo ob križpotju se nahaja. Seveda bi bil lahko odlično zavetišče za tiste, ki bi si dolg, naporen vzpon na Škrlatico razdelili na dva dneva, toda ne v stanju, v kakršnem ga običajno najdemo. Vedno me je prav zmrazilo, ko sem vstopil vanj, in v njem ne bi načrtovano prenočeval za nobeno ceno! Lahko bi pa ta bivak mnogo koristneje stal kje drugje, a o tem kasneje.

O drugih bivakih v Julijskih Alpah in drugod ni kaj pripomniti.

Velikokrat smo v naši gorniški srenji ugotovili, da je koč, bivakov, planinskih poti, ferat in podobnih reči v naših gorah več kot dovolj. Toda ali za bivake ta ugotovitev res drži? Kadar koli sem v kaki gorniški družbi izpostavil to vprašanje in previdno predlagal gradnjo še kakega bivaka, sem jih dobil po glavi in bil gladko zavrjen. Res pa je tudi, da so bili najbolj vroči zagovorniki takega stališča gorniški mojstri, ki lahko brez težav hodijo in plezajo po več kot dvanajst ur na dan, ne da bi se močnejše zadihali. Torej sem si zapomnil nauk: "Stari, treniraj, znižaj kilograme (hm, to bi sicer lahko naredil) in si odštej leta (tega pa žal ne morem)."

Bivak IV Na Rušju je največji v naših gorah. FOTO: SEBASTJAN REVEN

Ne glede na to pa so se tu in tam vendarle pojavili novi bivaki, npr. Bivak pod Velikim Muzcem na Stolovem grebenu, Bivak na Kotovem sedlu ... Ravno slednji mi je dal misliti. Graditelji so gotovo imeli tehtne razloge za postavitev tega lepega objekta, čeprav je ob markirani poti na Jalovec in bi lahko delil usodo z Bivakom IV Na Rušju.

Kaj pa, če bi zgradili bivak na Srednji Ponci? Menim, da bi bil popolnoma upravičen kot začetek (ali konec) dolgega prečjenja Ponc. Poleg tega pa bi v povezavi z italijanskim bivakom Tarvisio na Robu nad Zagačami olajšal veličastno povezavo prečjenja grebena Ponc in vzhodnega grebena Mangarta. Samo pomislimo na razliko! Danes se moramo pod udarom sončnih žarkov z vzhodne strani povzpeli po eni najmanj prijetnih poti v naših gorah iz Tamarja na Srednjo Ponco in se šele po tem mučnem uvodu predati lepotam grebenskega prečjenja. Če pa bi na Srednji Ponci stal bivak, bi se lahko do njega povzpeli pozno popoldne v prijetni senci, naslednji dan pa zgodaj zjutraj nadaljevali turo. Vsekakor prijetnejša možnost!

Pa nadaljujmo s heretičnimi idejami! Zdi se mi, da bi v Martuljški skupini nujno potrebovali še en bivak, in sicer v Amfiteatru za Široko pečjo. S tem bi lahko skrajšali dolg in naporen vzpon na Široko peč po običajni smeri od Bivaka III in nazaj v eni potezi. Prav pa bi prišel tudi marsikatere mu plezalca, ki bi pozno izplezal iz težavnih sten te edinstvene gore, saj ga utrujenega ne bi takoj čakala še dolgi sestop ali

pa bivakiranje na prostem. Bivak v Amfiteatru bi bil tudi idealna povezava na turizma Aka čez Dovški križ do Bivaka II in dalje v Vrata. Nedvomno bi bil najtežje dostopen bivak v naših gorah.

V Julijskih Alpah sta še dve področji, kjer bivaka nikakor ne bi bila odveč: greben Pelcev (od Šmihelovca do Pelca nad Klonicami) in greben Loške stene. Lokaciji za bivaka bi lahko poiskali nekje na sredini obeh grebenov. Na mah bi bil odpravljen tisti nelagodni občutek, da nas bo noč ujela kje na prostem, posebno med poslabšanjem vremena. Dolga in zahtevna grebena ne bi izgubila nič svoje divje prvobitnosti, le nekoliko bolj sproščeno bi lahko uživali v čudovitih prečjenjih.

Za katerega koli od predlaganih bivakov bi lahko uporabili tudi Bivak IV, ki bi ga obnovili in s helikopterjem enostavno transportirali na novo lokacijo. Zaradi lastninskih pravic (PD Jesenice) bi bil najenostavnejši prenos bivaka z Rušja v Amfiteater. Stari bivak bi ostal v istem območju, toda na neprimerno potrebnejši lokaciji.

V bivaku človek res ne pričakuje ne vem kakšnega razkošja, toda naštel bi jih lahko kar nekaj, ki ob dobri izkoriščenosti prostora ponujajo tudi dobršno mero osnovnega udobja. Večina takih je žal v tujini, pri nas pa jih tako raven dosega le nekaj. Obiskovalci bivakov v težje dostopnih predelih so večinoma resni gorniki z visoko stopnjo kulturnega obnašanja v gorskem svetu in ni se bati, da bi snaga in red v takih objektih resneje trpela. Drugače je

seveda z bivaki ob markiranih, posebno močno obiskanih poteh.

Velik problem je voda. Žal je malo bivakov v bližini izvirov ali stalnih snežišč, posebno je ta problem pereč v kraških predelih. Menim, da v takih primerih gradnja manjšega zaprtega zbiralnika za deževnico ob bivaku ne bi smela biti prevelik problem. Nošnja večjih količin vode za pitje ali celo za kuho v bivaku lahko neprijetno oteži nahrbtnik, s tem pa tudi močno poveča napore na turi.

Dostikrat se zgodi, da iščemo pot do bivaka v megli. Naši bivaki so kovinsko sivo-srebrne barve, ki se dobro zlije s skalnatim okoljem, posebno v megli in dežju. Poznam kar nekaj zgodb, ko so gorniki v neurju in megli z velikimi težavami našli rešilno zavetje kovinske hišice. Veliko manjša je ta težava, če je bivak obarvan rdeče, ali kar je še bolj vidno, oranžno. Italijani imajo običajne kovinske bivake dosledno obarvane rdeče in mislim, da je to zelo dobro. Rdeča kovinska škatlica res ne kazi okolja, prav prijetno jo je videti v divjem gorskem okolju kot topel in nevsiljiv znak pomoči in zavetja.

O možnosti gradenj novih bivakov v Julijskih Alpah bo gotovo potrebna široka in vsebinsko utemeljena razprava; pravzaprav bi bil že čas za razmislek o dolgoročnem razvoju vseh infrastrukturnih objektov v naših gorah. Težko je napovedati, kam bo šel nadaljnji razvoj. Vsekakor bo skrb za ohranitev naravne dediščine morala biti na prvem mestu in najvišji zakon pri vseh načrtih. ●

Bivak Pavleta Kemperla na Velikih Podih pod Grintovcem

Zamenjava starega bivaka z novim

✍ Irena Mušič Habjan

Gradnjo alpinističnih bivakov so v preteklosti narekovale življenjske okoliščine. Avtomobilov je bilo malo, avtobusne povezave do krajev pod hribi pa so bile slabe ali pa jih sploh ni bilo, zato so alpinisti pozno popoldne prišli do bivaka, prespali in naslednji dan plezali. Bivak pod Grintovcem ni bil namenjen toliko alpinistom kakor navadnim planincem. Viharjem, snegu in drugim vremenskim nevšečnostim je kljuboval 36 let, dokler ni prišel čas za zamenjavo. O postavitvi in zamenjavi z novim smo se pogovarjali z bivšima načelnikoma postaje oz. društva GRS Kamnik, Tonetom Škarjem in Radom Nadvešnikom, ki sta vsak v svojem času vodila postavitvev.

Kaj vas je, reševalce kamniške postaje GRS, napeljalo k postavitvi bivaka na Velikih Podih in čez toliko let spodbudilo k zamenjavi?

Škarja: To je bila že stara ideja Pavleta Kemperla, ki pa v začetku ni imela prave podpore. Pozneje smo imeli tam nekaj reševalnih akcij in smo videli, da so Veliki Podi pravzaprav velika past v slabem vremenu. K postavitvi sta nas dokončno pripeljala nesreča, v kateri je umrla ena planinka, in pa najin (s Pavletom Šimencem, op. p.) neuspeh poskus v Skuti prvega maja, ko sva morala zaradi snega *pobegniti*, reševalci pa v skrbi za naju niso mogli priti na Velike Pode, ker je bilo tako ledeno. Zdelo se nam je, da bi bil prav na tem mestu, kjer sedaj stoji, primeren bivak. Stati bi moral ob poti, da se ga vidi, hkrati pa na čistini, da ga ne bi zasipal sneg. Služil naj bi kot zavetišče.

Nadvešnik: Na spletu sem zasledil kar nekaj slabih kritik na račun skrbnika tega bivaka, in sicer, da je vse plesnivo in da zamaka ter da je zato neuporaben; dober je bil za namen reševanja življenja, ne pa za kulturno bivanje. Gospodar ga je pregledal in ugotovil, da prepušča vlago na toliko koncih, da bi ga bilo nemogoče popraviti. Odločili smo se, da ga bomo zamenjali in ustanovili gradbeni odbor štirih članov, ki so

Rado Nadvešnik in Tone Škarja FOTO: VLADIMIR HABJAN

bili zadolženi, da poiščejo arhitekta, pridobijo ponudbe za materiale za izdelavo in delo. Pri tem delu se je zelo izkazal Janez Volkar.

Za bivak ste zbirali denar. Na kakšen način?

Škarja: Za zbiranje denarja je bil zadolžen Ivo Motnikar. Denar smo nabrali od vsepovsod: od občin Kamnik in Domžale ter več kamniških podjetij.

Nadvešnik: Zmenili smo se, da člani v svojem okolju prenesejo prošnje za sponzorstvo oz. donatorstvo k podjetjem, zasebnikom in znancem. Izdali smo zloženko s potrebnimi informacijami. Nekateri člani so bili zelo zagnani, drugi manj. Generalnega sponzorja nismo imeli.

Kako ste bivak načrtovali in izdelali?

Škarja: Načrte smo delali skupaj s tehničnim iz Alprema (tovarna stavbnega pohištva iz aluminija, op. p.), ki je imel montažne plošče za razne kioske in smo jih prilagodili elementom, ki so že obstajali, naredili smo samo še ogrodje. Stol (tovarna pohištva, op. p.) je prispeval notranja ležišča, pene, to, kar so že serijsko delali. Vse je bilo prilagojeno temu, kar se je dobilo v tistem času, da je bilo čim bolj enostavno. Bivak je bil narejen leta 1972 v približno dveh mesecih. Imeli smo ga v dveh delih: osnovno ogrodje in podlaga. Manj kakor eno leto smo čakali na prevoz.

Nadvešnik: Arhitekt Miha Kajzelj je izdelal idejni načrt, ki smo ga zaradi raznih želja spreminjali vsaj kakšno leto. Končno smo začeli z izdelavo. V Kovincu (Kovinc ključavnice, d. o. o., op. p.) je bilo narejeno ogrodje, v Menini (Menina, d. d., op. p.) so naredili notranje stene iz vezanih plošč in pograde. Ljudje iz Kerna (Izolacija-Kern, d. o. o., op. p.) so konstrukcijo "oblekli" s "trimo" ploščami (Trim, d. d., op. p.). Konstrukcijo so iz Kovinca s kamionom prepeljali v ležečem položaju, jo v Menini postavili pokonci ter sestavili plošče na ogrodje. Bivak je bil narejen v štirih mesecih.

Je prišlo do kakšnih težav, zapletov?

Škarja: Najprej smo mislili, da bo bivak pod Grintovec prepeljal policijski helikopter. Pilot, ki ga je prišel pogledat, je ocenil, da teža ni problem, ampak vrtenje, kar je za tako majhen helikopter nevarno. Obrnili smo se na JLA, ki je ravno takrat delala kaninske žičnice in je bila glede takih uslug zelo prilagodljiva. V Bovec sem šel po komandanta in pilota helikopterja, pokazal bivak in na zemljevidu mesto, kjer naj bi stal, ter vprašal, če bo potreben poskusni polet, pa je komandant rekel, da "ni problema, samo pokažite na zemljevidu, pa bomo našli". O tem smo se menili spomladi,

Vojaški helikopter MI-8 spušča prvi bivak, 13. novembra 1973.
FOTO: TONE ŠKARJA

Skupinska slika po postavitvi prvega bivaka. Zgoraj levo: Metod Humar, Cene Griljc, Franc Mulej, Janez Kosec, Tone Štritof, spodaj levo: Janez Ažman - Jeti, Tone Škarja, Bojan Pollak, Cene Kramar, Franc Bauman, Tone Trobevšek, Janez Volkar, Miha Habjan.
FOTO: TONE ŠKARJA

Helikopterski prevoz prenovljenega bivaka FOTO: GREGA ŽORŽ

13. novembra 1973, ko so se vračali iz Bovca, pa so prišli sem in naredili *usput*, torej spotoma na poti v matični Niš.

Nadvešnik: Ko se je približevala postavitve, smo prosili pilote, da pridejo bivak pogledat. Želeli so vedeti natančno težo, zato smo z avtodvigalom PGD Kamnika in dinamometrom stehali bivak: natančna teža je bila 2300 kilogramov, pa še ni bil dokončno izdelan. Dodali smo še približno 100 kg. Želeli smo, da ga prepeljejo naravnost iz Menine, vendar piloti s takšnim tovorom ne smejo leteti čez naselje, zato ga je bilo treba nujno prepeljati v Kamniško Bistrico.

Bivaka nismo smeli več položiti, ker se plošče Trimo ne smejo obremenjevati, poleg tega je zaradi višine bivaka odpadel prevoz s kamionom. Nato smo ga z zelo nizko kmečko prikolico in traktorjem prepeljali ponoči, ko je manj prometa. Predhodno sva z Boštjanom Griljcem izmerila vse kable nad cesto za celotno pot 20 kilometrov. Med vožnjo od 23. do 2. ure ponoči smo jih dvigovali z drogom in izolirano vilico, vendar smo žal na koncu enega odtrgali. Drugi problem je bil pridobiti dovoljenje za helikopter. Na pobudo predsednika GRZS Pogačarja smo preko Zveze zaprosili Poveljstvo sil Vrhnik in dobili negativen odgovor. DGRS Kamnik se je obrnilo neposredno na Ministrstvo za obrambo ter dobili smo dovoljenje za prevoz betona in bivaka z vojaškim helikopterjem.

Kako je potekala priprava na postavitve in sama postavitve?

Škarja: Pri postavitvi jeseni 1973 ni bilo težav. Zelo natančno smo izmerili podnožje, zavrtili za vijake, jih zale-

pili in zabetonirali ter bivak samo postavili oz. nataknili nanje. Zelo smo bili zadovoljni sami s seboj. Vreme je bilo takrat dobro, bal sem se zaradi enega oblaka, vendar ga je helikopter obšel; v megli namreč ne bi letel. Pri postavitvi nas je sodelovalo okrog 16 reševalcev postaje, od tega so bili trije v dolini, da so bivak pripeli na helikopter.

Nadvešnik: PD Kamnik nam je na Kokrsko sedlo predhodno prepeljalo deske za opaženje temeljev, železje in orodje za delo, mi pa smo to peš prenesli do bivaka. Stari bivak smo odstranili, ker smo novega postavili na njegovo mesto, zaradi drugačne konstrukcije pa smo potrebovali ravno ploščo. Stari bivak smo prestavili 10 metrov stran z vrvno tehniko GRS, s škripčevjem in vzvodom. Naredili smo opaženje za temelje z armaturno mrežo, zvrtili 24 lukenj v živo skalo, da smo zalepili sidra in naredili okvir za temelj. Beton je v šestih poletih iz Kamniške Bistrice pripeljal vojaški helikopter. Več kakor mesec dni smo nato čakali na primerno vreme. Piloti so izračunali, da mora biti temperatura zraka 0 °C na 2100 metrih, da ima helikopter boljše letalne zmožnosti oz. večji izkoristek zraka. Tisti dan, 17. oktobra 2009, je bilo malo nad 0 °C, težavo pa je predstavljal precej močan veter: 36 km/h in še nekaj meglic. Helikopter je šest gorskih reševalcev odpeljal na Pode ter hkrati opravil ogled terena in razmer. Z vrvmi smo zapeli stari bivak, ki ga je odpeljal v dolino. Prevoz novega je trajal 20 minut, vmes se je močno vrtil in se ga nismo upali prijeti. Položil ga je na tla, da se je ustavil, nato pa po 15 poskusih dokončno 30–40 centimetrov stran od položaja, kjer bi moral ležati. Na pravo mesto smo ga postavili s škripčevjem in vzvodom. Pri postavitvi bivaka je sodelovalo 7 članov DGRS Kamnik, pridružila sta se nam tudi člana iz DGRS Ljubljana in Jesenice. Pri celotnem delu nas je sodelovalo 17 reševalcev in 5 prijateljev, zabeležili smo 143 ur dela, večine ur pa sploh nismo beležili. Kot zanimivost naj povem, da je bila končna cena bivaka okoli 23.000 evrov.

Ali je bilo treba v tem času bivak kakorkoli popravljati?

Škarja: Enkrat so bila skrivljena vrata, ker jih niso zaprli za sabo. Nismo pa mogli odpraviti vlage. Čeprav so bile stene izolirane, se je zaradi mrzle pločevine ustvarila para in je teklo po stenah. Če bi bilo več lukenj, bi notri nanoslo preveč snega.

Bivak pa je že v prvem tednu nudil zavetišče ...

Škarja: Manj kakor en teden je minilo od postavitve, ko je že nudil zavetje trem planinkam v zelo slabem vremenu. Zanj sploh niso vedele in so ga v megli slučajno našle. Mislile so, da je privid. Enkrat sem že napisal, da je s tem, ko je pomagal tem trem, že upravičil svoj obstoj.

Ali lahko potegneta kakšno stično točko z bivakom pod Skuto?

Škarja: Tam je bila težja gradnja, saj so morali vse znositi gor, postavili so ga tako, da ni bil ob poti in s tem namenjen za prenočevanje planincev. Če nekdo ne ve, kje je, ga sploh ne najde. Naš bivak ni bil mišljen za prenočevanje pred vzponi in ga za to nihče ni uporabljal.

Otvoritev bivaka Pavleta Kemperla na Légarjih¹

V soboto, 26. junija 2010, ob 10. uri je bila pri bivaku na Légarjih pod Velikimi Podi pod Grintovcem otvoritvena slovesnost. Reševalce in goste, med katerimi je bil tudi avtor bivaka arhitekt Miha Kajzelj, je nagovoril Janez Volkar. Na kratko je predstavil zgodovinski pregled od prvih idej, zavetišč in končno do uresničitve zamisli Pavleta Kemperla o postavitvi bivaka leta 1973 in njegovi zamenjavi leta 2009. Bivak je blagoslovil mengeški župnik Janez Avsenik, za pevске vloške pa so poskrbeli pevci moškega pevskega zbora Solidarnost iz Kamnika. Na temeljih bivaka je pritrjena spominska plošča Pavletu Kemperlu, ki jo je izdelal Metod Humar.

Močan veter in hladno vreme sta navzoče pregnala do kočice na Kokrsko sedlo, od tam pa v dolino na zaključno prireditvev k Jurju v Kamniško Bistrico. Pozdravna govora sta imela predsednik DGRS Kamnik Franc Miš in podpredsednik PD Kamnik Dušan Štefula. *Spiritus agens* projekta, Janez Volkar, je orisal zgodovinsko pot postavitve bivaka, France Malešič je predstavil lik Pavleta Kemperla, pevke vokalne skupine Veronika so poskrbele za glasbene vloške, prireditvev pa je povezovala Mojca Volkar Trobevšek. S svojo navzočnostjo sta nas počastili tudi hčerki Pavleta Kemperla, Polona in Tatjana.

Otvoritev bivaka

Plošča, ki jo je naredil Metod Humar.

Tekst in foto: Irena Mušič Habjan

¹ Légarji se imenuje travnata vzpetina na južni strani Velikih Podov, jugovzhodno od Grintovca.

Novi bivak je večji. Kaj narediti, da ga ljudje ne bi uporabljali za večdnevno bivanje?

Nadvešnik: Bivak ima eno nadstropje več kakor stari, skupaj je osem ležišč. Je zelo svetel, v njem nameramo nismo pustili odej. V bivaku bi bilo lahko tudi obvestilo, čemu je namenjen in da se uporablja kot zavetišče in ne za namensko izkoriščanje. Morda bi ga moral oskrbnik večkrat pogledati, imamo pa tudi gorsko policijsko enoto, ki takšna dejanja verjetno lahko zabeleži in poripiše.

Ali potrebujemo še kakšen bivak?

Nadvešnik: Tik pod vrhom Brane bi morala biti kakšna luknjica, sestavljena iz kamnja. Brana je past v spomladanskih mesecih ali suhih zimah. Po južnem pobočju ljudje pridejo gor, nazaj si ne upajo, ker je skrotje in krušljivo, severno pobočje je ledeno in plazovito, Šija Brane pa je plezarija.

Ali ima novi bivak kakšna dovoljenja?

Nadvešnik: DGRS Kamnik ima dovoljenja za bivak od lastnikov (Meščanska korporacija Kamnik), Občine Kamnik, Zavoda za varstvo narave. Gradbeno dovoljenje je dobil, ker je definiran kot zaklonilnik za reševanje življenj in ne za bivanje.

Kaj se dogaja s starim bivakom, kje je?

Nadvešnik: Stari bivak je v Kamniški Bistrici pri Jurju (Piknik center) in bo urejen kot muzej. Lastnik prostora, kjer se sedaj bivak nahaja, ima tudi dovoljenje Zavoda za spomeniško varstvo in Zavoda za varstvo narave. ○

BIVAK

Kot gnezdo pripet sredi stene v previsu, kjer sveče ledene odbijajo blede svetlobo v zasilno in majceno sobo hotela brez zvezdic, potone v temò. Brez? Kje pa! Milijone blešči se na črnem jih svodu in mesec je že na pohodu. Ko čelka ugasne, čez raze zaveje hladno in obraze poboža srebro mesečine. Utrujenost v sanjah pomine.

Mojca Luštrek

Bivak Suringar pod Montažem FOTO: ISKRA JOVANOVIĆ

Skalni monolit? Ne, bivak.

Pogovor z arhitektom Mihom Kajzeljem

✍ Irena Mušič Habjan

Za nekaj besed komentarja k temi meseca bivaških in o bivaku pod Grintovcem smo povprašali tudi arhitekta Miho Kajzelja, ki je zasnoval tri bivake v naših gorah: na Muzcih, Kotovem sedlu in Velikih Podih pod Grintovcem.

Kakšen naj bi bil bivak v gorskem okolju?

Vsak bivak je lahko čisto nova arhitektura, ker je tudi okolje v vsakem primeru popolnoma drugačno. Težko rečemo, da lahko isti bivak, razen tipskih italijanskih, prestavimo na drugo mesto. Pri nas so bivaki unikatni, izjema so bivaki, narejeni v 50. letih, saj sta si predvsem bivaški I in II po obliki podobna, s polkrožno obliko po vzoru italijanskih. Razumljivo pa je, da se v današnjem času investitorji s tem, ko zgradijo takšen objekt, po svoje tudi identificirajo z novo zanimivo moderno arhitekturo.

Koliko barva, poleg oblike, prispeva k prepoznavnosti bivaka?

Za bivaški na Velikih Podih smo se veliko pogovarjali o barvi. Na primer, bela barva se dobro vidi poleti, pozimi slabo, črna barva pa se zelo dobro vidi čez celo leto, zato smo se na koncu odločili za temno barvo, točneje grafitno sivo. V igri so bile tudi druge sonaravne barve: peščena, skalnato siva. Jaz sem želel oker, barvo jesenske trave. Vendar je bila naša končna odločitev, da naj bo bivaški takšne barve, da se čim bolj vidi in se ne skriva v pokrajino.

Zanimivo je, da je visok, pokončen. Zakaj?

Od prejšnjih dveh bivakov se razlikuje v tem, da stoji sredi odprte pokrajine Velikih Podov, ki je po svoji reliefni oblikovanosti neizrazita. Bivak je s tem zelo dobro viden tudi od daleč, kar je bil eden izmed glavnih namenov postavitve. Poleg tega smo želeli narediti na istem mestu bivaški od pet do sedem ležišč, zato je zasnovan v treh nadstropjih na sorazmerno majhnem temelju. Smisel vertikalnega bivaka je tudi v tem, da je zaradi toplega zraka, ki se dviga in zbira v zgornjem nadstropju, zgoraj topleje kakor spodaj. Vertikalna postavitve bivaka je morda drzna zaradi močnih vetrov, ki se vanj upirajo, vendar je bivaški trdno sidran v temelj in matično skalo. S takšno ključovalno obliko, ki spominja na skalni monolit, ki se upira vetru, pa je tudi pomensko povezan z logiko gorske narave.

Sedanja oblika bivaka verjetno ni bila prva. Si jo večkrat spreminjal?

Obliko bivaka smo razvijali eno leto. V osnovi naj bi bila pokončna škatla, glavni smisel je bil enostaven vertikalni volumen brez dodatnega oblikovanja. Investitor je podal mnogo koristnih pripomb, med drugim pripombe na ravno streho, ki lahko zamaka, iz česar je na koncu

nastalo oblikovanje zgornjega dela z enokapno streho in poševno zahodno fasado. Vmes je bila tudi varianta s trikotno tlorisno obliko, ki se odlično odziva na veter (veternica), vendar je bila žal izvedbeno prezahtevna.

Kako je z materialom, iz katerega je bivaški sestavljen? Si ga izbral ti ali naročniki?

Skupaj z naročniki navadno poiščemo najbolj racionalno izdelavo. Če je izhodišče to, da ga na lokacijo prepeljemo s helikopterjem, mora biti čim lažji, zato je bila izbrana kovinska konstrukcija. Pri tem bivaku je zanimivo to, da je konstrukcija aluminijasta. Veliko smo se ukvarjali z vprašanjem primerjave teže aluminijeve in jeklene konstrukcije. Jekleni profili so tanjši in močnejši, aluminijasti pa lažji, vendar šibkejši. Statik je na koncu izračunal, da so najoptimalnejši profili aluminijasti preseka 10 x 10 cm. Treba je bilo narediti čim lažji izdelek, da bi šel lahko gor v enem kosu z vso opremo (notranja in zunanja obloga, okenske zasteklitve in notranja oprema). Notranja obloga (vezane plošče z luknjicami), ki v notranjosti ustvarja toplo vzdušje, je iz jesena namesto bučke, ki je težja.

Kaj te je vodilo pri zasnovi fasade z okni?

Notranjost bivaka sem želel ustvariti kot odprt vertikalni prostor, iz katerega se pogled odpira na vse strani. Okna so pokončna in povezana čez več nadstropij, zato omogočajo vertikalni pogled v pokrajino. Postavljena so na vogale v smeri najpomembnejših pogledov proti Skuti, Grintovcu in na jug proti soncu.

Kaj upoštevaš pri zasnovi oblike bivaka?

Po navadi upoštevam enega od dejavnikov ali fizičnih elementov narave. To, kar je že tam – balvan, skale, videz okolice ali oblikovanost lokacije, na primer greben, kjer piha veter. Če pa ni nič oprijemljivega, lahko postaviš hišo, ki iz pokrajine hote izstopa, kakor je to pri tem bivaku. Ni nujno, da je bivaški skalnato siv in neviden, ampak je lahko zamišljen tudi kot orientir ali svetilnik v prostoru, kakršna sta dom na Komni ali hotel na Voglu, ki sta s svojo izpostavljenostjo obliko in lego vidna že od daleč. Smernice pri teh treh bivakih so bile različne: bivaški na Velikih Podih je stolp, bivaški na Kotovem sedlu je zagozda pod kamnom, bivaški na Muzcih pa izhaja iz prilagoditve na veter, saj je po svoji obliki kot snežni zamet na grebenu.

Izdelal si tri bivake, pri katerih je bilo svedo veliko dela. Zakaj se jih potem lotiš, kaj te vodi?

Povabilo k izdelavi načrta za hišico v neokrnjeni gorski naravi je posebna čast in sreča za

Miha Kajzelj FOTO: VLADIMIR HABJAN

Bivaški na Muzcih je bil postavljen v okviru programa pospeševanja čezmejnih povezav dveh odmaknjenih območij, Terske doline v Italiji in Breginjskega kota v Sloveniji. FOTO: MIRAN HLADNIK

Bivaški pod Kotovim sedlom FOTO: SEBASTJAN REVEN

vsakega arhitekta, zato sem pri vseh treh z veseljem sodeloval. Glavno vodilo pri snovanju je bilo zame vedno enako: občutljiva umestitev bivaka v gorsko naravo.

Entuziazem je bil prisoten tudi pri naročnikih, ki so gradnjo organizirali in izpeljali, zato je bilo sodelovanje vedno veselo, sproščeno in hkrati na visokem kreativnem nivoju, saj smo si vsi želeli, da bi projekt kar najbolje uspel. Na strani naročnika je pomagalo več posameznikov, vedno pa je bil zelo pomemben glavni iniciator projekta, ki je s svojim navdušenjem poskrbel, da se je projekt speljal od začetka do konca. Pri bivaku na Muzcih je bil to Pavel Tonkli, na Kotovem sedlu Janez Kunstelj, pod Grintovcem pa Janez Volkar in v drugi fazi še Rado Nadvešnik. ●

Bivak pod Špikom

Pogovor z oskrbnico Mihaelo Oman

in Dušan Škodič

Bivak pod Špikom spada med relativno mlada zavetišča v naših gorah. Postavilo ga je Planinsko društvo Gozd Martuljek. Gradnja se je začela leta 1967, odprtje pa je bilo jeseni 1975. Bivak je skrit v gozdu ob robu idilične krnice Pod Srcem na višini 1424 metrov (iz Gozda Martuljka 2 uri). Zavetje ponuja predvsem plezalcem, saj označena planinska pot pripelje samo do krnice sredi martuljske divjine, naprej pa je dovoljeno le izkušenim gornikom in alpinistom, ki jih mamijo težave Špika, Frdamanih polic in Rušice. Idilična gorska kulisa privablja tudi običajne planince, ki si zaželejo bližnjega pogleda na mogočno severno steno Špika, v kateri so se pisala pomembna poglavja slovenske alpinistične zgodovine. Bivak je lična brunarica, ki obsega dve ločeni etaži. Podstrešje je obenem zimska soba – tam je prenočevanje brezplačno, nameščene pa so le vzmetnice in odeje. V spodnjem delu, ki je zaklenjen, je 16 kvadratnih metrov prijetne planinske koče s šestimi ležišči, gašperčkom, štedilnikom ter nekaj posode in drugih prituklin, ki omogočijo tudi večdnevno prijetno bivanje v objektu. Ključ se dobi pri Omanovih v Gozdu Martuljku.

Kako se je vaša družina zapisala med oskrbnike Bivaka pod Špikom?

Bivak je bil grajen s prostovoljnimi delom članov društva, v katerega se je vključil moj oče. Sodelovali smo tudi moji trije bratje in jaz, kolikor se je le dalo. Oče je pravzaprav samo izdajal ključke, jaz pa grem ob lepem vremenu do bivaka, če le utegnem. Dela je vedno veliko, seveda pa sama opravim le manjše stvari in občasno odnesem še rjuhe v dolino na pranje ter naslednjič nazaj. Lastnih rjuh obiskovalci niso vajeni nositi s seboj. Za večja dela na in okoli bivaka in za pripravo drv enkrat na leto na društvu organiziramo delovno akcijo. Žal je odziv med mladimi precej slab, tako da so na akciji v glavnem takšni, ki so sodelovali že pri gradnji. Vendar je te prostovoljce treba pohvaliti, saj so še vedno zagnani tako kakor nekoč.

Kako je z obiskom in kje se dobi ključ bivaka?

Obiska v oskrbovanem delu ni veliko, na leto se jih vpiše nekaj več kakor 60. Ključ se dobi v naši hiši v Gozdu Martuljku (Zgornje Rute 24), dobro pa je prej poklicati po telefonu (04 58 80 865). Hiše ni težko najti: če se pripeljete iz smeri Jesenic čez jekleni most čez Savo, boste hišo opazili po približno 300 metrih tik

Mihaela Oman

Bivak pod Špikom v osrčju Martuljkove skupine

ob cesti. Za ključ je treba odšteti 5 evrov na dan po osebi, kar res ni veliko. Kljub temu več obiskovalcev uporabi brezplačno podstrešje, včasih pa se dogaja, da tudi malo *pokombinirajo*. Kadar me sonce nenačrtovano zvabi tja gor, se zgodi, da namesto dveh vpisanih v knjigo tam naletim še na ducat obiskovalcev, ki so se seveda le *oglasili* na obisk. Malo se pomenimo, hudih besed pa zaradi tistih nekaj evrov ni, čeprav z nočninami ne pokrijemo niti stroškov vzdrževanja.

Kakšne so izkušnje z obiskovalci in njihovim odnosom do objekta?

V glavnem še kar dobre. Škode ne delajo, imajo pa nekateri nekoliko nenavadno pojmovanje glede čistoče bivaka, ki jo pustijo za seboj. Že večkrat se je zgodilo, da je za nekaterimi ostala umazana kuhinjska posoda, puščena kar pred bivakom, da bi pranje opravila *božja roka*. Včasih je bil res problem: vodo je bilo treba prinesiti od 20 minut oddaljenega izvira ob poti. Sedaj je drugače, saj imamo cisterno za deževnico. Bivak mora naslednje obiskovalce pričakati v zglednem stanju, saj takega pričakujejo.

Koliko dela vložite v vzdrževanje?

To je odvisno predvsem od zime. Letos je bilo veliko snega, ki nam je povzročil precej preglavic. Piš plazju je premaknil bivak in uni-

čil dimnik, kar je zahtevalo precej delovnih ur in sredstev, pa še sezono imamo krajšo, saj smo ključ začeli izdajati šele maja. Dimnikar je bil sila natančen; dvakrat je prišel preverit narejeno, toda on je že vedel, zakaj. Če bi se tam gori vnelo, bi bilo namreč bolj pametno kakor gasilce poklicati kar na žago, za nov les. Do pred nekaj leti smo imeli veliko sitnosti zaradi vlomov obiskovalcev iz vzhodnoevropskih držav, sedaj pa se je to umirilo in že nekaj let nam ni bilo treba menjati ključavnice. Verjetno jim ne gre več tako tesno z denarjem kakor nekoč ...

Očitno ste vsi, ki za bivak skrbite, osebno navezani nanj in njegovo okolico ...

Seveda, to je naša velika ljubezen in navdušenje! Včasih, ko imajo zgoraj na plazju pod Špikom tradicionalni Slavkov smučarski memorial, pa je preveč snega, da bi šla gor, vzamem kar daljnogled in gledam tekmovanje iz doline. Veste, pogled od tu na martuljsko skupino človeka kar začara. Spomnim se našega očeta, ki je dočakal 97 let in je bil vse življenje zaljubljen v gore. Včasih je po delovnem dnevu rad sedel na klop pred hišo in je kar gledal tja gor. Pa je prišel kdo mimo in ga vprašal, če se nič ne naveliča gledati. In vedno je odvrnil: "Ne, pa prav nič." ○

Srečanje slovenskih planincev na Grmadi

V znamenju varovanja gorske narave

✍️ Irena Mušič Habjan   📍 Vladimir Habjan

Tudi vročina ni odvrnila udeležencev od pozornega spremljanja dogodka.

V soboto, 5. junija 2010, sta Planinsko društvo Grmada in Planinska zveza Slovenije v sodelovanju s Savinjskim meddruštvenim odborom in Mestno občino Celje pri Pečovniški koči na Grmadi organizirala dan planincev z osnovnim sporočilom Varujmo gorsko naravo. Na tabornem prostoru v bližini koč se so zbrali planinci (več kot tisoč), ki so ta dogodek združili s pohodi po označenih poteh, ki vodijo na Grmado. Organizatorji so se potrudili in prireditve izpeljali v prijateljskem in veselem vzdušju, pri čemer jim je pomagalo tudi vreme.

Kulturni program se je začel ob 11. uri s prihodom praporščakov prisotnih planinskih društev, ki so jih spremljali rogisti iz Vojnika, moški pevski zbor Pod gradom pa je zapel slovensko in planinsko himno.

Predsednik PD Grmada Franc Šinko je v pozdravnem govoru zbranim planincem in gostom poudaril, "da se planinci združujemo in ne delimo", in se vsem zahvalil za prihod na Grmado. Sledil je nagovor župana Celja Bojana Šrota, v katerem se je spomnil, kaj ga je potegnilo v hribe: "Lepote in skrivnostnost naših gora, ne glede na to, ali gre za sredogorje ali za najvišje gore, prijateljstvo, ki sem ga našel in velika pripadnost ljudi, ki nas je združila skupna ljubezen do gora." Še posebej je

izpostavil "odsotnost vsakršne ideologije ali politike v gorah" ter s tem uspeh planinske organizacije, ki je "uspela ohraniti to gibanje popolnoma apolitično". Na koncu je povabil vse, da si ogledajo še druge skrite kotičke v okolici Grmade, sotesko Hudičevega grabna, stenice Srebotnika ... in se zahvalil vsem, ki so pomagali pri organizaciji tega dogodka.

Po daljšem nastopu učencev Osnovne šole Frana Kranjca, ki so tudi člani Mladinskega odseka PD Grmada, sta planince nagovorila predsednica Savinjskega meddruštvenega odbora Manja Rajh in predsednik Krajevne skupnosti Pod gradom Vladimir Lubek. Rajhova je poudarila pomen druženja podobno

mislečih, saj je tudi ustanovitev danes uspešnega PD Grmada rezultat takšnega delovanja. Število društev v PZS se povečuje in njeno osebno mnenje je, "da je najboljša rešitev ustanovitev planinske sekcije v okviru društva, ki ji je potrebno dati avtonomnost odločanja". S tem bi se izognili kadrovskim težavam ter zagotovili kvalitetno delo. Na koncu se je zahvalila organizatorju za izvedbo prireditve. Lubek je predstavil Pečovniško kočo, zgrajeno leta 2003 s prostovoljnimi delom, imenovano po rudniku Pečovnik, ki je pred drugo svetovno vojno deloval v KS Pod gradom, ter planinsko društvo Grmada, ki ima sedem odsekov in dve sekciji, sodeluje z OŠ Frana Kranjca na Polulah in vzdržuje 80 kilometrov poti.

Veseloigri Grmadniški Kekec, ki so jo zaigrali mladinci in člani dramske skupine Špas Grmada, PD Grmada, je sledil slavnostni govor predsednika PZS Bojana Rotovnika s pozdravom: "Pozdravljeni, ljubitelji gora!" Spomnil nas je, da planinstvo ni samo rekreativna dejavnost v gorskem svetu, temveč je "splet, poleg

športnih seveda, tudi izobraževalnih, kulturnih, turističnih, gospodarskih pa še mnogih drugih dejavnosti", in da so takšna srečanja priložnost za spoznavanje novih prijateljev, izmenjavo izkušenj, dogovarjanj za morebitne skupne ture ... Enotnost, prostovoljnost delovanja ter družabnost planincev niso dopustile, da bi krize ali vojne v preteklosti zatrla planinsko idejo, ampak se je ta "v vsaki krizi samo še okrepila in z večjim navdihom šla dalje". Povedal je, da je ponosen in da mu je kot novoizvoljenemu predsedniku PZS v veliko čast imeti osrednji govor na tej prireditvi. V luči preteklih volitev je izpostavil tudi tri glavne značilnosti skupščine pred mesecem dni, in sicer možnost izbire med več kandidati, veliko udeležbo na skupščini, kar pomeni, da društvom ni vseeno, kaj se dogaja v planinski organizaciji, in starost novega predsednika, ki je najmlajši do sedaj, ter se zahvalil za izkazano zaupanje. Dodal je še, da bomo imeli planinci v letu 2010 dve srečanja, in sicer poleg dneva planincev še otvoritev slovenskega planinskega muzeja v Mojstrani v avgustu letos, ki je plod dela več generacij. Na sporočilo le-

tošnjega srečanja Varujmo gorsko naravo se navezuje tudi predsedovanje Slovenije Alpski konvenciji, mednarodnemu pravnemu inštrumentu za zagotavljanje trajnega razvoja alpskega območja. Napovedal je, da bo jeseni otvoritev Poti Alpske konvencije okoli Košute, ki je plod sodelovanja Avstrije in Slovenije, poleti pa bo potekala akcija Planinske zveze Slovenije in Nedeljskega Dnevnika s Tonetom Fornezzijem - Tofom s sloganom Očistimo planine, ki je logično nadaljevanje aprilske čistilne akcije, saj je bilo takrat v visokogorju še veliko snega. Na koncu se je zahvalil organizatorjem letošnje prireditve in vsem zaželel varen korak pri obiskovanju gora, hkrati pa poudaril pomen varne vrnitve domov tako z gora kot tudi z dneva planincev.

Po zapetem venčku domačih moškega pevskega zbora Pod gradom je zbrane pozdravila tudi Andreja Rihter, poslanka v Državnem zboru RS. Izpostavila je vrednote, ki jih imajo planinci, kot sta sloga in prijateljstvo, in po katerih bi se politiki lahko zgledovali. Zagotovila je, da se bodo časi spremenili in da bodo tudi politiki podprli poslanstvo in delo planincev.

Predsednik PZS Bojan Rotovnik

Na koncu so dobili besedo tudi predstavniki društev, ki so se množično udeležili srečanja ter pohvalili organizatorje za lepo pripravljeno prireditve. ●

V programu prireditve je sodelovalo veliko otrok.

Na dnevu planincev smo za mnenje povprašali nekatere obiskovalce. Poglejmo, kaj so nam povedali.

✉ Vladimir Habjan ✉ Irena Mušič Habjan

Vanda Femc, PD Sežana: "Dan planincev nam veliko pomeni, zato smo danes tudi tukaj. Radi imamo gore, druženje in tako lepo vreme, kakršno je danes. Na prireditve ne pridemo čisto vsako leto, letos pa smo se le potrudili. Čeprav smo razposlali vabila in razobesili plakate, ni bilo ravno veliko odziva. Prišle smo same ženske s kombijem. Nekaj nas je funkcionark, nekaj pa ljubiteljic planin."

Klavdij Mlekuž, PD Dovje - Mojstrana: "Lepo je, da se vsaj enkrat letno srečamo. Včasih sem veliko plezal, tudi v Himalaji sem bil, zdaj pa sem v društvu organizator izletov in med drugim vsako leto organiziram izlet na dan planincev. Prišlo nas je sedem s kombijem. Za takšne prireditve ni prav veliko interesa, ljudje gredo raje na privlačnejše hribovske cilje. Vendar naše društvo pri takšnih aktivnostih redno sodeluje, saj bomo letos odprli muzej v Mojstrani in se moramo pojavljati, vzpostavljati kontakte in propagirati muzej. Naj povem, da sem naročnik Planinskega vestnika že od leta 1960, včasih sem tudi pisal, pri čemer mi je urednik Orel vedno z veseljem dajal spodbude."

Tone Tomše, podpredsednik PZS: "Temeljni namen dneva planincev je druženje planincev z območja celotne Slovenije. Tu se lahko dogovorimo o določenih stvareh, ki se dogajajo po posameznih regijah. Ponekod je aktualnejša gospodarska dejavnost, drugje delovanje odsekov in ostale dejavnosti, ki jih pokriva PZS. Takšno druženje planincev iz vse Slovenije na neuradnem nivoju omogoča, da se marsikateri problemi odpirajo in tudi pojasnijo, in lahko včasih prinese bistveno več kot formalni sestanki. Planinska zveza pri organizaciji sicer sodeluje, vendar za glavnino vedno skrbijo lokalni meddruštveni odbori in društva, ki prireditve organizirajo."

pirajo in tudi pojasnijo, in lahko včasih prinese bistveno več kot formalni sestanki. Planinska zveza pri organizaciji sicer sodeluje, vendar za glavnino vedno skrbijo lokalni meddruštveni odbori in društva, ki prireditve organizirajo."

Darko Bukovinski, PD Brežice: "Dneva planincev se udeležujem zato, ker je množično gibanje zapisano v strukturo naše DNK in tudi moja, če se lahko tako izrazim. Sem smo prišli, ker je lep dan, ker smo si vzeli čas, da spoznamo prijatelje in se družimo ter s tem ohranjamo neko tradicijo. Čeprav osebno nisem naravnani na množične prireditve, sem bolj individualist, je tu in tam le treba ohranjati osnovne temelje PZS, saj s tem tudi počastimo tisto, kar planinci imamo. Naša organizacija je ena najstarejših v Sloveniji in v tem kontekstu tudi mi ohranjamo to zgodbo in s svojo udeležbo prispevamo k temu. Danes živimo v globalnem svetu, komunikacije so hitre, imamo internet in človek se vpraša, zakaj ima rad svoje planinsko društvo. Zato ker mora biti dober patriot, če hoče biti globalno razgledan in kozmopolit. Prišlo nas je dvanaest s kombijem."

Bojan Šrot, župan občine Celje:

Kaj vam kot bivšemu alpinistu pomeni udeležba na današnjem zboru?

Predvsem mi pomeni prijetno druženje z ljudmi, ki jim je skupno to, da imajo radi gore, in priložnost za obujanje spominov, če srečam koga iz tistih mlajših dni, predvsem iz časov ukvarjanja z alpinizmom. Sicer grem še kdaj kaj splezat, vendar kaj nezahtevnega, bolj za lastno dušo, ne pa več na nivoju kot nekdanj.

Danes je bilo večkrat poudarjeno, da planinstvo in politika ne gresta skupaj. Kaj mislite o tem?

To sem poudaril tudi v svojem govoru. Predvsem mislim na delitve, ki jih lahko povzročijo ali svetovnonazorska ideologija ali politika v gorah, zaradi česar se ustanavljajo različne zveze in tudi politično orientirana planinska društva. Meni je to zoprno in sem odločno proti temu. V gorah rad srečam ljudi, ki so vseh političnih prepričanj, različnih ideologij in svetovnonazorskih usmeritev, imajo radi gore, so pozitivni, polni energije, pripravljeni pomagati in vedrega duha. V organizirano planinstvo mešati politiko in ostalo ideologijo pa se mi ne zdi smiselno.

Ali lahko politika kako pomaga planinstvu?

Seveda lahko. Pogosto pomagam alpinistom našega alpinističnega odseka, vedno se angažiram pri festivalu gorniškega filma, včasih naprosim kakega sponzorja za pokroviteljstvo, kajti v sodobnem svetu brez tega ne gre. Vsaka prireditev, vsaka odprava stane, danes pa je denar še težje zbrati, kot ga je bilo pred desetimi ali dvajsetimi leti.

Ste morda kako sodelovali pri današnji prireditvi?

Pomagali smo pokriti nekaj stroškov. Kot član PD Celje – Matica sem tudi podpiral željo PD Grmada, da na tem mestu postavi svoj objekt, zemljišče je bilo namreč v lasti PD Celje – Matica. Danes je tu zrasla prijetna planinska kočica, ki je nekdanj že stala na poti z Grmade proti Tolstemu vrhu, in Celjani in Celjanke jo radi obiskujejo. ○

Po Poti miru

Med ostanki vojne in kravjimi zvonci

✍ in 📷 Katja Roš

Črno kot pekel in in rdeče kot kri za markacije Poti miru

Mrzli vrh (1359 m), travnata piramidasta gora, ki potiska noge v vasi okoli Tolmina. Za vzglavnik ima Rdeči rob in Krnsko pogorje, njegov popek je planina Pretovč, srce spominska cerkvice Javorca, možgani pa Vrsno in Krn. To je kraj za zgodbe. Za velik kalejdoskop jih je. In kaj je lepšega kot vzpenjati se na razgleden hrib in odkrivati te zgodbe? Z Igorjem Rutarjem, vodičem po Poti miru, ki povezuje najpomembnejše ostaline in obeležja soške fronte ter muzeje na prostem, sva se dogovorila, da se na goro podava po najkrajši poti, iz vasi Krn. Mimogrede: med dostopi na Mrzli vrh je kraljevski vzpon iz Pologa mimo Javorce, planin Laške seči in Medrje ter spust s planine Pretovč v vas Krn. Ta pot terja organizacijo prevoza.

KRAJI IMAJO SVOJE ZGODBE

Zgodbo krajev okoli Krna so z velikimi črkami zapisali že ledeniki. Lepo vidni hrbet Krnske srednje morene na območju planine Kuhinja in Leskovce

nad vasjo Krn sodi med lepše in najbolj prepoznavne tovrstne pojave v Julijskih Alpah. Zgodbe travnatega sveta med Krnom in Mrzlim vrhom je zapisalo najstarejše arheološko obdobje. Plani-

na Pretovč je velikansko najdišče do deset tisoč let starih ostankov kamedobnih lovcev in nabiralcev. Na tej točki (srednja kamena doba) se je začel razvoj kulture preživetja v Julijskih Alpah. Kasneje se je človek iz lovca in nabiralca počasi preobražal v pastirja in mlekarja in v gorah nad Sočo začel obračati kolo človeške zgodovine. V dobrem (pastirjevanje) in slabem, zelo zelo slabem (vojevanje).

POTREBNO JE ZNATI GLEDATI

Z Igorjem Rutarjem se peljeva skozi Vrsno, kjer je bil Simon Gregorčič najprej "kralj na planini visoki", da je potem postal modrec in vizionar ("in ti mi boš krvava tekla"). Avto pustiva na skrajnem koncu vasi Krn (ta razpotegnjena

vas se je razvila iz nekdanjih pastirskih naselij) pod domačijo drugega vélikega Simona, pesnikovega vrstnika po letih in avtorja abecede zgodovine Zgornjega Posočja, Rutarja. "Planina na Krnu, u listinah M. Cren ali Chren, omenja se že 24. avgusta 1338 kot lastnina patriarha", beremo o podkrnskih planinah v Rutarjevi Zgodovini Tolminskega. Po novi traktorski poti prideva na stezo (ta sovpada z evropsko pešpotjo E7) in napredujeva skozi temen gozd, ki se konča na obronkih planine Pretovč. Kdor zna brati gozd, bo iz njega izluščil zgodbe o vojni in miru. Tudi skrivenčene, zvite in brazgotinaste stare bukve nosijo sledove prve vojne. Nanjo ob poti skozi gozd opozarjajo kamnite škrbine ostankov vojaških utrdb.

PUŠČAVNIKOVA ZGODBA

Igor opozori, da se bližava puščavnikovim jami. Puščavnikova je še ena zgodba v nizu posoških zgod o vojni in miru. Na kratko gre zgodba takole: France Gabršček se je pred roko pravice zatekel v odmaknjeno italijansko kaverno in v njej skrit pred ljudmi živel kar 18 let. Preživeljal se je z nabiranjem železja, ostankov prve vojne na pobočjih Mr-

zlega vrha (s to pogosto smrtonosno obliko nabiralništva si je do boljšega kruha desetletja po vojni pomagalo veliko ljudi iz krajev ob Soči) in z miloščino Krnčanov. Leta 1952 je jamo zasul plaz in puščavnik je v njej izdihnil. Legenda je postal pod imenom Majdelč in Klinčar. Pod Klincem se namreč reče elegantnemu slapiču, ki se v mokrih dneh vije nad puščavnikovo jamo. Pet minut naprej od puščavnikovega gnezda so oznake, ki vodijo pod široko skalo k spomeniku štirim padlim prostovoljcem s Trentinskega. Ti Italijani po narodnosti so bili v času monarhije avstro-ogrski državljani, vendar so se v prvi vojni bojevali pod italijansko zastavo. Zapletenost evropskih narodnostnih zemljevidov se je med prvo vojno zapletla do skrajnosti.

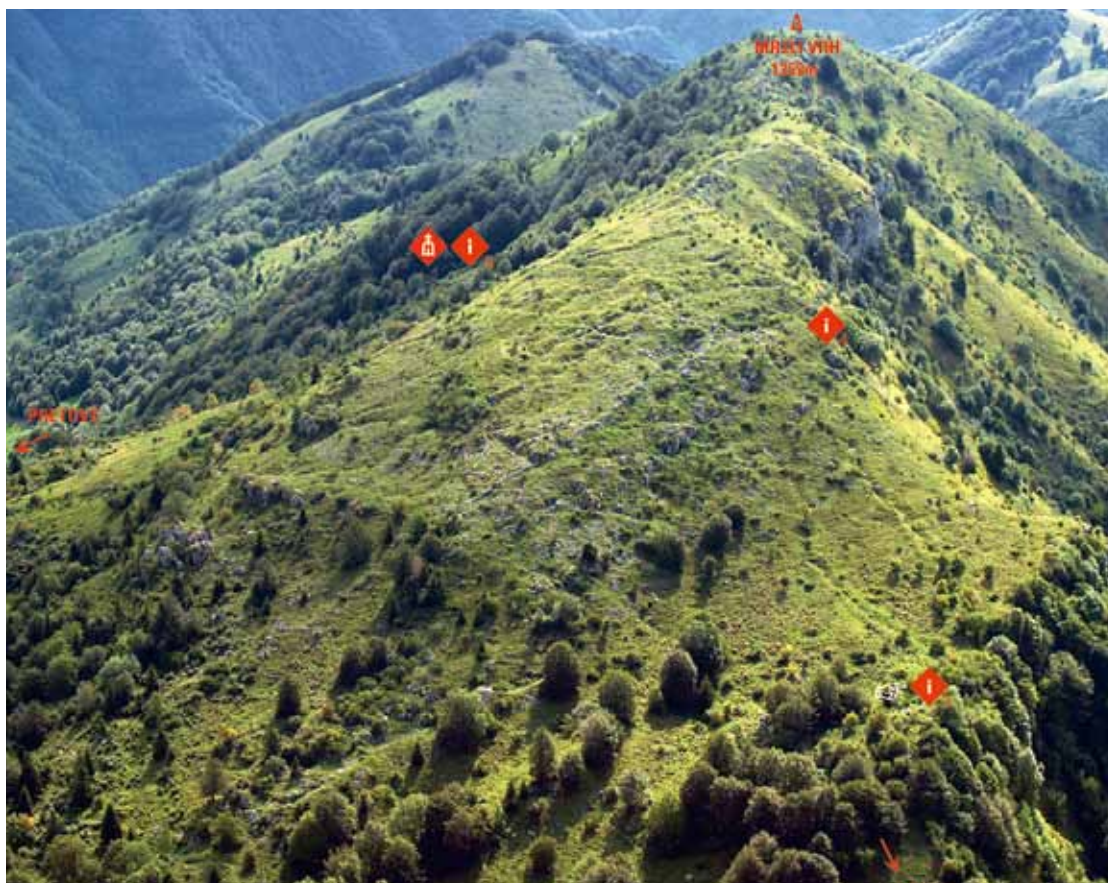
MED PASTIRJI

Ko pot iz gozda plane na svetlo in se prevesi navzdol (tista desno navzgor pelje na planino Sleme pod Rdečim robom), je planina Pretovč kot na dlani. Tudi če ne bi bila, bi po zvoku vedeli, da je tam. Popoldanska molža gre h koncu. Pastirji s kriki ženejo krave na večerno pašo. Igor Rutar pove, da je pla-

nina Pretovč postala postojanka krožne poti po muzeju na prostem na Mrzlem vrhu oziroma ob poteh, ki tja peljejo iz Tolmina oziroma Zatoľmina, Pologa, Krna in iz tolminskih vasi na levem bregu Soče. Pretovč je ena izmed žlath-tnih planin, kjer nadaljujejo tisočletno tradicijo sonaravnega bivanja v gorah in negujejo stoletna izročila izdelave sira in skute. Oboje je na planini na prodaj. V pastirskem stanu sta tudi postelji za obiskovalce. Če imajo pastirji čas, obiskovalcem radi pokažejo in razložijo, kako nastaja geografsko zaščiten sir tolminec. Gre za resno opravilo, zato je moje pravilo, da je bolje, da ljudi s planin ne motimo. In še novost: Pretovč je v navezi z novim sirarskim muzejem v obratih mlekarnice Planika v Kobaridu. Obisk tega muzeja priporočamo vsem, ki radi obiskujejo posoške planine.

V KAVERNAH

Čeprav bi lahko bil botanični vrt, je piramidasti Mrzli vrh en sam velik vojni muzej. Pod vsako planinčevo stopinjo se skriva zgodba. Ker trave in kamni ne znajo govoriti, ti na poti pride prav spremstvo poznavalca, kot je Igor Rutar, ki ima kot večina Primorcev to prekleto

Informacijske
točke v krtovi
pokrajini

FOTO: ŽELJKO CIMPRič

Poti miru, ki jo je Fundacija poti miru v Posočju posvetila spominu na gorje vojakov in prebivalcev doline, ima pet odsekov, in sicer Log pod Mangartom–Kal Koritnica (13 km), Kal Koritnica–Drežnica–Kobarid (24 km), Kobarid–Mrzli vrh–Tolmin (30 km), Tolmin–nemška kostnica–Mengore (6 km) in Kobarid–Kolovrat–Mengore (23 km). V muzeje na prostem so preurejeni Čelo in Ravelnik na Bovškem, Zaprikraj na Kobariškem, Kolovrat, Mrzli vrh in Mengore na Tolminskem. Fundacija te kraje opisuje v zloženkah in knjižici. Informacije o Poti miru najdete tudi na www.potimiruvposocju.si. Poti miru imajo tudi Beneški Slovenci. Opisane so v vodniku Poti miru po sledih prve svetovne vojne med Nadižo in Sočo ter na spletni strani www.nediskedoline.it.

Ljudi je strah in pokrajina je opustošena. (Vojaško-zgodovinski muzej Budimpešta)

vojno v svojih genih. Njegov stari oče se je boril nikjer drugje kot na Škabrielu. Najin prvi cilj so razsežne kaverne, ki jih je avstro-ogrška vojska izkopal v kamniti rob pod vršnim grebenom gore. V prvi kaverni z leve stoji oltar Device Marije. Kaverna je bila kraj mo-

litve obupancev. Postavili so jo Madžari in prav oni vsako leto pri njej s cerkvenimi in vojaškimi obredi počastijo spomin na neizmerno trpljenje ljudi na soški fronti. Mrzli vrh je bil na gosto prepreden s strelskimi jarki. Iz njih sta si sovražnika devetindvajset mesecev

dobesedno gledala iz oči v oči. Kaverne najdemo tudi na drugi strani hriba, ob poti k planini Lapoč so bile, opremljene s pogradi in drugim improviziranim pohištvo zavetje za ranjene, umirajoče, bolne, premrle in izmučene. Mrzli vrh je vzel na tisoče življenj. Bil je naj-

Italijani z mulami tovorijo 240 mm mine na Mrzli vrh. ARHIV: MITJA JUREN

bolj krvavo bojišče prve vojne v Zgornjem Posočju. Pomislite, da so že v prvi bitki Italijani prešteli okoli 2500 mrtvih. Na prvi dan predzadnje, enajste bitke je bilo pobitih približno enako število Italijanov. In koliko jih je padlo vmes!? Priči izgub armade avstro-ogrske monarhije na Mrzlem vrhu sta pokopališče Loče pri Tolminu z okoli 3300 grobovi in knjiga mrtvih spominske cerkvice Javorca v Pologu z več kot 2500 imeni. Preštevanje tisočih in tisočih umrlih ljudi so poveljniki pospremili s cinizmom, kakršen veje iz komentarja italijanskega poveljnika IV. armadnega korpusa: "O kakšnem posebnem uspehu danes ne moremo govoriti. Naša glavna naloga je vendarle bila, da sovražnika zadržimo na hribu, da ta ne bi premaknil svojih enot drugam." Ta citat nam je povedal kustos Kobariškega muzeja Željko Cimprič. Cimprič je zakladnica podatkov o Mrzlem vrhu. V Kobariškem muzeju pripravljajo že tretjo razstavo pričevanj o grozotah na Mrzlem vrhu.

SPOMIN NA VOJNO JE VSEKOZI PRISOTEN

Na vrhu Igor Rutar pove ganljivo zgodbo. Zgodila se je lani. Francoz, po rodu Bosanec, je vodiča prosil, naj mu pod vrhom pomaga poiskati kotiček, ki ne

bi bil pomazan s kravjimi iztrebki, in naj ga potem za nekaj časa pusti samega z razgledi na Sočo, Kolovrat in Matajur. Igor je od daleč opazoval moža. Razgrnil je molilno preprogo, pokleknil in se predal molitvi. To je bila molitev za starega očeta. Tujec je dolgo iskal sled, ki bi ga pripeljala na kraj smrti prednika. Nanjo je stopil s pomočjo seznamov Tolminskega muzeja. Ob tej pripovedi se spomnim razlage kiparja in zdravilca zemlje Marka Pogačnika o tem, kako nujno bi bilo zdraviti posoško zemljo in ji z litopunkturami (Pogačnikovimi zdravilnimi stebri) pomagati, da blodeče duše mrtvih in ne dovolj spoštljivo pokopanih vojakov najdejo svoj mir. Z vrha hriba se spuščava po travnikih, ki drsijo v Sočo, Lapoču naproti. Nad to idilično planino, obdano s stoletnimi češnjami, stoji tretja informacijska točka muzeja v naravi. Pot do planine, ki jo sicer kažejo količki z rdeče-črnimi markacijami Poti miru, zaradi visoke trave, ki zagrinja pogled naprej, terja zbranost. Na obronku gozda naletiva na niz velikih mravljišč. Toliko jih je, da bi človek pomislil, da se je tod naselilo kakšno začarano ljudstvo, recimo tisoč in tisoč bitij, ki so prevzela duše umrlih bojevnikov z Mrzlega vrha. Snov za znanstvenofantastični roman.

IZNAJDLJIVOST DOMAČINOV

Lapoč je postal hecna planina. Ta prelepi kraj očitno neti umetniško ustvarjalnost lastnikov, ki tod ne pasejo več krav, ampak zgolj junice in ovce. Umetniške instalacije na nekdanjih hlevčkih so sledi časa od poganov dalje. Očesu ne uide poigravanje z najdbami iz prve vojne. To je v Zgornjem Posočju navada, ki je zrasla iz nuje časov po prvi vojni. Vedeti je treba, da je ta vojna ljudem vzela vse premoženje, od trave do živine, od njiv do hiš. Vse je bilo porušeno, požgano, pomendrano, razbito, pokradeno, pojedeno. Ko so se ljudje vrnili v opustelo pokrajino, so morali začeti na novo. S čim? Z vojaških utrdb so pobrali vse, kar se je pobrati dalo. S tem so zgradili nove domove, hleve, vasi in zaselke. Zato so v Zgornjem Posočju stare hiše še vedno krite z zarjavelo valovito pločevino, podprte so z mejniki, tlakovane s ploščami strelskih lin ... Mrzli vrh je bil za časa fronte dobesedno ovit v bodečo žico. Umni živinorejci so z njo ogradili pašnike in tako ustvarili prve žične čredinke v zgodovini posoškega pašništva. In kaj potem? Z Igorjem se napijeva Mrzlice (energetsko bogat izvir na stezi med Lapočem in Pretovčem) in jo mahneva nazaj v dolino. ◦

Pod kotli kurijo na drva.

Medved plezal čez martuljske grebene

Le kako je našel čez Kačji jezik?

✍ in 📷 Miran Hladnik

Čez Kačji jezik, dobro viden tudi na sliki, ki je lažja plezalna smer, se je podal tudi medved.

Medvedja gaz

V nedeljo, 23. maja, so na forumu Razmere v gorah poročali o medvedjih sledovih v Veliki Dnini: "Kaže, da je pred nami veselo lomastil kosmatinec, vendar to meniva le dva od petih ... Da sva z Matjažem imela prav glede medveda, postane kmalu zelo jasno. Sledi so velike in sveže, vodijo pa naravnost navzgor. Malček nas stisne (radovednost, seveda, le kaj dela tako visoko?), vendar sta sneg in vabljiva smuka močnejša in nadaljujemo. Tolažimo se s tem, da bomo štirje zagotovo preživeli ... Nad vidno manjšo koprino medvedove sledi izginejo pod plazovino, in ko že pomislimo, da ga je mogoče plaz zasul, odkrijemo njegove sledi tudi sredi plazu in še vedno vodijo navzgor ... Aja, medvedove sledi so vodile le navzgor, *frajer* se ni še vrnil in vas še čaka." Boštjan Lovšin iz te skupine je pozneje povedal, kako so medveda, ker so bile sledi sveže in samo navzgor, pričakovali za vsakim ovinkom.

V torek, 25. maja, zjutraj sva se na isti konec odpravila z zetom Borutom Škarjo in v višini bivaka res našli sledi medvedje sledi. Debelo sva pogledala, ker so nad snežiščem šle kar naprej gor v strm žleb, ki je bil ravno še neprekinjeno zasnežen, in na greben, od koder se odpre pogled na Kačji jezik na martuljski strani. V njem različne medvedove stopinje! Da je medved vdrl ravno ta žleb nad škrbino med Ponco in Oltarjem (okrog 2500 metrov visoko), ne pa katerega drugega, se zbasal po grebenu do prečke v Kačji jezik in našel pot dol za Ak, je moral imeti vklopljen svoj medvedji GPS, dobre snežne razmere in še veliko sreče povrh – poletna plezarija v žlebu in po grebenu je namreč označena z dvojko. Po poti nazaj skozi Martuljek sva se ustavila ob cesti in še iz tega konca občudovala medvedov cickak v Kačjem jeziku.

Ker so se nama medvedove alpinistične avanture zdele nenavadne, sem pri prijateljih preveril, koliko jim je poznana ta oblika medvedje rekreacije. Biolog Boris Kryštufek, strokovnjak za medvede – glej mdr. njegovi knjigi *Zveri*, 2 (1988), in *Living with bears: A large European carnivore in a shrinking world* (2003) – se je najprej pošalil, da gre gotovo za jetija, nazadnje pa je le sprejel moje poročilo, pa tudi lovci s kranjskega zavoda za gozdove so po bratovem posredništvu potrdili, da so sledi res medvedove. Prišlo je pismo planinca Jožeta Hriba s sporočilom, kako je "v začetku preteklega stoletja medved v kopnem zašel iz Vrat po poti čez Prag. Ker na nekem težjem mestu ni mogel čez, je nekaj časa rjovel in nato verjetno obrnil." Jože je zapisal željo, da bi zbrali vsa opažanja medvedjih sledi v Julijcih v letošnji zimski sezoni. Poročil o medvedih je v zadnjem času res precej, kar vzbuja občutek, da njihova populacija narašča. V resnici pa je človek tisti, ki vedno pogosteje zahaja v kraje, kjer je bil pred modo turnega smučanja in drugih planinskih dejavnosti pred njim mir. Medved se umika pred človekom v višino v praznem upanju, da bo tam zgoraj bolj sam. Pred leti sem sredi junija prav na tem mestu imel čudno srečanje z gamsom. Žival mi je v obrambi svojega teritorija s škrbine tako zavzeto prožila kamenje na glavo, da sem jo hitro odkuril v dolino.

Upajmo, da ne pride komu na misel, da bi v skrbi za človekovo varnost začel preganjati medveda iz Julijcev. 📍

Uredništvo vabi tudi druge bralce, da nam sporočijo o svojih morebitnih izkušnjah z medvedji hribolazci.

Velika Mojstrovka

Z očetom, Egonom Miheličem

✍️ Joža Mihelič

Mojstrovka FOTO: DAN BRIŠKI

Egon Mihelič

Kot gora je izjemna. Nevpadljiva, zaždržana in hkrati postavna, lepota s tremi bolj ali manj izrazitimi vrhovi na severovzhodu najmogočnejšega ostenja Vzhodnih Julijcev. Poleg Špičkove skupine daje vrhunsko alpsko podobo gornjesavski dolini, na jugovzhod se pa s povsem drugačnim obrazom v enem samem zamahu spusti v dolino Zapodnem, kjer iz njene podzemlja priteče Soča. Zagrizeni hidrologi sicer povedo, da je pravi izvir Soče na Zapotoku, s Suhim potokom, toda kdo bi si upal slikovitemu ali kar mogočnemu izviru pod Mojstrovkami reči drugače kot Izvir Soče? Z Vršiča, kamor se dandanašnji pripelješ z avtom, je kar prelahko dostopna, zapepljena za turne smučarje in vabljava za plezalce vseh formatov, tudi za tiste ob jeklenicah na Hanzovi poti.

PREBUJENI SPOMINI NA OTROŠTVO

Potegnilo me je onega dne na smučeh v njena pobočja. Kadar vlečeš smuči navkreber v enakomernem ritmu, ki ga ne motijo drobne ovire zagruženih poletnih poti, se pogled ponavadi mirno sprehodi po okolici in misli zaplavajo. Naenkrat sem se domislil, da se dvigam proti svojemu prvemu dvatisočaku in se spomnil očeta.¹ Bil je odličen pripovedovalec. Prijetno se je bilo greti v njegovem naročju in ker mi je rad pripovedoval o Kekcu, sem

si v mislih risal podobo fantiča, ki zna in si upa sam v gore; ob bleščeči Pišnici, skozi macesnove gozdove pod Slemenom in v visoke robé, kjer s pastirsko palico junaško odganja napadalnega orla. Rad bi ga šel obiskat in oče mi je to nenehno obljubljal, dokler nisva nekega dne krenila na pot, z vlakom iz Bohinjske Bistrice na Jesenice ter naprej v Kranjsko Goro, z zapreženo sopihajočo parno lokomotivo, na lesenih klopeh počrnelih potniških vagonov. S prav istim vlakom se je takrat z Jesenic v Borovško vas pripeljal tudi Uroš²

¹ Moj oče Egon je bil tržaški Slovenec, učitelj, ki je v obdobju po drugi svetovni vojni služboval v Bohinjski Bistrici, kjer je okrog sebe nabral zanimivo hribovsko družino, s katero so ustanovili bistriško planinsko društvo. Prejel je zlati znak PZS, skupaj z mojo materjo pa sta kot legendarna bohinjska učitelja postala častna občana Bohinja.

² Uroš Župančič, odličen alpinist, ki je v letih po drugi svetovni vojni potegnil (med drugimi) znamenite "hudičeve" smeri: Hudičev steber in Hudičev graben v Prisojniku. V Urošu je bilo resnično nekaj vražjega in kot Sloki v Steni ima toliko slabih lastnosti, da je rezultat na koncu visoko pozitiven. Meni osebno je bil zelo simpatičen in kot mladega plezalca me je imel rad.

in dražil očeta, naj gre z njim proti Vršiču, ta pa je imel v meni dober izgovor, kajti vsakdo je vedel, da Uroša ni mogoče dohajati. V Erjavčevo kočo sva verjetno prišla že precej pozno. Spomini na prehojeno pot so bežni in nejasni. Blizu Koče na Gozdu nama je ustavil tovornjak. Še vedno slišim in vidim pogovor očeta in šoferja, le besed se ne spomnim ...

Kadar je moj ata, tako smo ga klicali, razvijal filme in fotografije ter tehtal kemikalije in jih sam sestavljal in raztapljal po tabelah iz porjavelega priročnika, sem ga ob večerih, ko se je domača kuhinja spremenila v temnico, od strani opazoval. Na fotografskem papirju v razvijalcu so se vedno znova prikazovali obrisi novih fotografij. Po očetovem enakomernem štetju ob osvetljevanju papirja, ki mi je ostalo v ušesih kot 21, 22, 23 ..., metro-noma kajpak ni imel, so na dan prihajale gore in z njimi moje pravljичne podobe.

Tura me je pošteno zdelala, pa ne le mene. Ko sva se vračala z zadnjim nedeljskim vlakom z Jesenic, sva oba prespala Bohinjsko Bistrico in se zbudila šele v Hudajužni. Na železniškem uradu na postaji, kraj nima gostilne ali česa podobnega, je oče razgrnil po tleh ob zakurjenem gašperčku svojo bundo z *jagenjčkom*, ki je nekoč služila ameriškim vojaškim pilotom, da sem na njej zaspal, on pa je z načelnikom postaje kramljal do prihoda jutranjega vlaka. Bil sem v tistih letih, ko zelo nedoločno in vzneseno pričakujoče občutiš in doživiš magično mejo dva tisoč metrov na poti k zvezdam, ko se dotakneš neba visoko nad dolino. Ali pa morda kako drugače, precej drugače kot danes, s čisto vestjo in dušo.

ČASOVNI PRESKOK

"Strica Tineta slišim," je zaklical Nace,³ najjin najmlajši, medtem ko je naju s Franc⁴ varoval nekje pod vrhom Hanzove. Zlezal sem desno na rob, da bi pogledal v Kamine, in tam resnično zagledal Tineta⁵

³ Nace, najin četrti sin, je starega očeta Egona nasledil kot odlični modelar. Trenutno je eden najboljših slovenskih pilotov radijsko vodenih modelov letal. Po gorah ne smuča, temveč *borda* kakor mnogi mladi v sedanjem času.

⁴ Moja žena Franca je bila kot deklet odlična alpinistka. Kot prva je v ženski navezi preplezala Glavo Planjave.

⁵ Moj brat Tine, gorniški srenji znan kot odlični pisec vodnikov. Očetova želja po študiju violine se je uresničila v Tinetu.

Čas za obujanje spominov - na vrhu Mojstrovke

v navezi z Rudijem.⁶ Nace, ki je bil takrat še Nacek, približno v letih, ki so tudi meni podarila prvo Mojstrovko, je prvi zaslišal jasno prepoznavni gromki Tinetov glas. Sam, turo je doživljal z vsemi čuti, je potem želel zlesti še na Veliko Mojstrovko, zato smo se z onima dvema ponovno razšli. Tako kot takrat, ali pa tako z jesenske ture z očetom, le mehko zasneženo podoživljam še danes, v vsakokratnem pričakovanju kdo ve česa posebnega, s pripetimi smučmi, ki mi pomagajo proti vrhu.

Žal očetovih slik že dolgo nimam več. Bog ve kam so se izgubile. Prilagam fotografijo družine, ki sem jo imel na vrhu onega dne. Na sliki se ne vidi, da so vsi trije govorili nemško s hreščecim rrr – s koroškim dialektom – in tudi tega se ne vidi prav dobro, da so bili ves čas odlično razpoloženi. Dan je bil lep in čakal nas je le še spust na smučeh. Tisti trenutek na vrhu sem bil še v družini z njimi, uro prej in kasneje pa le še s spomini. S spominom na prvi dvatisočak najinega Naceta in na moj prvi z očetom, ki je bil tako močno zaljubljen v gore, da se je te ljubezni zlahka nalezal vsakdo, ki je zašel v njegovo bližino.

URESNIČENE IN NEURESNIČENE SANJE

Včasih se je sicer zgodilo, da so šle gore pri njem za kratek čas v drugi plan in se je umaknil v učilnico, kjer je dneve in dneve brusil debelo steklo ter ustvarjal zrcalo za svoj prvi astronomski teleskop. Verjetno se mu je zdelo, da stvar ni preveč družinska in se je zato umaknil v uradno, njemu še vedno domače okolje. Obiskoval sem ga iz stanovanja čez šolski hodnik in gledal, kako je z majčkeno zajemalko, katero je skoval iz bakrene žice, vsipal na kovinsko ploščo brusilne praške,

⁶ Rudi Zaman, po rodu Tržičan, znan založnik. Pri Rudijevi založbi Didakta je Tine izdal nekaj svojih najboljših knjig. Prvi je pregledoval Tinetove tekste za Klic gora, izjemno hribovsko izpoved, ki je po bratovi smrti izšla pri Sidarti.

od grobih do najbolj finih, ter na njej v nedogled vrtel svoje zrcalo ter zraven polglasno požvižgaval kaj klasičnega. Ko je bilo po mesecih dela vse skupaj izgotovljeno, je cela vrsta vaščanov na šolskem vrtu čakala na svoj pogled na Lunine kraterje.

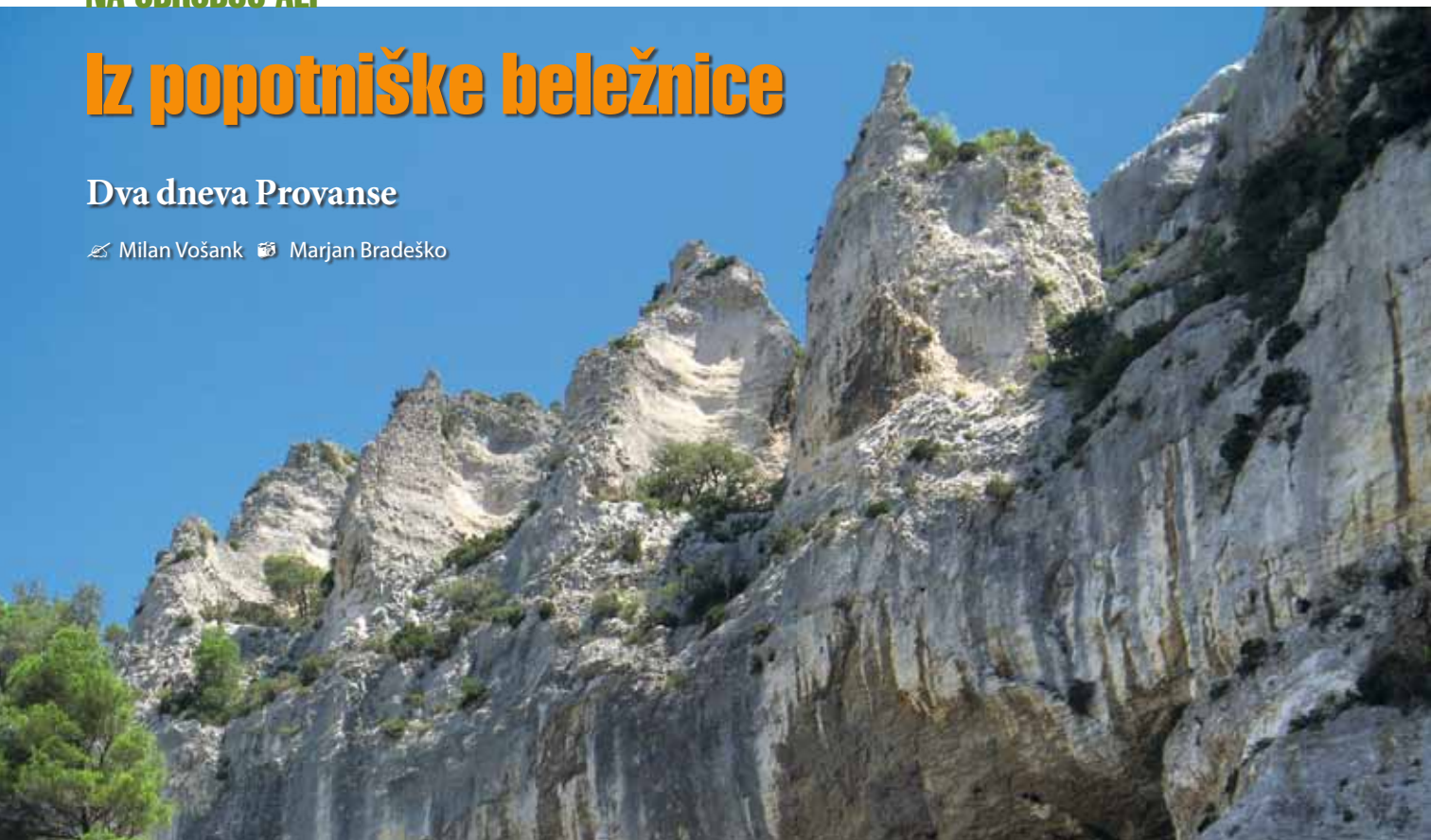
Potem sva se hribovsko razšla, kajti v gore sem si zaželel na lastno pest. Bila je najbrž adolescenca. Ko sem mu v mladeniškem zanosu nekoč še ves zadihan povedal za Čopov steber, ni mogel skriti grenkobe, kajti zanj ni bilo pogojev, da bi uresničil svoje želje, ko je bil čas za to. Svojega očeta je izgubil v I. vojni in mati je bila vse hvale vredna, ker ga je, mala šivilja, goloroka spravila do konca učiteljišča. V Šiški so bili takrat sosedje z Bučerjevimi fanti in z njimi je hodil na Turnc. Nekoč je enemu od njih celo "rešil življenje", ker je oni padel nanj s stene, ko si je spodaj sede zavezoval čevlje. S štruco kruha pod pazduho jo je sam samcat od doma peš mahnil na Triglav, česar seveda nisem izvedel od njega, kajti o sebi ni nikoli govoril. Za velikimi in malimi cilji, po učiteljišču bi si želel nadaljevati s študijem violine, je hodil svojo pot. Res da ni bilo denarja in da je ponovno prišla vojna, toda znal je izbirati med vrhovi vseh vrst, med gorami in zvezdami ter glasbo, ki je nastajala nekje ob njem. Nič ne dé, če v mladeniški dobi zanj ni bilo Čopov, Peharjev, Skalaških in Bohinjskih, če so možnosti za ostre grebene Martuljka, za Nemške, Bavarske, Breithorne in Mt. Blance prišle šele v zrelih letih. Bila je neskončna vrsta vrhov in grebenov z obilo sonca in dežja, z bleščavo skalovja in snega, pot, preplavljena z opojnimi gorskimi vonjavami, ki zavdajo. Slišal je klic gora. V njegovih ušesih je odzvanjal nenehno, neposredno, pomešan z Beethovnovno glasbo, s sijem zvezd in šumenjem vetra.

Snel sem smučmi in sam ter v družbi hkrati, v družini, ki me rada poišče in najde, kadar se vračam na vrhove in z vrhov minulih dni, odšel proti domu ... ◉

Iz popotniške beležnice

Dva dneva Provanse

✍ Milan Vošank 📍 Marjan Bradeško

Trebušaste stene nad krajem Fontaine-de-Vaucluse

Pravkar sva se pripeljala z Mont Ventouxa, te 1912 metrov visoke apnenčaste grmade, in zahodne sence že prijetno hladno legajo čez vročo pokrajino; in spet, kar je nekako postala že ustaljena navada na vseh najinih potovanjih, šele pozno popoldne začneva iskati prenočišče v kampih. Po lenobnih jutrih in zatem čez dan, ko je toliko lepega, pač še ne gre prehitro razmišljati, kje se bo postavil šotor. Razvadila sva se na poti do francoskega juga v italijanskih Dolomitih: pod Tremi Cinami, pod Civetto, v Brenti in v Palli, le na Selli se je bilo potrebno zapeljati nekaj naokrog ter še kasneje ob nadvse turističnem Gardskem jezeru, vedno so bili ti kampi ob pravem času na pravem mestu. Takšni s kulisami gora naokrog, večinoma prijetni in mirni. Tu, v Provansi, kjer je, kot piše v popotniškem vodniku, kampiranje že dolgo priljubljeno in mamljivo poceni, pa bi bilo potrebno to razvado opustiti. Pa naju ni izučilo, kajti tudi tokrat v okolici mesteca Vaison-la-Romaine so kar trije kažipotni vabili v žal spet prenapolnjene kampe. Pa se peljeva naprej proti jugu, bo že nekako, še zmeraj je bilo ...

PREGRADA SVETLIH SKALNATIH PEČIN

Pred nama nad ravnici polj in vinogradov je vstajala pregrada svetlih skalnatih pečin nad temnimi gozdovi. Tako, kakor je bila ta slika na obzorju nepričakovano presenetljiva in nenadna, je hkrati že vztrajno vabila. Treba je bilo tja, še ta večer. Sedaj se nama

naenkrat ne mudi nikamor več. Zavijeva v slikovito vasico ozkih ulic in hiš na klancih Seguret, od koder so grebeni, zajeti v robove med strehami, že povsem blizu. Tako lepi v večernih barvnih tonih, da najini hribovski duši zapojeta. Da neučakano odhitiva pod vznožja teh gora ter v strme klance med gozdovi in vinogradi na prisojnih poboč-

jih nad Gigondasom utrujava avto in sebe po obupno grdi makadamski cesti vse do razglednega sedla. Od tu vodijo poti na Dentelles de Montmirail, 15-kilometerski niz hribov s "čipkastimi" vrhovi. Dentelle pomeni čipka, te vzpetine, ki niso ne tako visoke ne nagubane, kot se zdi na prvi pogled, pa imajo dobre poti in ponujajo nekaj najlažje prehodnih in prijetnih gorskih tur v Provansi nasploh.

In potem se voziva še kar naprej proti jugu ob čudovitem ugašanju rdečih barv na zahodu; pa glej: po nekaj kilometrih je oznaka za kamp v Aubignanu, odprejo nama zapornico in najdeva prostor pod drevesom zraven prijaznih Angležev.

Zjutraj pa morava nazaj, nazaj v Dentelles. Na sedlu je že prav prometno. Vse polno je popotnikov, ki se pripeljejo le do sem ter s klopč in travnikov uživajo ob pogledih na pečine, in precej onih, ki se podajo proti vrhovom. Slediva živahni skupini z otroki, vsi so ovešeni s plezalno opremo. Te skale pač morajo nuditi tudi obilo zabave v vertikali. V senci borovcev in hrastov se kamnita pot zlagoma dviguje pod stene. Plezalci kmalu gredo po svoje, midva pa na desno proti grebenu. Prav počasi se odpirajo razgledi na

okolico, na dolince in pregibe med temi hribi, na urejeno kmečko, predvsem vinorodno krajino. Pa saj že besedilo v vodniku vabi: ko se naužijete razgleda, si privoščite čudovita vina Cotes-du-Rhone in okusen kozji sir, ki ga izdelujejo v okoliških vasicah. Tu je zelo cenjeno rdeče vino, tu je dom muškata, sladkega belega desertnega vina, tu bomo našli še oljke in marelice. Na tej 50-kilometrski krožni poti okrog Dentelles de Montmirail je pač obljubljenega veliko dobrega po vaških gostilnah, pa tudi gradbeno in zgodovinsko-kulturno umetniško lepega, ampak midva sva še v gorah. Toda vsaj malo teh pivsko kulinaričnih in vizualnih užitkov enkrat popoldne, tega pa tudi ne smeva zamuditi!

Preko skalne stopnje prestopiva na vroča južna pobočja z novimi pogledi na obširne vinograde in skalne pregrade nad gozdovi. Srečujeva vse več planincev, starejših parov, mladih družin ... Ta krožna pot, ki žari od košenice, pač ni prezahtevna, daje pa dovolj gorniškega priokusa. Nedvomno pa te pečine in grebenski vrhovi privabljajo s svojo abstraktno obliko, s slikami, zaobjetimi v okvirje vznožnih vinorodnih pobočij, visoko obraslih z nizkimi borovci, hrasti ter celo z mandljevcji. Prav neverjetne so te slike, bile bi kar pravnjke za v likovne učbenike, za študije kompozicije, perspektive in tonskega slikanja. Ko se odpirajo škrbine med skalnimi stolpi, zarezano globoko v skale, in se skozi radovedno zazreš v to bogastvo pestro zeleno poletno razbohotene okoliške pokrajine, stojiš in si vesel in se čudiš ... in iščeš fotoaparata. Kakor sva se midva s Sonjo čudila še malim in malo večjim skalnim oknom vzdolž ostenj. Morda ravno zaradi teh oken ime dentelles ali "čipkasti" vrhovi za te dolge razčlenjene grebene.

Pot se že spušča proti prehodu v grebenu, spet nazaj na senčno stran, ko tam za bližnjimi skalnimi stolpi v daljavah ugledava goro. Veliko lepo goro na jasnih severnih obzorjih, vso modro z belino prav na vrhu. Prepoznavna to podoba. To je Mont Ventoux, najina včerajšnja zgodba. Tako se je prav lepo doprinesla v pripoved današnjega dne, da jo moram povedati.

Pravzaprav tako kot o Dentelles de Montmirail tudi o Mont Ventoux s prijateljico ob odhajanju v Provanso nisva posebej razmišljala. Seveda, o kanjonu Verdon že, pa o obmorskih visokih pečinah Les Calanques in poljih sivke, žit, sončnic, vinogradih, sadovnjakih ter podeželskih vasicah, toda ko ugledaš "čipkaste" vrhove, te neustavljivo zgrabijo. In ko iz okoliških dolin več dni zreš na "provansalskega velikana", tega najvišjega

Tone Wraber (tretji z leve) na sestanku uredništva Planinskega vestnika leta 2007

Tik pred oddajo gradiva v tiskarno nas je presenetila žalostna vest, da je umrl prof. dr. **Tone Wraber**, botanik, znanstvenik in ljubitelj narave. Dr. Wraber je bil zvest sodelavec Planinskega vestnika, nekoč tudi član uredniškega odbora, s katerim je dobro sodeloval tudi v zadnjih letih.

zahodno od Alp, je vabilo treba sprejeti. Še posebej te ta gora, na katero je prvi zabeleženi vzpon opravil l. 1336 veliki renesančni pesnik Petrarca, danes pa je čez vrh speljana asfaltirana cesta, nekako prevzame s svojimi "dirkaškimi" zgodbami. Prav na vrhu je namreč že leta tudi najtežji etapni gorski cilj znamenite kolesarske Tour de France! Morava na to goro!" je govorila Sonja. "Ampak vsaj nekaj tudi peš," sem dodajal.

PA ŠE NA MONT VENTOUX

Začneva z juga iz Bedoina. Že kmalu za zadnjimi hišami je vsa cesta popisana z imeni kolesarskih junakov. "Noro" mora biti, ko hiti tod navzgor karavana "biciklistov". Predstava. In da je gora res kolesarska, kmalu uvidiva. Sami, v dvoje, v skupinah hitijo v vroče klance. Še bolj hitijo avtomobili. Eno samo gibanje, nemir in hrup, ki te neustavljivo potegnejo za sabo. Po svoje nenavadno za vendarle kar visoko goro. Kakor se z višino zanimivo spreminja tudi vegetacija. V okolici Bedoina še vidiva nekaj sivke in sadovnjake marelic, nato pa le še hrastove in bukove in nazadnje vse redkeje nizke iglaste gozdove. Kaj pa najino pešačenje? Toda kje pa so sploh kakšne poti? Zaman se zvedavo ozirava po morebitnih kažipotih in oznakah. Ali sploh kdo hodi v tej obupni vročini? Midva bova! Da, bova! Pa se peljeva kar višje in višje, nobeden se ne ustavlja, ne izstopi ... Nagon črede po gibanju med avtomobilisti je očiten. Razumeva namig. "Peljala se bova do vrha," odloči sopotnica, ko že zavoziva na odprto, kjer izgubiva še zadnjo željo po aktivnejšem gibanju. Toda kaj je to? To so vendar ene same svetle skale in pesek in prav na vrhu gore še beli TV stolp. Da, kakor razzarjena puščava na dva tisoč metrih!

"Čreda" naju odloži na parkirišču pod vrhom in kar v "japonkah" stopiva še čez tiste zadnje skale do najvišje točke. Turista sva danes, ki se na videz prav tako začudeno ozirava na tiste tri v planinski opravi, kako se

kar nekam boječe in tiho zadržujejo v kotu ob ograji, v sebi pa sva jih vesela, jih občudujeva – oni so prišli peš! Turista, ki med stojnicami s spominki in hrano na razzarjenem asfaltu ne veva, kaj bi in nazadnje obstojiva pred lokalom, kjer točijo pivo. Še najbolje za sedaj. Ampak kaj se vendar dogaja v meni? Se ne znam veseliti vrha gore, kot že tolikokrat ob vzponih peš, na smučeh ali s kolesom? Se zvedavo posvečati razgledom? Danes pa, kot da ni te radosti v meni sredi te množice tu na Mont Ventouxu, tu med elegantno opravljenimi gospodi in damami. Saj ne vedo, zakaj so tukaj, njihovi obrazi so brezizrazno prazni, brez občutenj. Ali pa se motim, gornik v meni pač ne zna razumeti? Pa se zato raje občudujoče oziram po kolesarjih. Napori ob vzponu v avgustovski vročini jim niso vzeli nasmeha in dobre volje v veselju, da so uspeli. Kako pa doživlja "provansalskega velikana" Sonja? Ni ravno preveč zgovorna ... Pa raje kar obmolkneva za kakšne pol ure, da se glavi ohladita in misli sprostijo.

Navzdol se odpeljeva na drugo, severno stran, med prijazno zelene gozdove v okolici Malauncena. Tako sva doživela in preživela avtomobilski vzpon na goro. Goro, ki je dan kasneje v svoji modrini s tisto značilno belino na vrhu tu z grebena na Dentelles de Montmirail spet vsa tako lepa tam nad severnimi obzorji in vendarle ponovno vabljiva.

Sedeva v senco skalnih obokov. Pot tu spet zavije okrog pečin in navzdol do izhodišča. V stenah je plezalsko živahno, planinci pozdravljajo, fotografirajo in hitijo naprej. Okoliški vinogradi zeleno rumeno žarijo v opoldanskem soncu. Spokojna mirnost je razpeta nad pokrajino. Ne sme se nama muditi, dan v svoji silni svetlobi je prelep, da bi kar odhitela naprej in mimo vseh teh porajajočih se občutenj. Še kako rada se bova tega spominjala v mračnih sivih dneh.

Odpotovala bova naprej proti jugu enkrat popoldne. Zvečer pa, no, takrat bova spet iskala kamp. Res je: ne izuči naju! ◉

Vsaka knjiga je poklon slovenskemu jeziku

Pogovor s Tadejem Golobom, letošnjim kresnikovim nagrajencem

✍ Vladimir Habjan

Triindvajsetega junija je v goriško-alpinističnih krogih odjeknila vest, da je postal Tadej Golob letošnji kresnikov nagrajenc. Strokovna komisija je namreč njegov roman *Svinjske nogice* na jubilejni, dvajseti prireditvi vsakoletnega izbora domačega romana, ki ga na ljubljanskem Rožniku organizira časopisna hiša Delo, izbrala za najboljšega.

O Tadeju verjetno vemo, da je leta 2000 na odpravi Dava Karničarja stal na vrhu Everesta in o tem napisal knjigo, da je bil kot perspektivni alpinist leta 1998 na osemtisočaku Daulagiriju, da je bil nekaj let nosilec državnega razreda in da ima blizu 40 prvenstvenih smeri, od tega več zimskih – posebej izstopajo tiste v Loški steni – da je bil več let urednik revije za ekstremne športe *Grif*. Verjetno pa nam je manj znano, da je delal kot novinar športnega programa TV Slovenija, kot urednik revije za avtomobilistične in motoristične športe *Grand Prix*, kot urednik poljudnoznanstvene revije *Geo*, da je napisal biografiji o Petru Vilfanu in Zoranu Predinu, da ima knjigo svojih kolumn iz revije *Playboy*, katere član uredništva in avtor je, da občasno sodeluje še z mnogimi revijami, spletnimi portali in da je tik pred koncem pisanja novega mladinskega pustolovskega romana.

Čestitam za prejetega kresnika! Kako si se počutil v družini tako eminentnih pisateljev? Si bil ob izboru kaj presenečen?

Z leti sem postal na nek način bolj samozavestno bitje, kar včasih res nisem bil. Odkar imam otroke, pa sploh čutim dolžnost, da jih vzgajam v tem duhu, da ni treba, da se bojijo svojih "tekmecev". Zato sem po eni strani nagrado pričakoval, ker sem videl, da so po forumih iskreno navijali zame. Po drugi strani pa sta bila Flisar in Virk že tolikokrat nominirana, Kovačič piše "resno" literaturo, in ker so lani izbrali Vojnoviča, sem mislil, da bodo letos "potegnili ročno" ter izbrali kako bolj klasično knjigo. Skratka, imel sem mešane občutke. Na Rožniku se je potem začelo dejansko kazati, da bi glede na vzdušje lahko dobil tudi kresnika, ob imenovanju pa sem bil vseeno presenečen.

Tadej Golob FOTO: VLADIMIR HABJAN

Ti je znano, da je bil v preteklosti med nominiranci še en alpinist, in sicer Igor Škamperle?

Ja, dvakrat. Njegovi knjigi sem imel strašno rad, posebej *Sneg na zlati veji*, ki se mi zdi najboljša slovenska alpinistična knjiga, ki jo lahko bereš tudi kot roman. Škamperle mi je zelo blizu, ker ga zanimajo podobne zadeve kot mene – je eden od treh, ki smo splezali smer Znamenje ob poti v Votlem vrhu – pa tudi, ker je na nek način taka pesniška duša, ki ga ocene vedno manj zanimajo.

Že dve leti zapored je dala komisija prednost "sveži" zvrsti pred klasičnimi romani priznanih avtorjev: lani Čefurji raus, letos *Svinjske nogice*. Kaj misliš o tem, gre morda za nekakšno prevetritev v slovenski prozi?

Vem, da se bodo našli ljudje, ki se bodo vprašali, zakaj je moja knjiga zmagala. Bom nesramen in bom rekel: zato ker je dobra! Ko sem bral ocene, ki niso bile prijazne do mene, da to ne sodi v visoko literaturo, sem mislil, da ne živimo v 21. stoletju. Sam si predstavljam, da delimo literaturo na dobro in manj dobro, na zanimivo in na manj zanimivo. To so edini kriteriji, ki jih upoštevam pri knjigah. Knjigo sem pisal tri leta, zato se mi zdi smešno, ko mi pripisujejo, da sem kletvice in vulgarizme uporabil zgolj z enim namenom – poceni zbuditi pozornost. Ne bi tri leta delal zato, da bi zbudil pozornost! Toliko se pa že cenim, da si ne bi prizadeval ugajati komu, ki ga sploh ne poznam. Vendar kritike so vedno bile in bodo in ne jemljem si jih preveč k srcu.

Od kod želja po pisanju knjig in kako si iz pretežno novinarskega žanra zajadral v leposlovje, ki je drugačna zvrst pisanja?

Pred kratkim je avstrijski pisatelj Daniel Kehlmann v intervjuju v Dnevnikovem *Objektivu* odgovarjal na podobno vprašanje,

zakaj ljudje pišejo knjige. Rekel je, da gre preprosto za željo po ustvarjanju. V osnovi ni velike razlike med pisanjem alpinističnih in drugih knjig. Povsod je v ozadju želja po ustvarjanju. Bom šel še dlje in bom rekel, da ni veliko razlike med plezanjem prvenstvene smeri in pisanjem knjig, pri obojem gre za raziskovanje in nekaj novega. Škamperletova knjiga govori o alpinizmu, vendar je popolnoma normalen roman. *Sneg na zlati veji* lahko bereš kot alpinistično čtivo ali pa kot roman o odraščanju.

Zame je bila avtobiografija o Karničarju prelomnica. Vedno sem želel napisati knjigo, zato sem se takrat tudi javil. Nekaj malega sem pisal sproti, ko smo prišli nazaj, pa sem jo moral v 18 dneh končati! Z današnjim zavedanjem o pisanju knjig tega ne bi nikoli naredil ali pa bi napisal boljše. Kljub temu ima knjiga nekaj poglavij, ki se mi zdijo še danes dobra. Nekateri so mi čestitali, eden mi je enkrat celo rekel, da bi moral napisati roman. To je res bila tudi moja želja, vendar sem nadaljeval počasi in previdno in sem danes zaradi tega zelo vesel. Potem sem se lotil biografije Petra Vilfana, kasneje še Zorana Predina. Po biografijah, ki jih nobeden ne upošteva kot literaturo, sem razmišljal o nečem povsem avtorskem. V mislih sem imel pustolovski mladinski roman. Ker pa tudi mladinskega romana ne jemljejo zelo resno, sem imel tiho željo, potrditev, da ima moje novinarstvo še nek "vrtilček", in tako sem se lotil *Svinjskih nogic*.

Je bilo pisanje leposlovja zahtevnejše? Si se morda poučil o načinih kreativnega pisanja?

Nič se nisem poučeval. Je pa pisanje leposlovja težje, kot sem mislil, da bo. Biografija je nek mejni žanr med novinarskim in literarnim. Pri biografiji, pri kateri je portretiranec edini vir

informacij, si ničesar ne moreš izmisliti. Vse mora sam povedati, ti ga lahko samo napelješ, da to pove, vendar mu ne moreš besed polagati v usta. Napisati moraš torej tisto, kar je dejansko povedal. Pri romanih tega ni, sam moraš izumljati stvari. V glavi si zamisliš literarnega junaka in poskušaš slediti njegovi logiki. Pri biografiji moraš tudi sklepati kompromise, pri romanu pa je vse odvisno samo od tebe.

Kje si dobil idejo za vsebino, tudi iz svojih izkušenj?

Zgodbo sem sestavil iz treh fragmentov, ki sem jih nekje slišal in sem jih povezal. Nikoli se pa nisem *zadeval* s kokainom, kot pišem v knjigi. Ta zunanji okvir, zgodbo, so napolnile emocije, ki pa sem jih doživel sam, na tak ali drugačen način.

Jezik v romanu je precej pogovoren, kar nekaterim ni všeč. Se ti ne zdi, da v današnjem času preveč zanemarjamo slovensko besedo, da nekatere stare lepe slovenske besede izumirajo? Bodo naši otroci sploh še znali slovenščino iz časa Cankarja ali samo popačenke?

Tudi mi ne poznamo več vseh besed, ki so se nekdaj govorile. Jezik je živ organizem. Slovenščino imam strašno rad, vendar so del jezika tudi nove besede, ki se pojavljajo vedno znova. Cankar je pisal striktno *izba*, ker je mislil, da je *soba* nemškega izvora, ampak nemški sta menda obe! Lahko imamo puritanski odnos do jezika, lahko pa rečemo, da so vse kletvice in *čefurski* izrazi tudi del slovenskega jezika. Pomembno je samo to, kdaj jih uporabljaš. Če lahko besedo sklanjaš, je to po mojem slovenska beseda. Meni se zdi jezik v *Svinjskih nogicah* izjemno bogat in zanimiv. Z nekega inštituta na FDV, ki se ukvarja s slovenskim je-

Tako je Tadej Golob prižgal ogenj na Rožniku. FOTO: FOTODOKUMENTACIJA DELA

zikom, so me celo klicali, če jim pošljem besedilo. Druga stvar je, da bi res morali poznati ne samo *čefurizme* in žargonske izraze, pač pa tudi ostale. Bojim se, da je tu današnja mladina res za marsikaj prikrajšana. Zdaj končujem mladinski pustolovski roman, ki se dogaja v gorah. Po eni strani uživam, ker ni kletvic oziroma so zelo benigne, se pa pojavljajo vsi izrazi, ki jih poznamo plezalci. Opažam, kako bogat jezik je to. Eskimi

imajo na primer dvajset izrazov za sneg ali pa še več. Podobno je pri nas. Vsaka knjiga je na nek način poklon slovenskemu jeziku, ne glede na to, kakšna je.

Že dvakrat si imel v naslovu svojih knjig izraz *svinjsko*, *Moške svinje* in *Svinjske nogice*. Naključno ali ti je beseda tako všeč?

Zgolj naključje, nimam nobenega posebnega odnosa do svinjine (smeh).

Kako gledaš na *Svinjske nogice* s časovno distanco?

Ne morem je več brati, sem jo že prevečkrat. Preberem pa lahko kak fragment in večinoma so mi všeč.

Si prebral romane ostalih nominirancev?

Ko sem prišel med deset nominiranih, sem se lotil branja. Prebral sem tri, od katerih nobena ni prišla med pet, potem pa sem obupal, preveč dela sem imel. Vse bom prebral na počitnicah, ki so pred mano.

Boš še kaj napisal, omenil si mladinski roman?

Pisanje *Svinjskih nogic* je bilo zelo zahtevno, zato sem si rekel, da si bom privoščil sprostitve. Zamislil sem si nekakšno sodobno *Bratovščino sinjega galeba*. Mislil sem, da bom mladinski roman znal napisati brez večjih travm, pa sem imel že na začetku kar težave s pisanjem v tretji osebi. Vsaka stvar se mi zakomplicira, ne vem, ali se to dogaja samo meni ali je pri vseh tako ... Zdaj mi je ta žanr nekam zbežljaj in ga moram zelo krotiti, da bo ostal v okvirih mladinskega romana. No, knjiga je napisana, manjka mi le še eno poglavje. Na terenu se moram zanimati še za neke malenkosti, potem pa bo do jeseni knjiga končana.

Kakšne teme si boš izbiral v prihodnje? Kaj misliš o samorefleksiji Lojzeta Kovačiča?

Zanima me več žanrov. Morda bom poskusil tudi s kakšno kriminalko. Vedno sem rad prebiral Agato Christie, Sherlocka Holmesa Arturja Conana Doylea in podobne. Vendar se bom moral takega pisanja še naučiti. Kovačiča sem zamudil v srednji šoli, ko sem veliko bral in bi mi tak tip pisanja tudi ustrezal. Takrat sem na primer bral Milana Kundero, ki mi je bil zelo všeč, vendar se ne morem znebiti občutka, da njegove knjige

niso o Rusih oziroma tistem nesrečnem vdoru na Češko, pač pa da gre za žalovanje za izgubljeno mladostjo. Zdi se mi, da bi bil ta človek nesrečen tudi, če ne bi bilo vdora Rusov. Podobno se mi pleče po glavi ob branju Kovačiča. Rad imam, da ljudje niso samopomilujoči, pri Kovačičevih knjigah pa se mi zdi, da je nekaj tega.

Kaj meniš o sodobnem planinskem romanu oziroma o planinskem leposlovju? Se ti zdi, da alpinisti dovolj pišejo o svojih (avan)turah, podvigih in odpravah?

Mislím, da je gorniško leposlovje vedno bilo in tudi bo. Ljudje, ki se ukvarjamo s plezanjem, čutimo veliko potrebo po izražanju, po tem, da to ne gre v pozabo. Vendar se časi spreminjajo. Včasih je bilo odprav manj, takrat so nastajale velike zgodbe, spomnim se obeh Makalujev, pa Everesta, Lotseja ... Zdaj je ogromno malih odprav, ni pa več velikih zgodb. Tomaž Humar je bil morda eden zadnjih, ki mu je to uspelo, pa ne pravim, da ga je treba posnemati. Mislím, da bo šel razvoj bolj v intimo, da bodo ljudje delali lepe stvari, ki pa ne bodo imele več epskih razsežnosti. Je pa res, da imajo danes knjige vedno večjo konkurenco v filmih. To, kar so včasih pomenile knjige, zdaj prevzema film, kar pa ni nujno slabo. Kdor ima res rad knjigo, jo bo še vedno bral, kdor bo želel povedati o sebi tudi drugače, pa bo posnel film. Tudi sam sem že razmišljal o plezalskem filmu, ampak za to bi si moral vzeti več časa.

Bi se kdaj lotil planinskega romana, na primer kaj podobnega, kot piše Duško Jeliničič?

Ja, bral sem njegov *Umor pod K2*, bi me zanimalo. Na nek način to že počnem z mladinskim romanom, ki je neke vrste kriminalka in se dogaja v hribih. Prehajanje med žanri me zelo zanima. Imel sem že popadke, da bi se spravil v votlino nekam v gore, vzel s sabo 300 konzerv, bil tam eno leto in samo opazoval. Bi znal biti zelo zanimiv, vendar nevaren eksperiment: kaj pa, če bi mi postalo všeč? (smeh)

Na podelitvi je bilo videti precej ljudi iz planinskih krogov. Se ti zdi, da so ljudje vzeli to priznanje tudi kot nekakšno alpinistično, gorniško priznanje?

Mislím, da obstaja solidarnost znotraj alpinističnih, plezalskih krogov, da so ljudje veseli, če komu od nas uspe. To je na nek način reklama za našo dejavnost. Mislím tudi, da alpinisti in plezalci več berejo kot povprečna populacija. Alpinizem in plezanje namreč nista samo šport, sploh alpinizem. Tu je toliko možnosti za inovativnost, da poleg mišič vključiš še možgane, kot jih ne v nobenem drugem športu. Seveda gremo ljudje skozi različna obdobja dožemanja, pri dvajsetih sem bil namreč precej bolj tekmovalen, kot sem zdaj. Včasih sem se s kom gledal postrani in sem si mislil, kaj pa ta tu počne, kaj bo pa ta plezal ... Zdaj se z veseljem dobim s kom, s katerim se mi je zdelo, da sem skregan, pa smo vsi veseli. Sam se pa niti spomnim ne več, zakaj naj bila skregana ...

Kakšne spomine imaš na urednikovanje pri *Grifu*? Bi se še kdaj lotil takega projekta, če bi se za to ponudila priložnost?

Zelo sem užival pri urejanju te revije. Sicer sem ga delal v nekem tekmovalnem obdobju, ko sem imel ožje gledanje na alpinizem in sem preveč striktno ločeval med tem, kar se je meni zdelo prav in narobe, danes pa bi bil širši in bi bila zaradi

tega revija gotovo boljša. Po njegovi ukinitvi so me mnogi nagovarjali, naj se ga še enkrat lotim, pa se mi ni dalo. Zgodba se mi je zdela zaključena. Zdaj pa ... Ne vem, mogoče, če bi imel projekt čvrsto finančno konstrukcijo in nekega mecena, ki bi poskrbel za sredstva in promocijo, za to namreč jaz nisem.

Se ti zdi, da je slovenski prostor dovolj velik za dve gorniški, alpinistični reviji?

Po mojem ne. Ena gorniška oziroma plezalska revija bi lahko obstajala, vendar samo, če bi se tudi ti, ki živijo od plezalcev in planincev, torej trgovine, proizvajalci opreme in drugi, zavedali, da bo to njim samo koristilo in da je gotovo potrebno, da imamo tako revijo. Glede na to, da nas je Slovencev samo dva milijona in si po logiki kapitala marsičesa ne bi mogli privoščiti, bi vendarle – če smo resno mislili s to državo – morali investirati tudi v take projekte.

Poznaš prenovljeni Planinski vestnik? Bi kaj izboljšal?

Pri Planinskem vestniku je ena težava in ne vem, kako bi z njo obračunal. PV je izšel iz planinskih prostih spisov. Planinci in plezalci niso isto, imajo različne ambicije in to je težko združiti, to se mi zdi glavna težava. Ne gre samo za nivo zahajanja v hribe, pač pa tudi za nivo pisanja, ki je pogosto zelo različen in to v prid alpinistov. Drugače se mi zdi revija v redu, posebej z barvno fotografijo je zelo pridobila, tudi raznolikost novinarskih žanrov je dobra. Sem čisto zadovoljen bralec.

Bi kdaj kaj napisal tudi za PV?

Z veseljem. Mogoče bi predstavil kakšno lepo smer in ob njej podelil kak nauk, zdaj ko sem že star in pameten.

V življenju si dosegel že veliko, bil vrhunski alpinist, urednik odlične revije, bil na Everestu, napisal več knjig in roman, ki je dobil kresnika ... Imas še kak podoben cilj?

Zdi se, kot da je prišlo naenkrat, pa je posledica 20-letnega raznolikega ustvarjanja. Nagrade in vsega, kar je prinesla zraven, sem seveda zelo vesel, vendar moram poudariti, da ne pišem zaradi nagrad. Tudi pri plezanju sem se moral v nekem trenutku vprašati, zakaj to počnem. Ko sem obračunal z ambicijami, da bi bil novi Messner, sem moral razmisliti, ali naj se še naprej ukvarjam s tem ali naj se lotim česa drugega. Potem pa sem ugotovil, da me plezanje strašansko veseli, da mi je preprosto *fajn* iti v hribe. Kaj plezam, kako težko, me niti ne zanima več toliko, bolj mi je všeč, da sem v hribih, da zabijem dan na zanimiv način, da spijem po turi pivo, ki je stokrat boljše kot kje v Ljubljani. Pri pisanju je isto. Od vsega ploskanja sem malce zmeden in to čutim tudi kot rahlo breme. Vem, da kar koli bom od zdaj naprej napisal, bo bolj pod drobnogledom, bodo ocenjevali bolj kritično. Zato se novega romana za odrasle ne bom takoj lotil. Rad bi najprej končal mladinski pustolovski roman, rad bi, da bo berljiv, da bo meni všeč, potem pa bom že videl, kako naprej. Ne obremenjujem se preveč s tem. ◻

Iz Taulliraja na lepše, Peru 2006

Neskončni sneg Denalija

Vzpon na najvišji vrh Severne Amerike

✍ in 🇺🇸 Boris Strmšek

"Gremo še malo pogledat za rob. Mogoče je tam bolje ..." poskušam dvigniti vzdušje. Tukaj res nekoliko vleče veter, čeprav ne prehudo. Ampak ko si utrujen, te vse moti in počasi se nabirajo razlogi za vrnitev. "Midva greva nazaj!" se odločita Franci in Dušan. Očitno sta verjela sestopajočim, ki so zatrjevali, da je do vrha še vsaj šest ur. Jaz bom tudi obrnil, ampak šele na vrhu, se odločim, ko ju pospremim z očmi. Njuna pot gre počasi po dolgi prečnici nazaj proti zadnjemu taboru. Sem malo nad sedlom Denali nekaj čez 5600 metrov visoko. Takoj ko pridem za rob na dolgo pobočje, ki vodi proti vrhu, ni o vetru ne duha ne sluha. Kakšni trije kilometri so še. In skoraj 600 višinskih metrov. Počasi dohitim skupino Špancev, ki so nižje šli mimo nas. Nekaj časa hodim za enim, pa za drugim, potem se odpravim naprej, ker so prepočasni. Prehitim še Američana, ki me gledata nekoliko presenečeno. Spomnim se, da imam na nahrbtniku smuči. Kaj pa naj bi bilo čudnega? Ko dohitim Poljake, se odločim, da grem z njimi. Dolgčas je hoditi sam. Sicer imam v ušesih slušalke in glasba mi krajša hojo, toda bližina živih bitij je v teh ledenih prostranstvih Aljaske vseeno dobrodošla. Zabavno se mi zdi, ko eden od Poljakov ves čas nekaj preklinja, očitno ima že vsega dovolj. Vrh se bliža počasi, a se le pokaže zadnja ravnica, za katero pa se končno dviga vrh najvišje severnoameriške gore.

NOČ NAS NE MORE UJETI

Ko so nas pred dnevi stresli iz letala na ledenik Kahiltna skoraj 4000 višinskih metrov nižje, tako ni imelo smisla razmišljati o vrhu. Bil je predaleč, poleg tega smo imeli dovolj težav z vlečenjem sani in tvorjenjem nahrbtnika. Tukaj si moraš namreč čisto vso opremo sam pritoroviti od tabora do tabora. Tako je tudi prav. Le redko kje še naredimo vse z lastno močjo in voljo. Nosači, mule, žičnice ... Če ne bi bilo še tega letala, ki nas ponese čez spodnji, zelo razbiti del ledenika, tukaj ne bi bilo nikogar. Ampak prvi osvajalci so prišli na vrh brez moderne tehnike.

In tako smo nekaj dni navezani vlekli sani navzgor čez ledenik, postavljali tabore, preživljali hladne noči, spet pospravljali tabore in počasi pririli do tabora na 4300 metrih. Ni bilo tistega strašnega mraza in vetra, o katerem sem dosti slišal, je bilo pa dosti vlečenja sani. Pa saj se počasi navadiš, le v kakšno razpoko ne smeš pasti tako kot možakar, ki je otovorjen in utrujen vijugal čez pobočje nad taborom na višini 3350 metrov. Ko smo ga gledali, se je zapeljal naravnost v razpoko. Kakšnih osem metrov se je zvrnil noter, ampak na srečo brez hujših posledic. Rekel je, da je sicer videl razpoko, vendar se ji ni mogel izogniti, ker je bil preutrujen.

Naša skupina se je odločila, da bo tabor na 4300 metrih naš zadnji. Od tod se bomo aklimatizirali in od tod krenili proti vrhu. Trošenje časa za preostavljanje šotorov, hrane in opreme še skoraj kilometer višje nam ni preveč dišalo. Pa tudi vzelo nam bi precej energije.

In tako smo se nekega jutra, ko nas je že skoraj pozdravilo sonce, počasi odpravili proti West Buttressu in dalje proti vrhu, jaz s smučmi, ki jih je bilo treba višje nositi, Franci in Dušan peš. Iztok se je odločil, da ostane pri šotorih. Poiskali smo pot čez West Buttress, ki nas je pripeljala do zadnjega tabora, vetrovnega in hladnega prostora, ki nas je hitro pregnal naprej v zavetje zgornjih pobočij. In zdaj sem se počasi bližal vrhu. Počasi bo 13 ur, kar sem na poti, in danes je petek, 13. V bistvu je prav dober dan. Ko se čez strmo pobočje počasi povzpne do grebena, do vrha ni več daleč. Izpostavljen in razgleden vzpon po grebenu nas kmalu pri-

Vršni greben Denalija

pelje do točke, kjer je v sneg zapičena kovinska palica. Olajšan odložim nahrbtnik na vrhu Denalija, 6194 metrov visoko. Povsod naokoli sneg in ledene gore. Tam daleč v daljavi se svetlikajo jezera v nižinah. Pol devetih zvečer je. Sonce bo tukaj zgoraj še dolgo, v bistvu zdaj na Aljaski sploh ni noči. Sonce se skriva le za kratek čas, samo rahlo se zmrača. Nekaj fotografij, nato vzamem smuči z nahrbtnika. Nekaj utrujenih obrazov me sicer precej čudno gleda in eden izusti: "A boš zares smučal navzdol?" No, zakaj pa bi tvoril smuči navzgor? Vsekakor bom hitreje pri šotoru kakor oni, čeprav moram precej nižje. Vsi ostali so namreč iz zgornjega tabora; ni kakšna posebna navada, da bi ljudje naenkrat naredili skoraj 2000 višinskih metrov do vrha.

SMUČARSKI POLIGON

Ko si natakneš smuči in zategneš nahrbtnik, se nič kaj dosti ne obotavljam. Treba je navzdol, nekje daleč spodaj čaka Iztok v šotoru in kuha čaj ter juho. Takoj pod vrhom se je treba umikati razpokam, nato malo navzgor čez plato, kar mi vzame precej moči. Sledijo dolga pobočja, kjer se menjavajo poledenela in spihana pobočja ter mehak, napihan sneg. Naklonina do sedla Denali ni velika, sledi pa kilometer in pol dolga prečnica do tabora na 5200 metrih. Malo prečenja, nekaj zavojev navzdol, spet malo prečenja, zavoji navzdol ... Prej me trda podlaga ni posebej motila, zdaj pa ni preveč prijetno, pa tudi naklonina je tukaj že okoli 30 stopinj. Zdrs ni preveč priporočljiv. Ko imam dosti prečenja, odvijugam navzdol čez rob proti platoju. Preskočim razpoko, ki se nenadoma pojavi pred menoj, potem pa spustim kar naravnost proti taboru. Tam je zdaj povsem drugačna klima kakor ob vzponu. Sonce prijetno greje, vetra nikjer, vsi posedajo zunaj ali pa urejajo šotore. Ura je pol enajstih zvečer. Kratek počitek, potem se iz tabora spustim naravnost navzdol čez tako imenovani Rescue Couloir. V bistvu gre za bližnjico, da ni treba naokoli čez West Buttress. Uporablja ga le malo ljudi in hitro ugotovim, zakaj. Ozek, strm in poledenel žleb je poln kratkih skokov. Kar pošteno me namučijo, ampak po sto metrih se razširi in tudi razmere se spremenijo. Sledi vijuganje v lepi strmini. Sonce se počasi skriva za greben. Utrujenost se naseli v noge. Še neprijeten padec tik pred ledeniški razpokami, ki se na srečo dobro konča, in spet sem na zadnjem pobočju nad taborom. Spodaj med šotori ni več nikogar, verjetno so že vsi v toplih spalnih vrečah. Počasi vijugam šotoru, topli juhi in čaju naproti ... ◉

Setiče se ponašajo z lepim številom poimenovanj. Nemški imeni sta dve: Freiberg – po Hmeliški Borovnici/Freibach, ki goro loči od Obirja/Hochobir – in Setitsche. Ta nemški zapis in izgovorjavo smo mi poslovenili v Setiče. Seveda nam to ni ravno v čast. Po Šašlu se gora imenuje Žetiče, v izgovorjavi domačinov pa, tako piše Klinar, Z'če, ki po njegovem razmišljanju presega zmožnosti izgovorjave nekoroškega Slovenca.

Setiče pozimi
FOTO: GORAZD GORIŠEK

Setiče so z vseh strani jasno ločene od sosedov. Na vzhodu jih od Obirja loči Hmeliška Borovnica, na jugu se onstran Sel dviga pod nebo severna stena Košute, na zahodu jih od Grlovca loči Bajdiški potok/Waidischbach, na severu pa se njihova pobočja s pomočjo svojih podložnikov (Javornika/Jauernik (1657 m), Križnega vrha/Jauernikgupf (1690 m), Macne/Matzen (1627 m) in Črnega vrha/Schwarzgupf (1688 m)) spuščajo proti Dravi.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Malo zahtevnejši je le del nad lovsko kočo Nikolaus Hütte.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 1922 m

Višina izhodišča: 948 m

Višinska razlika: 974 m

Izhodišče: Vas Sele–Cerkev/Zell-Pfarr, pri gostilni Malle (WGS84: 46,471788, 14,385874). Iz osrednje Slovenije se lahko do Sel pripeljemo čez prelaza Jezersko ali Ljubelj. V prvem primeru v Železni Kapli/Bad Eisenkappel zavijemo levo in se skozi Obirsko/Ebriach ter čez sedlo Šajda/Schaidasattel (1069 m) pripeljemo v vas, v drugem primeru pa nas pot vodi skozi Borovlje/Ferlach v ozko dolino Bajdiškega potoka.

Koče: Ob opisani poti ni planinske postojanke.

Časi: Sele–Cerkev–Setiče 3 ure
Sestop 2 uri
Skupaj 5 ur

Sezona: Vse leto, v varnih razmerah tudi pozimi, vendar samo s primerno opremo, znanjem in izkušnjami. Na primernejšo zimsko različico južne poti opozarjam v opisu. Severna pobočja so v čišlih pri turnih smučarjih.

Vodnika: Stanko Klinar: Karavanke. Ljubljana, PZS, 1997;
Irena Mušič in Vladimir Habjan: Karavanke. Ljubljana, Sidarta, 2007.

Zemljevidi: Karavanke, osrednji del, PZS, 1 : 50.000;
Klopeiner See Karawanken. Wander und Radtourenkarte 65, Kompass, 1 : 50.000;
Carnica Region, Rosenthal, Klagenfurt, WK 234, 1 : 40.000.

Psinski vrh, 1577 m

Psinski vrh/Sinacher Gupf in njegova višja, a zaradi ceste, ki seže skoraj na vrh, planinsko manj zanimiva vzhodna sosedna Žingarica/Singerberg (1589 m) sta sredogorska vrhova nad Spodnjim Rožem, ki premoreta precej markiranih poti. Med njima je sedlo Vranjica/Orienzasattel (1122 m). Od osrednje karavanške verige vrhova ločujeta Pliberški graben in Križnikovo sedlo. Na Psinski vrh se lahko povzpemo s severne strani iz Bistrice/Feistritz ali Šentjanža v Rožu/St. Johan im Rosenthal ter Kaple na Dravi/Kappel a. d. Drau, južna –

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 1577 m

Višina izhodišča: 1000 m

Višinska razlika: 577 m

Izhodišče: Plajberški graben/Bleiburger Graben; križišče gozdnih cest pri domačiji Orel (WGS84: 46,489763, 14,215973). Do izhodišča se pripeljemo čez prelaz Ljubelj do Sopotnice (Mali Ljubelj), kjer zavijemo levo

precej višje ležeča – izhodišča pa so v Pliberškem grabnu/Bleiburger Graben. Izbral sem krožno turo, tako da bomo vrh dosegli po zahodnem grebenu, sestopili pa po vzhodnem. Če želimo vzponu dodati še Žingarico, nam ne bo ušlo nekaj več hoje po gozdnih cestah, pa tudi tura je s tem bistveno daljša. Kaj nas bo pričakalo na vrhu, pa že veste. Prostran razgled z vršne pleše, ki mu resnici na ljubo malo nagaja drevje, klopca (Psinski vrh premore tudi mizo) in nepogrešljivi križ.

do Slovenjega Plajberka/Windisch Bleiberg. Nadaljujemo še kilometer po glavni cesti proti Žabnici/Bodental, vendar jo na ostrem levem ovinku zapustimo in nadaljujemo do križišča sredi Plajberškega grabna.

Koče: Ob opisani poti ni planinske postojanke.

Časi: Domačija Orel–Strugarje 45 min
Strugarje–Psinski vrh 1.30 ure
Psinski vrh–sedlo Vranjica 1 ura
Sedlo Vranjica–domačija Orel 20 min
Skupaj 4 ure

Psinski vrh FOTO: GORAZD GORIŠEK

Sezona: Vse leto, tudi pozimi, če le ni preveč snega; takrat je primernejša zahodna pot.

Vodnik: Stanko Klinar: Karavanke, Ljubljana, PZS, 1997.

Zemljevidi: Karavanke, osrednji del, PZS, 1 : 50.000;
Wörthersee Karawanken. Wander

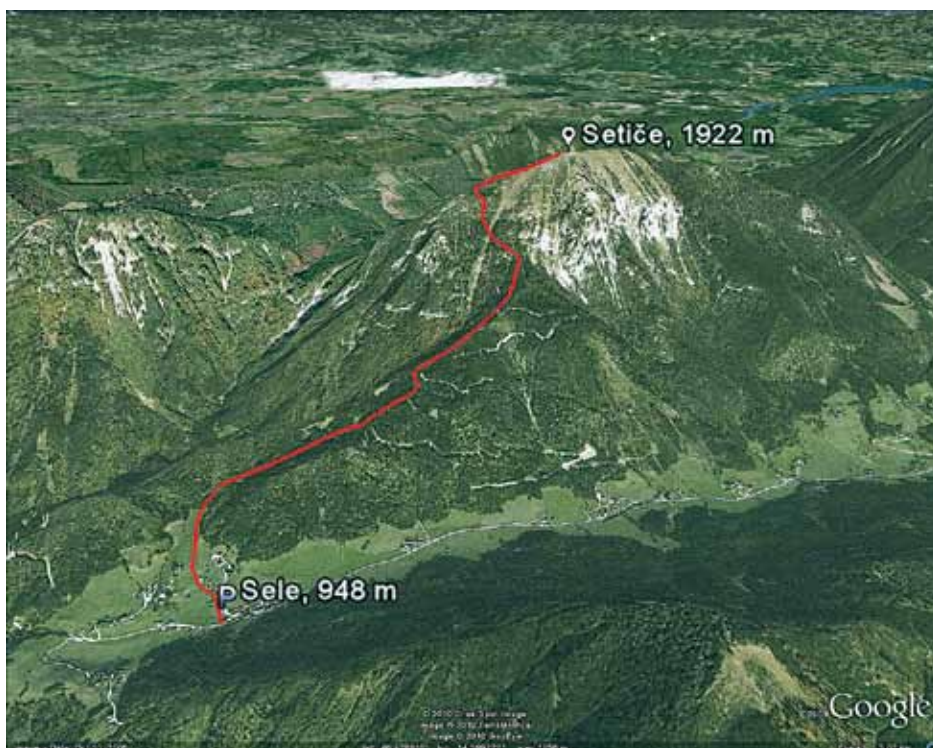
und Radtourenkarte 61, Kompass, 1 : 50.000;
Carnica Region, Rosenthal, Klagenfurt, WK 234, 1 : 40.000;
Wörthersee, Ossiacher See, Gerlitzten, Faaker See, Karawanken, Klagenfurt, Villach, WK 233, 1 : 50.000.

Opis: Po stranski vaški cesti gremo proti severu mimo šole do domačije Hus, nad njo čez travnik dosežemo gozd (pot ima številko 603), nato pa se po kolovozu vzpenjamo do gozdne ceste, ki pripelje z desne. Kratko navzgor po njej, potem pa za smerokazom levo v hrib, kjer pod Užnikovim križem/ Uznikkreuz spet stopimo na cesto. Ob desni serpentinii pridemo do križa, kjer je križišče poti. Leva steza vodi proti Javorniku, mi pa nadaljujemo po desni poti s številko 631 in se povzpemo do lovske kočje Nikolaus Hütte, za katero spet prekoračimo gozdno cesto. Nadaljnji vzpon je, sploh potem ko prečkamo plitvo grapo in proti levi navzgor dosežemo skalovje, vedno bolj strm. (Pozimi je ob obilici snega med pečina-mi zelo težko najti pravo pot. Morda je takrat še najlažji vzpon na vršni greben po plitvi grapi. Potrebne so izkušnje in primerna oprema!) Ko stopimo na zahodni greben, se svet položi in med macesni, ki jih je proti vrhu vse manj, dosežemo najvišjo točko.

Sestop: Sestopimo po isti poti.

Gorazd Gorišek

planinskiVESTNIK · JULIJ 2010

Psinski vrh, 1577 m

A

Opis: Z izhodišča krenemo po gozdni cesti proti zahodu in mimo spominske plošče žrtvam fašističnega nasilja dosežemo Križnikovo sedlo. Odtod še naprej sledimo gozdni cesti do vasi Strugarje. Nadalje nas markacije povedejo desno v gozd (navzdol gre pot v Bistrico v Rožu), a se kmalu povzpemo na travnik, ki mu sledimo do kolovozu. Zavijemo desno in po zmernem vzpenjanju dosežemo zahodni greben. Kolovoz višje ugasne, mi pa se po označeni stezi povzpemo na vrh.

Sestop: Do sedla Vranjica sestopimo po vzhodnem grebenu. Stezica je zelo strma. Takšno je tudi, čeravno gozdna-to, južno pobočje. Posebno v mokrem je potrebna dobršna mera previdnosti. Na višini okoli 1250 metrov imamo do sedla dve možnosti. V levo navzdol vodi markirana pot, desno (morda bolj priporočljivo) pa lahko sledimo prijetni neoznačeni (lovski?) poti, ki nas v okljukah skozi borovce (na manjšem sedlu pod borovci zavijemo levo) pripelje na gozdno cesto južno od sedla v bližini lovske kočje, na kateri neslavno propada gospodar mogočnih karavanških gozdov. Obrnemo se de-

sno in mimo spominskega znamenja sestopimo do bližnjega izhodišča.

Gorazd Gorišek

Mačenski vrh/Matschacher Gupf leži severovzhodno od Struške, s katero je povezan s planinsko manj pomembnim in težje dostopnim Špičastim vrhom/Bärentaler Grintoutz (1653 m). Mačenski vrh je izvrstno razgledišče. Z vršne prostrane travnate pleše, kjer za še

večje udobje poskrbi klopca, se na ogled postavijo vsi veljaki osrednje karavanške verige, pogled pa seže tja daleč čez Koroško do Visokih Tur. Čeprav smo na *drug*i strani, je med Struško in Golico popolnoma dovolj prostora, da vidimo tudi Triglav in Martuljske gore, izza

drzne ostrice Palca pa kuka celo Storžič. Na zahodni strani gore je s Struške dobro viden odlom, kjer moramo biti ob vzponu z Mrzle ravni zelo previdni in hkrati dobro popaziti na naše nadebudneže. Kmalu nad izhodiščem je cerkev sv. Mihaela/Neu St. Michael, višje, pri

domačiji Plavc, pa je še kapela, posvečena istemu svetniku/Alt. St. Michael. Med potjo si lahko ogledamo obe. Po meritvah (natančnejših?) sosedov je gora visoka – tako vsaj piše na križu na vrhu – samo 1685 metrov.

Mačenski vrh s Struške FOTO: GORAŽD GORIŠEK

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Previdno nad odlomom!

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 1691 m

Višina izhodišča: 960 m

Višinska razlika: 730 m

Izhodišče: Gostišče Pri Jožefu/Stouhütte (WGS84: 46,470263, 14,15563).

Čez prelaz Ljubelj do Kožentavre/Kirschentheuer, nato levo do Bistrice v Rožu/Feistriz im Rosental in navzgor po dolini do gostišča.

Koče: Ob opisani poti ni planinske postojanke.

Časi: Gostišče Pri Jožefu—domačija Plavc—Mrzla raven 2 uri

Mrzla raven—Mačenski vrh 1 ura
Mačenski vrh—kapelica sv. Mihaela 1 ura

Kapelica sv. Mihaela—gostišče Pri Jožefu 45 min

Skupaj 5 ur

Sezona: Vse leto, tudi pozimi, če le ni preveč snega.

Vodnik: Stanko Klinar: Karavanke, Ljubljana, PZS, 1997.

Zemljevidi: Karavanke, osrednji del, PZS, 1 : 50.000;

Wörthersee Karawanken. Wander und Radtourenkarte 61, Kompass, 1 : 50.000;

Carnica Region, Rosenthal, Klagenfurt, WK 234, 1 : 40.000.

Komnica, 1739 m, iz Čemernice

Komnica (naglašuje se na glasu *i*)/Ferlacher Spitze je severni stražar mogočne Kepe. Čeprav želje večine planincev stremijo k njeni višji, a po običajni poti lahko dostopni južni sosed nad planino Borovščica/Ferlacheralm, tudi Komnici ne manjka obiska. Na tri strani je prepadno odsekana, zato je tudi razgled z vrha temu primerno *avionski* (previdnost na vrhu ni odveč!), le južna plat je toliko znosnejša, da je vrh dostopen po lahki, vendar strmi markirani poti. Poleg pro-

stranega severnega obzorja pogled seže tudi na Martuljske gore, Jalovec, Mangart in tja daleč do Viša, Montaža ter daljnih Karnijskih Alp.

Slovenskih in nemških poimenovanj *naše* gore je kar precej. Na zemljevidih bomo našli tudi zapis Kamnica in pa Mala Kepa/Kleiner Mittagsgogel. Nemci jo imenujejo tudi Türkenkopf, kar je nekatere napeljalo k prevodu Turška glava. Pogled od Koče nad Arihovo pečjo pritrjuje temu imenu. Pristno ime domačinov pod severnim

vznožjem gore, ki črko k *požrejo*, je Omnica. Najkrajši vzpon na vrh – slabi dve uri – je s parkirišča (zapomnica, WGS84: 46,523804, 13,951051) ob gozdni cesti slabih 1200 metrov visoko, ki se

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Največja previdnost je potrebna na vrhu, ki je prepadno odsekana, in na Arihovi peči, če se odločimo, da se bomo povzpeli tudi nanjo.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 1739 m

Višina izhodišča: 724 m

Višinska razlika: 1015 m

Izhodišče: Čemernica/Tschernitzen (WGS84: 46,53831, 14,00827). Do Področje/Rosenbach se lahko pripeljemo skozi Karavanški predor ali čez prelaz Ljubelj. Iz Področje se peljemo skozi Svatne/Schlatten in Hodnino/Kanin do Čemernice.

Koči: Koča nad Arihovo pečjo na Bleščiči planini/Rossalm (1084 m), tel. +4367 69 642 058; Bertahütte na planini Borovščica/Ferlacheralm (1567 m), tel. +4367 64 211 377

začne v naselju Borovec/Woroutz, opisal pa bom, že zaradi narodne zavesti, nekoliko daljšo pot, ki vodi na vrh mimo Koče nad Arihovo pečjo v lasti Slovenskega planinskega društva iz Celovca.

Časi: Čemernica—Koča nad Arihovo pečjo 1.30 ure

Koča nad Arihovo pečjo—Bertahütte 1.30 ure

Bertahütte—Komnica 40 min

Sestop 2 uri

Skupaj 6 ur

Sezona: Vse leto. Tudi pozimi s primerno opremo.

Vodnik: Stanko Klinar: Karavanke, Ljubljana, PZS, 1997.

Zemljevidi: Julijske Alpe, vzhodni del, PZS, 1 : 50.000 (delno);

Karavanke, osrednji del, PZS, 1 : 50.000 (delno);

Wörthersee Karawanken. Wander und Radtourenkarte 61, Kompass, 1 : 50.000; Carnica Region, Rosenthal, Klagenfurt, WK 234, 1 : 40.000;

Faaker See, Ossiacher See, Villach, Dreiländereck unteres Gailtal, WK 224, 1 : 50.000.

Cerkev Matere Božje v Podgorju s Kepo in Komnico v ozadju FOTO: GORAŽD GORIŠEK

Opis: Od gostišča Pri Jožefu se po gozdni cesti mimo cerkve sv. Mihaela povzpne do kmetije Plavc. Pri domačiji je razpotje. Po desni poti, ki vodi na vrh mimo kapele sv. Mihaela, se bomo vrnili. Zavijemo levo in se po stezi skozi gozd, ki je označena s številko 669 ter nekajkrat prečka gozdno cesto, povzpne na sedlo Mrzla raven (1453 m), imenovano tudi Gipsarji (nemško Gipsattel), saj so nekdaj na zahodni strani kopali sadro. Med potjo do sedla nas razveseli studenec, ki *dela* (avgust 2009) tudi v visokem poletju. Na Mrzli ravni se obrnemo desno (severno) in po gozdni cesti prečimo do začetka vršne strmine. Čaka nas 250 višinskih metrov zelo strme poti, ki nas nad prepadnim zahodnim pobočjem pripelje na prostran vrh.

Sestop: V dolino se vrnemo po označeni stezi jugovzhodnega grebena. Najprej sestopamo čez poseko strmo navzdol, nato se lahko, če bomo tam ob pravem času, sladkamo z malinami, na koncu pa uživamo na mehki stezi temnega gozda. Z grebena sestopimo na gozdno cesto, ji za kratek čas sledimo v levo, nato pa nas markacije

povabijo v desno navzdol na prijetno pot. Nekajkrat čez cesto, nazadnje pa po kolovozu dosežemo kapelico sv.

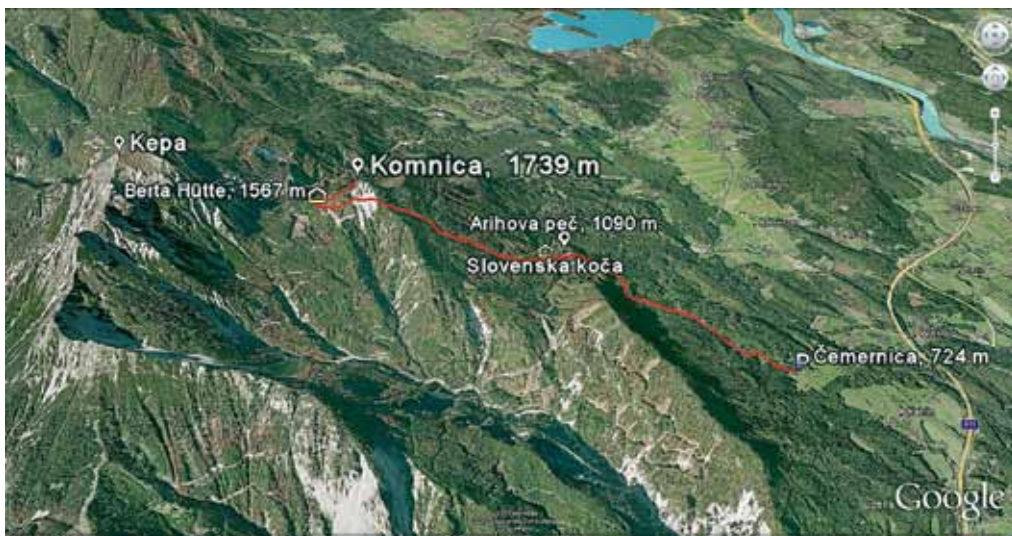
Mihaela, odkoder je čudovit razgled na Medvedji dol/Bärental s Stolom v ozadju. Proti zahodu smo kmalu pri domačiji

Plavc, kjer dosežemo jutranje razpotje. Do izhodišča se vrnemo po gozdni cesti. *Gorazd Gorišek*

planinskiVESTNIK · JULIJ 2010

Opis: Na Čemernici nas smerne table (pot 679) usmerijo na gozdno cesto v jugozahodni smeri proti zaselku Kopanje/Kopain. Po dobrem kilometru zavijemo za markacijami levo navzgor na kolovoz, ki mu sledimo do vzhodja impozantne Arihove peči, kjer je med drugo svetovno vojno padlo osem partizanov (spominska plošča). Peč obidemo na zahodni strani po zelo strmi stezi, ki zahteva dosti previdnosti, še posebej v zgornjem delu, kjer so pohodniki zaradi podrhtevanih dreves (junij 2010) shodili še strmejši in napornejši obvoz. Težaven del poti ne traja dolgo. Kmalu si lahko odpočijemo na sedelcu, imenovanem Škrbina, jugozahodno pod vrhom Arihove peči. Pristop nanjo je izven naše poti, a nekajminutni vzpon do vrha – na drevesih nas pozdravijo celo Knafelčeve markacije – je vsekakor vreden naše pozornosti. Prav na vrhu stoji kočica. Kljub leseni ograji je treba biti na prepadnem robu zelo previden. Do sedelca se vrnemo po isti poti in skoraj po ravnem kmalu dosežemo Bleščečo planino s slovensko kočico, od koder zagledamo značilno podobo Komnice.

Čez travnik in nadalje skozi gozd se, spodaj zložneje, višje pa vedno bolj strmo, vzpenjamo proti Bertahütte. Ko prispemo do pečin Komnice, imamo na voljo dve možnosti. Goro lahko obidem po levi ali desni strani. Smerna tabla uradne poti nas popelje v levo čez melišče, pozneje pa rahlo sestopi skozi gozd do kočice. Če se odločimo za desno pot, ki je malo manj uhojena, a z dobro vi-

dnimi (starimi) markacijami, prečimo v desno skozi rušje, nato pa prav tako, ob lepih pogledih na Baško jezero z okolico, sestopimo pod zahodnimi pečinami Komnice. Nato se povzpne do slepega kraka gozdne ceste, ki nas po nekaj sto metrih pripelje h kočici. Časovno sta obe različici približno enakovredni. Od kočice do vrha sledimo dobro uhojeni poti. Položnejšemu začetku sledi

strmejši del, za predvrhom, kjer je lep macesnov gaj, pa celo rahlo sestopimo in se nato kratko povzpne do glavnega vrha s klopco in križem. Previdno, vrh je prepaden! **Sestop:** Vrnemo se po isti poti. Priporočam, da pod pečinami Komnice kombiniramo med vzhodno in zahodno potjo. *Gorazd Gorišek*

Gorazd Gorišek

planinskiVESTNIK · JULIJ 2010

Punta Gnifetti (Signalkuppe) in Zumsteinspitze sta vrhova v osrednjem delu skupine Monte Rosa in sta od visokih vrhov v skupini najbolj obiskana, saj sta najlažje dostopna. Z vzponom na vrh Punta Gnifetti obiščemo najvišje ležečo kočico v Alpah, s sosednje Zumsteinspitze pa občudujemo še bolj veličasten razgled. Običajni

pristop na vrh vodi preko sedla Lysjoch z italijanske strani, ki je tu opisan. Tura je izrazito ledeniška, edine skale bomo verjetno potipali prav pod vrhom Zumsteinspitze, pa še to le za nekaj metrov. Ker sta vrhova zelo obiskana, nam tudi iskanje poti ne bo povzročalo težav, saj je po navadi na vrh speljana prava avtocesta.

Zahtevnost: F. Vzpon na Punta Gnifetti in Zumsteinspitze je tehnično nezahteven, vendar je obvezno ustrezno znanje za gibanje po ledeniškem svetu. Ob nepoznavanju terena se ture raje ne lotevamo v slabem in meglenem vremenu, saj se zaradi obsežnosti področja lahko kaj hitro izgubimo. Velja omeniti še predhodno dobro aklimatizacijo, saj se večino časa gibamo v višinah nad 4000 metrov.

Oprema: Običajna gorniška oprema, oprema za gibanje po ledenikih.

Nadmorska višina: 4563 m

Višina izhodišča: 3611 m

Višinska razlika: pribl. 1200 m

Izhodišče: Koča Rif. Gnifetti (3611 m), dostopna od konca sistema žičnic iz Alagne, WGS84: 45,852574, 7,936572. Od vrha žičnice na Punta Indren (3260 m) gremo proti zahodu na ledenik Indren in po dobro uhojeni gazi proti grebenu, ki se spušča s Piramide Vincent. Pred vzponom na greben lahko zavijemo levo mimo kočice Rif. Città di Mantova (3500 m) in od tam do Gnifettija. Lahko pa zavijemo

desno čez strme, zavarovane skale čez škrbino na manjši ledenik Garstelet in čezenj do kočice.

Koče: Koča Rif. Gnifetti (3611 m), kočica Rif. Città di Mantova (3500 m), kočica Cap. Regina Margherita (4554 m) in bivak Giordano (4167 m)

Časi: Koča Rif. Gnifetti–sedlo Lysjoch–Punta Gnifetti 4 ure

Punta Gnifetti–Zumsteinspitze 1 ura

Prečenje Parrotspitze 1 ura

Sestop 2 uri

Skupaj 8 ur

Sezona: Od junija do septembra.

Vodniki: Tomaž Vrhovec: Najvišji vrhovi v Alpah. Ljubljana, PZS, 2005; Richard Goedeke: Vsi štiritisočaki Alp po običajnih smereh. Ljubljana, Sidarta, 2004 in še mnogi drugi v tujih jezikih.

Zemljevidi: Kompass Carta Turistica 88 Monte Rosa, Istituto Geografico Centrale (IGC) 109, 1 : 50.000.

Monte Rosa, Alagna V. Macugnaga, Gressoney, 1 : 25.000.

Landeskarte der Schweiz (LKS) 1348 Zermatt, 1 : 25.000.

Zumsteinspitze, Dufourspitze in Nordend od kočice Margherita FOTO: BOR ŠUMRADA

Lyskamm (vzhodni vrh), 4527 m, od kočice Gnifetti

CH

Lyskamm je mogočna gora v skupini Monte Rosa in verjetno najtežje dostopna od normalnih pristopov. Vrh zaradi zahtevnosti ni tako oblegan kakor drugi vrhovi v skupini, vendar bomo prav tako doživeli zanimive trenutke med srečevanjem in izogibanjem drugim navezam na ozkem grebenu. Tura je tehnično zahtevna, saj je treba premagati strma pobočja do 45 stopinj

in imeti miren korak na izpostavljenem grebenu. Gora upravičeno slovi zaradi velikih na obe strani napihane opasti. Pomembno je sprotno opazovanje grebena, da se ne bomo nenadoma znašli na viseči opasti. Na vrhu doživljamo veličastne trenutke, saj se nahajamo na enem mogočnejših ledenih vrhov v Alpah. Razgled je prvovrsten.

Zahtevnost: AD. Vzpon na Lyskamm je zahtevna ledeniška tura. Potrebni sta dobri aklimatizacija in fizična pripravljenost. Tehnično najtežji deli so ledene strmine ter ozek in izpostavljen greben, ki zahteva mirno glavo. Je eden težje dostopnih vrhov v skupini Monte Rose.

Oprema: Gorniška oprema, oprema za gibanje po ledenikih, znanje vrvene tehnike.

Nadmorska višina: 4527 m

Višina izhodišča: 3611 m

Višinska razlika: pribl. 1000 m

Izhodišče: Koča Rif. Gnifetti (3611 m), dostopna od konca sistema žičnic iz Alagne, WGS84: 45,852574, 7,936572. Od vrha žičnice na Punta Indren (3260 m) gremo proti zahodu na ledenik Indren in po dobro uhojeni gazi proti grebenu, ki se spušča s Piramide Vincent. Pred vzponom na greben lahko zavijemo levo mimo kočice Rif. Città di Mantova (3498 m) ter od tam

do Gnifettija. Lahko pa zavijemo desno čez strme, zavarovane skale čez škrbino na manjši ledenik Garstelet in čezenj do kočice.

Koče: Koča Rif. Gnifetti (3611 m), kočica Rif. Città di Mantova (3498 m) in bivak Giordano (4167 m)

Časi: Koča Rif. Gnifetti–sedlo Lysjoch–Lyskamm 5–6 ur

Sestop 3–4 ure

Skupaj 8–9 ur

Sezona: Od junija do septembra.

Vodniki: Tomaž Vrhovec: Najvišji vrhovi v Alpah. Ljubljana, PZS, 2005; Richard Goedeke: Vsi štiritisočaki Alp po običajnih smereh. Ljubljana, Sidarta, 2004 in še mnogi drugi v tujih jezikih.

Zemljevidi: Kompass Carta Turistica 88 Monte Rosa, Istituto Geografico Centrale (IGC) 109, 1 : 50.000.

Monte Rosa, Alagna V. Macugnaga, Gressoney, 1 : 25.000.

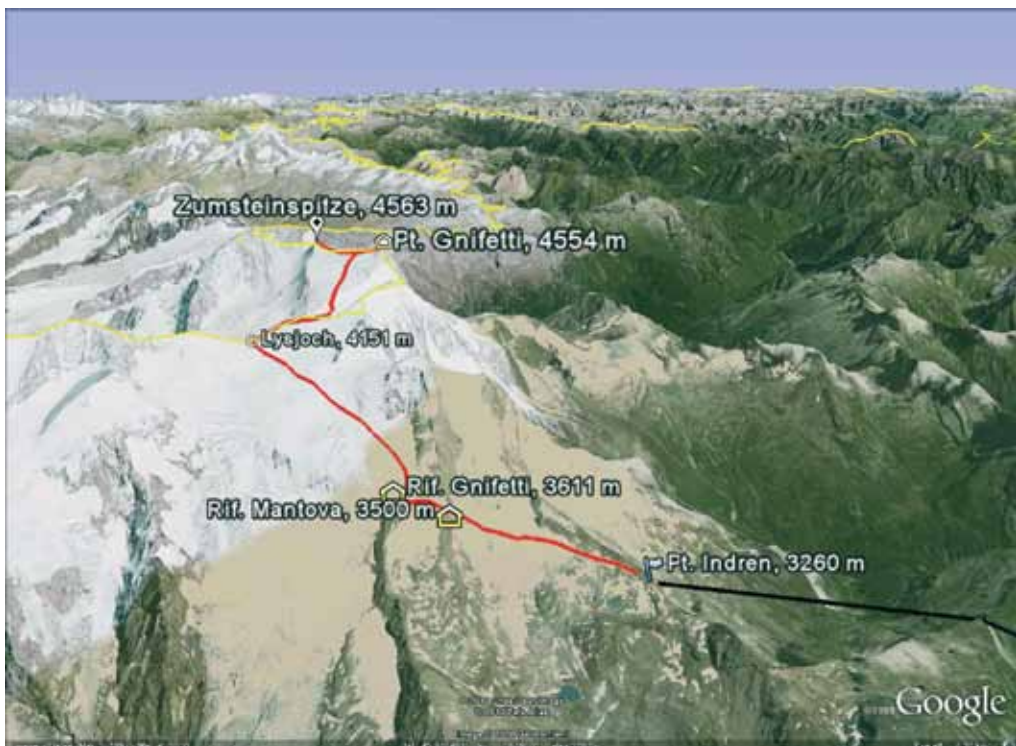
Landeskarte der Schweiz (LKS) 1348 Zermatt, 1 : 25.000.

Lyskamm, Matterhorn FOTO: BOR ŠUMRADA

Opis: Od kočice Gnifetti zapustimo skale ter se potem ves čas vzpenjamo po ledu in snegu. V SV-smeri prečimo razbito ledeniško kotanjo in se najprej nekaj časa vzpenjamo v smeri Piramide Vincent, nato pa nas pot usmeri preko ledenika Lys, zahodno od Piramide Vincent. Kmalu dosežemo manjšo uravnavo, kjer se proti vzhodu (naši desni strani), odcepijo poti za Piramido Vincent, Balmenhorn in Schwarzhorn. Mi nadaljujemo v smeri severa in ko se ledenik položi, dosežemo sedlo Colle del Lys (4248 m). Tukaj prečimo mejni greben in prestopimo na švicarsko stran. Od tukaj prvič zagledamo oba naša vrhova. S sedla vodijo poti tudi na druge vrhove v okolici (Lyskamm, Parrotspitze ...). Naša pot se spusti za nekaj metrov in nato preči pod ledenimi stenami Parrotspitze v smeri severovzhoda. Kmalu dosežemo sedlo Colle Gnifetti (4454 m), od koder se na vzhodu vzpnemo na Punta Gnifetti, na zahodu pa na Zumsteinspitze.

Sestop: Sestopimo po isti poti. Če imamo še dovolj moči, sestop lahko popestrimo z nadaljnjim zbiranjem špiritisočakov; prečimo ozek snežni

greben Parrotspitze in še druge vrhove v smeri kočice Gnifetti.

Bor Šumrada

planinskiVESTNIK · JULIJ 2010

Opis: Od kočice Gnifetti zapustimo skale ter se ves čas vzpenjamo po ledu in snegu. V smeri severovzhoda prečimo razbito ledeniško kotanjo in se najprej nekaj časa vzpenjamo v smeri Piramide Vincent, nato pa nas pot usmeri preko ledenika Lys, zahodno od Piramide Vincent. Kmalu dosežemo manjšo uravnavo, kjer se proti vzhodu (naši desni strani) odcepijo poti za Piramido Vincent, Balmenhorn in Schwarzhorn. Nadaljujemo v smeri severa in ko se ledenik položi, dosežemo sedlo Colle del Lys (4248 m). Od sedla se v smeri zahoda vzpenjamo proti že od daleč vidnemu ozkemu grebenu. Lep ledeniški greben nas pripelje na neizrazito ramo Roccia della Scoperta (4178 m). Tu se greben nekoliko položi in opravlka imamo s prvimi opastmi, ki visijo nad južno steno. Ko se prečjenje konča, pridemo pod vršnim pobočjem, od koder se po severni, po navadi polledeneli strmini, vzpnemo do stičišča s skalnim južnim grebenom, od koder v slabe pol ure po skalah in ledu dosežemo vrh po rahlo v desno zavijajočem grebenu.

Sestop: Sestopamo po poti vzpona.

Bor Šumrada

Piramide Vincent ne leži v glavnem grebenu, ampak je za kak kilometer odmaknjena na južno italijansko stran. Vzpon lahko opravimo tudi kot popoldansko turo, kar nam bo zaradi privajanja na višino v naslednjih dneh

seveda zelo koristilo. Z vrha je čudovit razgled na višje vrhove Monte Rose. Lahko pa goro obiščemo med sestopom z višjih gora, saj predstavlja le krajši ovinek.

Zahtevnost: F. Vzpon na Piramide Vincent je s sestopom po smeri vzpona nezahtevna ledeniška tura, ki je zelo primerna za aklimatizacijo. Seveda je potrebna previdnost, saj se gibljemo v ledeniškem svetu.

Oprema: Gorniška oprema, oprema za gibanje po ledenikih.

Nadmorska višina: 4215 m

Višina izhodišča: 3611 m

Višinska razlika: pribl. 700 m

Izhodišče: Koča Rif. Gnifetti (3611 m), dostopna od konca sistema žičnice iz Alagne, WGS84: 45,852574, 7,936572. Od vrha žičnice na Punta Indren (3260 m) gremo proti zahodu na ledenik Indren in po dobro uhojeni gazi proti grebenu, ki se spušča s Piramide Vincent. Pred vzponom na greben lahko zavijemo levo mimo kočice Rif. Città di Mantova (3498 m) in od tam do Gnifettija. Lahko pa zavijemo desno čez strme, zavarovane skale čez škrbino

na manjši ledenik Garstelet in čezenj do kočice.

Koče: Koča Rif. Gnifetti (3611 m), koča Rif. Città di Mantova (3498 m) in bivak Giordano (4167 m)

Časi: Koča Rif. Gnifetti–Piramide Vincent 2–3 ure

Sestop 1 ura

Skupaj 4 ure

Sezona: Od junija do septembra.

Vodniki: Tomaž Vrhovec: Najvišji vrhovi v Alpah. Ljubljana, PZS, 2005; Richard Goedeke: Vsi štiritisočaki Alp po običajnih smereh. Ljubljana, Sidarta, 2004 in še mnogi drugi v tujih jezikih.

Zemljevidi: Kompass Carta Turistica 88 Monte Rosa, Istituto Geografico Centrale (IGC) 109, 1 : 50.000.

Monte Rosa, Alagna V. Macugnaga, Gressoney, 1 : 25.000.

Landeskarte der Schweiz (LKS) 1348 Zermatt, 1 : 25.000.

Piramide Vincent od kočice Gnifetti FOTO: BOR ŠUMRADA

Dufourspitze, 4634 m

Dufourspitze je najvišji vrh v skupini Monte Rose in drugi najvišji vrh v Alpah. Tvori ga mogočna skalnata grba, ki se od glavnega grebena Monte Rose odcepi proti zahodu, tako da leži popolnoma na švicarskem ozemlju. Guillaume Henri Dufour (1787–1875), po katerem se vrh imenuje, je bil znan švicarski kartograf, ki je izdelal prve (zelo dobre) zemljevide tega območja. Vrh se je kar dolgo otepal prvih osvajačev, saj so se večkrat poskušali nanj povzpeti s Srebrnega sedla (Silbersattel, 4517 m) med Dufourspitze

in Nordendom, ki je relativno lahko dostopno. Vendar jih je zelo zahtevno severno ostenje nad sedlom vedno znova odbilo. Končno je prvi vzpon uspel 1. avgusta 1855 veliki odpravi petih alpinistov (najbolj znan Charles Hudson) in treh vodnikov (najbolj znan Ulrich Lauener) s švicarske strani po širnih ledenikih in zahodnem grebenu, kjer danes poteka običajni in najlažji pristop na goro. Dufourspitze je med dobrimi gorniki zelo zaželen in atraktiven cilj, vendar so vsi pristopi zelo dolgi, naporni in tudi tehnično zahtevni.

Zahtevnost: AD. Zelo zahtevna, visokogorska, mešano ledeniško-skalna tura, ki se je lahko lotijo le vrhunsko usposobljeni gorniki. Vzpon od kočice Cap. Regina Margherita na vrhu Punta Gnifetti (Signalkuppe) je tehnično zahtevnejši od običajnega pristopa s švicarske strani. Težave v skalnem svetu se sučejo v območju II. tež. stopnje, na nekaterih mestih se povečajo tudi do III. Tura zahteva brezhibno aklimatizacijo (samo vzpon do kočice in prenočevanje v njej ni dovolj, pred turo se je priporočljivo povzpeti na več štiritisočakov!), ker se pri vzponu dolge ure gibljemo na višini nad 4500 m.

Oprema: Običajna gorniška oprema, oprema za gibanje po ledenikih, vrv, tudi kakšen zatič in nekaj vponk ni odveč.

Nadmorska višina: 4634 m

Višina začetnega izhodišča: 3260 m

Višinska razlika: približno 1600 m,

če upoštevamo sestope in vzpone na grebenu

Izhodišče: Koča Capana Regina Margherita na vrhu Punta Gnifetti (Signalkuppe) (4554 m)

Koče: Koča Rif. Gnifetti (3611 m), koča Rif. Città di Manova (3500 m), koča Cap. R. Margherita (4554 m).

Dostopi do koč so opisani v predhodnih prispevkih.

Časi: Koča Cap. R. Margherita–Dufourspitze 3.30 ure

Sestop 3.30 ure

Skupaj 7 ur

Sezona: Od julija do začetka septembra

Vodniki: Gino Buscaini: Monte Rosa. CAI-TCI, 1991; Michael Waeber: Walliser Alpen. Bergverlag Rother 1993.

Zemljevid: IGC 109 Monte Rosa, Alagna V., Macugnaga, Gressoney.

1 : 25.000.

Dufourspitze in Zumsteinspitze s sedla Lysjoch FOTO: BOR ŠUMRADA

Opis: Od kočice Gnifetti nadaljujemo v smeri severa preko ledeniške kotanje in nato mimo Piramide Vincent po zahodni strani, kjer dosežemo manjšo planoto. Tu zavijemo z glavne poti, ki vodi proti Punta Gnifetti, in se v smeri vzhoda vzpnemo na manjše sedlo Colle Vincent (4088 m). Od tu pogledamo proti vzhodu v globino vzhodne stene, ki več kakor 1000 metrov globoko pada na ledenik Piode. Od sedla se v smeri juga preko snežnega pobočja vzpnemo na vrh Piramide Vincent, ki ga dosežemo z zahodne smeri po snežnem slemenu.

Sestop: Sestopimo po smeri vzpona.

Bor Šumrada

planinskiVESTNIK · JULIJ 2010

Dufourspitze, 4634 m

Opis: Od kočice Margherita sestopimo sprva po zelo strmem, nato položnejšem snežnem pobočju na sedlo Colle Gnifetti (4453 m) in se nato povzpemo po zmerno strmem grebenu na Zumsteinspitze (4563 m). Tu se odpre veličasten pogled na vršno gmoto Dufourspitze in piramido Nordenda (4609 m) z mogočno vzhodno steno. Sestop z vrha do sedla Colle Zumstein (4452 m) je že precej zahtevnejši, ker se greben močno zoži nad silnimi prepadi vzhodne stene Monte Rose. Ta del grebena je pogosto poledenel in ovenčan z velikimi opastmi, zato sta potrebna skrajna previdnost in zanesljiv korak. Kmalu nad sedlom se približamo stenam Dufourspitze, kjer naletimo na skalni stolp, ki ga obidemmo po levi. Sledi strmo plezanje po delno zasneženi steni na Grenzzipfel (II, III) (4618 m), na katerem dosežemo vzhodni greben Dufourspitze. Tu prestopimo z meje na švicarsko ozemlje. Najprej nas čaka strm skok na ošiljeno Ostspitze (4632 m), potem pa se greben skoraj zravna, vendar je zelo nazobčan in težave nikakor ne popusti. Posebno siten je obvoz grebenskega

stolpa tik pod vrhom, ki ga obplezamo po južni strani, nato pa se skozi kamin zopet povzpemo na vršni greben (III). Od tu pa je do vrha le še nekaj korakov.

Sestop: Sestopimo po isti smeri.

Andrej Mašera

Grob poseg v zaščiteno območje Lovrenških jezer

in Darko Lorenčič, vodja odbora za varstvo narave pri MDO Podravja

Lovrenška jezera so naše največje barje, naravna vrednota, območje, zaščiteno kot gozdni rezervat na Pohorju, in ležijo v območju Nature 2000. Pred leti je čez njihov osrednji del vodila planinska pot, ki pa je bila po dogovoru opuščena. Planinci in naravovarstveniki smo ugotovili, da množični obisk tega čudovitega predela negativno vpliva na občutljivi ekosistem. Zato je bil postavljen razgledni stolp, ki omogoča pogled na območje iz daljave, saj ga zaradi visokega ruševja na tleh ni, in ne moti prebivalcev. Tu so našle zadnje zatočišče redke, ogrožene živali, predvsem ptice. Za tiste, ki jim takšno doživetje na daljavo ni dovolj, je urejena pot iz brun do prvih nekaj jezerc. Ko pridemo do konca brunčaste poti, doživimo in občutimo področje v vsej njegovi lepoti. Ne potrebujemo več. Vsak naslednji korak nam ne bo prinesel ničesar novega. Tistim, ki znamo opazovati, je to popolnoma jasno. Tukaj so namreč šotna tla, ki so zelo mehka, in vsak korak zaradi ugreza pusti v njih globoke sledi. Takšen pristop se je izkazal kot zelo primeren za naravo in tudi za nas, obiskovalce. Opuščena planinska pot se je z leti tako zarasla, da je človeško oko ni več zaznalo. Lahko smo opazovali, kako si narava počasi, a vztrajno celi rano, ki smo jo zadali takrat, ko naravovarstvena zavest še ni bila tako razvita. Postavili nismo nobenih tabel o prepovedi ali drugih opozoril. Večina obiskovalcev takšen "hišni red" razume. Zadnjih nekaj let smo bili veseli, da v planinske vrste vedno bolj prodira zavest, da je treba na naravo paziti, da tudi planinci nimamo pravice delati poti, kjer bi se nam zadelo, ampak moramo biti pri tem zelo previdni in obzirni do tistih, ki so tu doma.

V soboto, 12. junija 2010, nas je varuh gorske narave, sicer član Planinskega društva Lovrenc na Pohorju, obvestil, da je nekdo posekal ruševje v dolžini dobrih 900 metrov in naredil pot čez Lovrenška

Na zgoraj opisani dogodek se je odzvala tudi PZS, ki je na novinarski konferenci 2. julija 2010 planinskim društvom in širši javnosti v izjavi za javnost poleg okoliščin in posledic tega dejanja podala svoja stališča in usmeritve.

– Vsi posegi v (gorsko) naravo morajo biti dobro preiščeni in v naprej dogovorjeni z lastniki zemljišč, okoljevarstvenimi organizacijami in ustreznimi državnimi organi. Planinska organizacija odločno nasprotuje in odsvetuje samostojne in neprejšljene akcije posameznikov pri posegih v (gorsko) naravo.

– Vse obiskovalce (gorske) narave pozivamo, da morebitne opažene posege nemudoma javijo Planinski zvezi in ustreznim državnim organom, ki bodo preverili upravičenost in ustreznost posegov z zakonodajo.

– V okviru planinske organizacije so že bili sproženi postopki za omilitev posledic tega nedovoljenega posega, ki jih bomo izvedli v dogovoru s pristojnimi državnimi organi.

– Vse obiskovalce Lovrenških jezer na Pohorju prosimo, da naj uporabljajo le označeno in ustrezno urejeno pot iz brun. Tako ne bodo uničevali občutljivega rastlinja in vznemirjali živali.

Hkrati PZS v izjavi opozarja na v preteklosti sprejeto stališče, "da je planinskih poti v Sloveniji dovolj in razen redkih izjem ni potrebe po odpiranju novih. Ponekod poti zaradi utemeljenih razlogov celo opuščamo in zapiramo. Ena takih je tudi pot, ki je bila predmet grobega in nedovoljenega posega v naravo Lovrenških jezer."

Povzeto po izjavi za javnost

Posekano ruševje na neoznačeni poti

jezera, prav tam, kjer je nekoč potekala in kjer smo bili veseli, da je ni več. Ja, samo nekateri planinci smo bili veseli, da je ni več. Očitno. Bili smo presenečeni, šokirani ...

Začela sta se mrzlično razglabljanje in ugibanje, kdo bi lahko to storil. Ker na PD Lovrenc na Pohorju, ki skrbi za planinske poti na tem območju, o tem niso vedeli ničesar, smo obvestili Zavod RS za varstvo narave, OE Maribor. Tudi tam so bili šokirani. Obvestili smo tudi Odbor za planinske poti pri MDO Podravja, sosednja planinska društva, turistična društva, gospodarske družbe, ki se ukvarjajo s turizmom, sosednje občine. Nihče ni vedel ničesar. Ko pa so novico objavili mediji, je storilec klonil pod pritiski in se oglasil.

To naj bi storil en sam človek, kot trdi, povsem na svojo roko, misleč, da dela dobro. V svoj zagovor je povedal, da mu je nekdo povedal, da je tukaj nekoč bila urejena planinska pot. Sklepal je, da markacisti pristojnega planinskega društva nimajo časa za njeno ureditev. Najbolj žalostno pri vsem tem pa je, da je ta človek član in celo eden od funkcionarjev planinskega društva iz sosednjega MDO-ja.

Naj bo ta dogodek opomin, da nihče iz planinskih vrst nima pravice na svojo roko, brez upoštevanja osnovnih naravovarstvenih pogojev, brez soglasij lastnikov, v imenu vseh nas planincev delati planinskih poti. Pri umeščanju planinskih poti v naravo moramo biti zelo previdni, ne samo na zaščitene območjih, ampak tudi v ostalih predelih. Izbirati moramo trase, ki bodo čim manj moteče za živali in rastline, in se pogovoriti z lastniki, lovci, gozdarji, ornitologi itn. ter upoštevati njihova mnenja. Če smo v dvomih, na koga se obrniti, nam bodo pravi napotek dali na pristojnem Zavodu RS za varstvo narave. Najbolj ohranjenih in nedotaknjenih predelov narave bi se s potmi morali izogibati in jih umeščati tako, da bodo pohodniki lahko občutili lepote narave, ne da bi motili njen običajni ritem.

PZS nudi veliko možnosti, vlaga veliko sredstev in truda v izobraževanje svojih članov (markacisti, vodniki, varuhi gorske narave, gorski stražarji, predavanja o naravovarstvu ...). Omenjeni funkcionar menda do sedaj ni bil slušatelj nobenega od programov, a je vendar postal funkcionar. PZS in vsako planinsko društvo bi v bodoče kot pogoj pri kandidiranju za vodstvene položaje morala postaviti pridobljeno znanje iz vsaj enega programa PZS.

Planinstvo nista samo hoja v gore in nadelava poti, kot tudi naravovarstvo ni samo pobiranje smeti po planinskih poteh. Sta veliko več. Planinci smo tisti, ki smo prvi odgovorni za gorski svet, da preprečujemo neželene posege, vplivamo s svojim pozitivnim zgledom na vse obiskovalce narave in ji s svojim delovanjem ne škodujemo. Ne nazadnje nas k temu zavezuje tudi častni kodeks slovenskih planincev. ●

Med našimi rojaki na Koroškem

Gore nad Rožem

✍ in 📍 Gorazd Gorišek

Spodnji Rož z Žingarice

Karavanke, z najvišjim vrhom Stolom (2236 m), so naše najdaljše gorovje. Od Ziljice, ki jih na zahodu loči od Karnijskih Alp, do sotočja Drave in Meže pri Dravogradu merijo kar 120 kilometrov. Po nekaterih delitvah slovenskega gorskega sveta med Karavanke prištevamo tudi Paški Kozjak (1273 m), Konjiško goro (1014 m), Boč (978 m), Donačko goro (882 m) in Macelj (718 m), vendar to območje obravnava planinski vodnik Po gorah severovzhodne Slovenije. Karavanke delimo na južno in severno verigo. Slednji bo veljala pozornost v tokratni rubriki Z nami na pot. Glavni razlog za to je, da so vrhovi severno od glavnega grebena Karavank (z izjemo Obirja, Pece in Uršlje gore) med slovenskimi obiskovalci gora – vsaj po vpisnih knjigah na vrhovih sodeč – (pre)malo znani, pa čeprav so vsi po vrsti odlični in lahko dostopni razgledniki ter nosijo pristna slovenska imena.

Razlag imena *Karavanke* je več. Poznali so ga že v antični dobi, ko je aleksandrijski astronom Klavdij Ptolemej območje med Savo in Dravo imenoval Caravancas mons. Srednji vek je prinesel novo različico imena – Creinae mons (Kranjsko gorovje), nato pa se je spet uveljavilo prejšnje ime. Nekatere domneve govorijo, da ime izhaja iz keltskega izraza 'kara wanka', kar naj bi pomenilo 'skalnati travniki' ali 'košuta' po osrednji skupini v gorovju.

Spominov na vzpone v severni verigi Karavank je precej, še več pa se jih je nabralo v zadnjem času, ko prijetne sredogorske cilje obiskujemo z najmlajšo članico družine. Še posebej se nama je vtisnilo v spomin slovo zimskega dneva na Kravjem vrhu/Kuhberg, jugozahodnem sosedu bolj znanega Ojstrca/Hochobir na Obirju. Sonce, ki naju je ves dan prav lepo razvajalo, je počasi tonilo za obzorje. Megla je v Ljubljanski kotlini vztrajala skoraj ves dan. Za grebenom Košute je s pomočjo sonca ustvarjala neverjetne oblike in barvne odtenke. Nepozabni prizor je težko opisati z besedami,

pa tudi sicer mi patetični izlivi ne gredo najbolje. Kar sedela sva tam zgoraj in občudovala to lepoto. Svetloba se je vseskozi spreminjala. Ko je sonce dokončno zašlo, se je bilo treba podvizati. Brezpotni sestop do označene poti ni preprost. V večernem mraku še toliko manj. Tako sva mislila, a je bila skrb odveč. Med rušjem, pozneje pa med drevesi, sva si utrla pot do markacij, ki so naju pričakale na gozdni jasi. Kako hitro se lahko sestopa po strmih pobočju, če je višina snežne odeje ravno pravnja ...

MED DRAVO IN KARAVANKAMI

Rož/Rosental je dobrih dvajset kilometrov dolga dolina na južnem Koroškem, ki je bila včasih skoraj v celoti, danes pa je žal vedno manj, poseljena s Slovenci. Na zahodu se začena pri Rožeku/Rosegg, na vzhodu končuje s Šmarjeto v Rožu/St. Margarethen, medtem ko ga na severu Drava loči od Gur/Sattnitz, na jugu pa ozke doline od glavnega grebena Karavank. Po hribovsko rečeno, to je svet med

Kepe in Obirjem. Dolino delimo na zgornji (do Bistrice v Rožu) in spodnji del. Širši Rož zajema tudi območje vzhodno od Beljaka, celotne Gure tja do Velikovca/Völkermarkt in Žitare vasi/Sittersdorf ter celotno severno podnožje Karavank, kjer Slovenci govorijo rožansko narečje. Lokalne delitve so seveda tudi tukaj zelo navzoče. Pravi Rožani menda živijo samo na desnem bregu Drave in si radi privoščijo sosede na levem bregu, rekoč: "Dravec rjavec, napij se vodé, da se sirkava mešta kna uneme v tabè!" In še nekaj: Rožani *marnjajo*, medtem ko sosedi na zahodu, ki govorijo ziljsko narečje, *žebrajo* in za povrh še *akajo* (atrok = otrok) ali sploh, seveda je to pogruntavščina Rožanov, pojó, kadar govorijo. Ime Rož izhaja iz rodbinskega imena Rase. Prvotni grad tega rodu je stal nad Svatnami/Schlatten (poznani iz Miklove Zale), kjer naj bi se kmetje borili proti Turkom, mlajši grad pa je stal pri Rožeku/Rosegg.

Središče Roža in hkrati najjužnejše avstrijsko mesto so Borovlje/Ferlach, kjer lahko obiščemo znani puškarski muzej. Po vaseh v dolini je mnogo kulturnih spomenikov, ki so vredni ogleda. Iz vasi Podgorje/Maria Elend se lahko mimo zdravilnega studenca povzpne do kapelice pod istoimenskim vrhom. Vabi tudi divja dolina Gračenice/Gratschenitzengraben in bližnja soteska Rdečice/Ardenschtizengraben jugozahodno nad Področco/Rosenbach. Zanimivi sta turistično urejeni poti skozi Hajnžev graben in sotesko Čepa/Tscheppaschlucht, ki ju bom opisal posebej, največ pozornosti pa bo v nadaljevanju seveda namenjeno goram nad Rožem.

VRHOVI SEVERNE KARAVANŠKE VERIGE

Do Kepe Karavanke z zahodne strani tvorijo enoten greben, ki šele s to, v ozadju Baškega jezera dvigajočo se gorsko postavo, pridobi visokogorski značaj. Južna veriga se nadaljuje naprej po državni meji kot strnjen greben preko Dovške Babe, Golice, Stola, Košute in Olševe, ki je le na nekaterih mestih prekinjen z visokimi sedli in prelazi. Severna veriga, ki v celoti leži na Koroškem, je mnogo manj enotna. Posamezne vrhove ločujejo globoke doline, katerih vode tečejo v Dravo, z glavno verigo pa jo povezujejo stranski grebeni.

Severno pod Kepe je Komnica/Ferlacherspitze (1739 m), najzahodnejši vrh severne verige. Zelo razgledni gori ne manjka obiska. Na čudoviti jasi Bleščče planine severovzhodno pod vrhom stoji slovenska kočna nad Arihovo pečjo/Arichwand, mimo katere sem opisal pot na vrh. Bližnji sosedje Komnice (Bučovnik/Türkenkopf, Gračenica/Gratschenitzen in drugi) so planinsko manj pomembni.

Naslednji hrib, ki mu bomo posvetili pozornost, je Mačenski vrh/Matschacher Gupf (1691 m), nekakšen severni stražar prostrane Struške. Na zahodu se njegova pobočja spuščajo proti Mali Suhi/Kl. Dürrenbach, vzhodna stran pa proti Bistrici, kjer nas na drugi strani pozdravi Psinski vrh/Sinacher Gupf (1577 m) z višjo sosedo Žingarico/Singerberg (1589 m), ki pa so ji cesto pripeljali skoraj čisto na vrh. Nato sledi globoka tesen Ljubeljske Borovnice (soteska Čepa), onstran katere se strmo dviga zahodno pobočje Grlovca/Ferlacher Horn (1840 m). Ker ga med opisi ne bo, je pa vsekakor vreden obiska, nekaj več besed o njem.

Nanj vodijo štiri označene poti: severna iz Borovelj čez Žetar/Sechter, vzhodna iz Bajdiš/Waidisch mimo Grlovčnika, slovenskim gornikom je najbližje izhodišče zahodne poti pri gostilni Dajčpetter, nazadnje pa je tu še južna pot iz vasi Zgornji Kot/Zvrhnji Kot mimo domačije Francej. Do nje se pripeljemo skozi Borovlje in Bajdiše, nato pa pred Selami zavijemo desno in skozi ozko dolino Ribnice dosežemo Zvrhnji Kot. Do skupine hiš, ki se sončijo na prisojnih pobočjih Grlovca (ena izmed njih je domačija Francej), lahko pridemo po dveh kratkih, a strmih cestah, ki se v desno nav-

Zgornji Sopotniški šum v soteski Čepa

SOTESKA ČEPA

Najgloblja soteska v Karavankah, ki jo ustvarjata potoka Žabnica in Borovnica, se nahaja tik pod glavno ljubeljsko cesto. Z mostu pred Sopotnico, pod katerim pada Spodnji Sopotniški šum, zgornji pa je že skrit za vogalom, vidimo le del. Če si jo želimo ogledati v celoti, ustavimo avto na velikem parkirišču nad Podljubeljem (WGS84: 46,497796, 14,283342) in se napotimo do začetka soteske, kjer je treba plačati vstopnino. Udobna in z ograjami zavarovana turistična pot nas vodi skozi njo. V zgornjem delu se povzpemo po pravcatem tehničnem monstrumu do Zgornjega Sopotniškega šuma. Nadaljujemo lahko skozi naravno okno proti Slovenjemu Plajberku, kjer nas pričaka hoja po galerijah, kakršne poznamo iz Blejskega Vintgarja, ali pa gremo ob botanični poti proti Dajčpetru. Do parkirišča je organiziran avtobusni prevoz. Soteska je v zimskem času zaprta.

Dolina Poden in Vrtača z Žingarice

Jagovčeva planina pod Obirjem

zgor odcepijo iz doline. Na trasi druge (zahodne) je na zemljevidu 1 : 50 000 Karavanke sicer narisana samo steza, v resnici pa je to čisto spodobna asfaltirana cest(ic)a. Malo pred vasico nas v levo povabi smerna tabla na označeno pot proti sedlu Oselca – starodavnemu prehodu iz selske na ljubeljsko stran, proti Grlovcu pa odidemo naprej mimo hiš. Markacij je dovolj, smerokazov pa tudi. Prvi del poti hodimo skozi strm gozd. Ko se približamo zahodnemu grebenu Grlovca, imenovanemu Velika gora, se strmina unese. Z leve se nam

Divji petelin v gozdu pod Komnico

priključi pot od gostilne Dajčpeter. Do vrha nas loči le še lahek in z vsakim korakom bolj razgleden greben. Vzhodna pobočja Grlovca se strmo spuščajo proti Bajdiškemu potoku, na nasprotni strani pa vzhajajo Setiče/Freiberg, ki sem jih vzel pod drobnogled v opisu, zato tu samo to, da takšnega naravnega razglednega balkona na severno steno Košute zlepa ne bomo našli.

Vzhodno od Setič je najvišja gora severne karavanske verige, mogočni Obir. Planinsko zanimiva vrhova sta Ojstrc/Hochobir

in Kravji vrh/Kuhberg. Množično obiskana in najmanj naporna pot vodi na vrh s planine Na Jezercah/Seealpe, kjer stoji Kápelska koča/Eisenkappler Hütte. Do nje pripelje mitninska cesta, ki pa je pozimi ne plužijo. In prav je tako! Drugo primerno izhodišče je sedlo Šajda/Schaidasattel, od koder po prečni poti čez Pistotnikov vrh dosežemo Obirsko planino, se z nje povzpnejo mimo koč na vrh in sestopimo v zahodni smeri – pod ali čez Kravji vrh – nazaj na izhodišče. Po isti poti ne bomo hodili niti koraka. Zanimiva tura!

Kladivo in Veliki vrh v grebenu Košute

Na Obirju je veliko objektov in z njimi povezanih dejavnosti, ki spadajo pod naslov *Bilo je nekoč*. Včasih so tod kopali svinčevo rudo. Knapov in njihovih zavetišč že davno ni več. Iz majhne rudarske kolibe je zrasla Rainerjeva koča (2043 m). Bila je prva planinska postojanka v Karavankah, vendar so do današnjih dni ostale le še ruševine. Druge svetovne vojne ni uspela preživeti. Naslednji objekt, ki ga ni več, je Hannova koča z meteorološko postajo na Ojstrcu. Nanjo spominja velika betonska ploščad. Do vrha so nekdaj zgradili tudi telefonsko napeljavo, s pomočjo katere so v Železno Kaplo pošiljali vremenska poročila.

Kaj lahko ljubitelji narave počnemo pod Obirjem v slabem vremenu? Marsikaj. Dve možnosti, na kateri sem se trenutno spomnil, sta Podkanjski slap/Wildensteiner Wasserfall (imenovan tudi Obirski ali Bilštajnski) pri Podkanji vasi/Wildenstein SV pod Obirjem malo nad dolinskim dnem, ki ga z malo domišljije lahko imenujemo *koroški Peričnik*, in Obirske kapniške jame/Obir-Tropfsteinhöhlen s presihajočim jezerom. V jame brez vodnika seveda ne bo šlo, Podkanjski slap pa lahko obiščete sami v vseh letnih časih. Ljubiteljem zelo zahtevnih zavarovanih poti je namenjena jeseni leta 2009 odprta ferata pri Železni Kapli, na vzhodni strani

KOČA NAD ARIHOVO PEČJO
 LAST SLOVENSKEGA PLANINSKEGA
 DRUŠTVA V ČELOVCU
 HÜTTE OBER DER ARICHWAND
 EIGENTUM DES SLOWENISCHEN
 ALPENVEREINS IN KLAGENFURT
 1080 m

Napis na koči

Koča nad Arihovo pečjo

Slap v Hajnževem grabnu

Obirja. Türkenkopf Klettersteig premore oceno D/E po avstrijski lestvici in skoraj 300 metrov navpične ter celo deloma previsne stene.

Vzhodneje se severna karavanaška veriga nadaljuje z Ojstro in Topico/Topitza, sledi kraljeva Peca in za konec še Uršlja gora. Ker so te gore izven obravnavanega področja, o njih več kdaj drugič.

SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO CELOVEC

Ker pišem o gorah, kjer deluje planinska organizacija naših rojakov, se mi zdi prav, da nekaj besed namenim tudi njim. Na pobudo Alojza Knafelca je bila že leta 1900 ustanovljena Ziljska podružnica SPD. Po razpadu Avstro-Ogrske je bilo delovanje društva zelo oteženo. Osem let po koncu druge svetovne vojne so ustanovili Slovenko planinsko društvo Celovec, nato pa vrsto let iskali primerno mesto za postavitev svoje koče. V vodo so padle lokacije nad Selami pod Košuto, na Mačenski planini in na planini Rožca. Nato so vendarle pridobili ustrezno zemljišče na Bleščeči planini in z veliko birokratskimi ovirami vendarle, tudi s pomočjo slovenskih planinskih društev, postavili Kočo nad Arihovo pečjo ter jo 1. junija 1969 slovesno odprli. Vsako leto v marcu je organiziran pohod s Čemernice do koče, v spomin na tragedijo pod Arihovo pečjo, kjer je februarске noči leta 1945 v hajki z nemškim *wehrmachtom* padlo osem partizanov. SPD Celovec vzdržuje tudi geološko pot s sedla Potok skozi Meli do Orlovskega sedla, od koder se lahko povzpne na Tolsto Košuto. Več o društvu si lahko preberete v letošnji marčevski številki Planinskega vestnika, kjer je predsednik društva Hanzej Lesjak predstavil delovanje naših rojakov na Koroškem.

Bodi dovolj. Na severni strani Karavank vam zagotovo ne bo dolgčas. Ne pozabite na vsaj kratek klepet s prijaznimi domačini, ki se jim bodo ob vašem slovenskem pozdravu zasvetile oči, usta pa zlezla v prešeren nasmeh. Naj bo v kateremkoli času že, gore vas bodo vedno sprejele odprtih rok in težko se bo posloviti. V spominu je ostal tudi zimski večer, ko je bilo treba sestopiti s Setič. Še bi ostala gor, a sonce je želelo k počitku. *Posteljo* si je našlo za Hajnževim sedlom. Nad Selami, kjer še dandanes slišimo skoraj izključno slovensko besedo, naju je zopet objela megla, ki sva ji zjutraj vsa vesela ušla ...

Srečno! ◉

HAJNŽEV GRABEN

Skozenj vodi lepo urejena pot. Izhodišče je pri Mlečnikovi žagi (WGS84: 46,472577, 14,336863). Pot skozi graben, ki nosi tudi ime Repuceva soteska, so uredili že na začetku devetnajstega stoletja, ko so še pridelovali velike količine oglja, o čemer pričajo zapuščena oglarska bivališča. Veliko neurje je leta 1996 odneslo vse mostove. V naslednjih dveh letih so pot obnovili, pozneje pa uredili za ogled tudi Gornikov mlin. Markirana pot se sicer nadaljuje proti Hajnževemu sedlu med Velikim vrhom in Košutico. Vrnemo se po isti poti ali pa jo uberemo do opuščene domačije Hajnž, ki je sedaj lovska in gozdarska postojanka, ter mimo Gornika in Mlečnika po gozdni cesti sestopimo v dolino.

Informacije

Dostop: Do izhodišč gora nad Rožem se iz osrednje Slovenije pripeljemo čez prelaze Korensko sedlo in Jezerski vrh ali pa skozi karavanaški oziroma ljubeljski predor. Več o natančnejšem dostopu do izhodišč lahko preberete pri posameznih opisih.

Koče:

Koča nad Arihovo pečjo na Bleščeči planini/Rossalm (1084 m), tel. +4367 69 642 058;

Bertahütte na planini Borovščica/Ferlacheralm (1567 m), tel. +4367 64 211 377;

Eisenkappler Hütte, (1553 m), tel. +4342 388 170.

Literatura:

Stanko Klinar: Karavanke. Ljubljana, PZS, 1997;

Irena Mušič in Vladimir Habjan: Karavanke. Ljubljana, Sidarta, 2007;

Stanko Klinar: 55-krat Karavanke. Ljubljana, PZS, 2005;

Ingrid Pilz: Čudoviti svet Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp. Ljubljana, Založba Mladinska knjiga, 2000;

Walter Lukan (poglavje o Koroški): Pozdravi iz slovenskih krajev. Ljubljana, Založba Mladinska knjiga, 1987;

Željko Kozinc: Lep dan kliče 2. Ljubljana, Modrijan, 2001;

Željko Kozinc: Lep dan kliče 3. Ljubljana, Modrijan, 2004;

Željko Kozinc: Lep dan kliče 4. Ljubljana, Modrijan, 2007.

Zemljevidi:

Julijske Alpe, vzhodni del, PZS, 1 : 50.000;

Karavanke, osrednji del, PZS, 1 : 50.000;

Wörthersee Karawanken. Wander und Radtourenkarte 61, Kompass, 1 : 50.000;

Klopeiner See Karawanken. Wander und Radtourenkarte 65, Kompass, 1 : 50.000;

Carnica Region, Rosenthal, Klagenfurt, WK 234, 1 : 40.000;

Faaker See, Ossiacher See, Villach, Dreiländereck unteres Gailtal, WK 224, 1 : 50.000;

Wörthersee, Ossiacher See, Gerlitzten, Faaker See, Karawanken, Klagenfurt, Villach, WK 233, 1 : 50.000.

Z nami na pot

Veriga štiritisočakov – Monte Rosa

Ledena prostranstva

✍ in 📍 Bor Šumrada

Pogorje Monte Rose je ena najobsežnejših in poleg skupine Mont Blanca tudi ena najbolj obiskanih gorskih skupin v Alpah. Razprostira se na italijansko-švicarski meji in je sestavljena iz množice vrhov, ki presegajo za naše razmere magičnih 4000 metrov. Ime je morda dobila po mogočni, več kot 2500 metrov visoki in preko pet kilometrov široki vzhodni steni, ki jo jutranje sonce obarva rožnato-oranžno-rdeče, kar se ob lepih zimskih jutrih vidi s Padske

nižine. Verjetnejša razlaga imena Rosa izvira iz lokalnega dialekta *patois*, v katerem *rouèse* pomeni ledenik. Stena je poleg južne stene Mont Blanca ena najvišjih in najmogočnejših snežno-lednih sten v Alpah. V skupini je najvišji vrh Dufourspitze (4634 m), ki je hkrati tudi drugi najvišji vrh Alp. Gore Monte Rose so deležne velikega obiska gornikov, vendar se zaradi ogromnih ledeniških prostranstev množice kar razgubijo. Vseeno pa se vzponov ne smemo

Lyskamm od kočē Margherita FOTO: VLADIMIR HABJAN

Na ledeniku je pogosto veliko navez.

Najvišja kočā v Alpah, Capanna Regina Margherita na samostojnem vrhu Punta Gnifetti (4554 m)

lotevati nepripravljeni. Poleg dobre fizične pripravljenosti sta potrebna tudi dobro poznavanje gibanja v ledeniškem svetu in seveda upoštevanje morebitnih težav zaradi nadmorske višine.

V skupini Monte Rose leži najvišja kočā v Alpah, Capanna Regina Margherita na samostojnem vrhu Punta Gnifetti (4554 m), kjer se da seveda prespati, kar je tudi posebno doživetje. Glavobol zaradi višine nam ponoči verjetno ne uide.

PREGLED OBMOČJA

Skupina Monte Rose je zelo obsežna, najvišji vrhovi pa so skoncentrirani v večkilometrskem glavnem grebenu na meji med Italijo in Švico. Od severa proti jugu se vrstijo Nordend (4609 m), Dufourspitze (4634 m), Zumsteinspitze (4563 m), Punta Gnifetti (4554 m), Parrotspitze (4436 m). Južno od Parrotspitze je na italijanski strani še skupinica manj pomembnih vrhov Ludwigshöhe (4342 m), Corno Nero (4322 m), Balmenhorn (4167 m), Piramide Vincent (4215 m) in Punta Giordani (4046 m). Glavni greben pa

zavije ob meji proti zahodu, kjer se vrstijo še mogočni Lyskamm z vzhodnim (4527 m) in zahodnim vrhom (4481 m). Nato sledijo še Castor (4228 m), Pollux (4091 m) in dolgi greben Breithorna (4167 m).

Kot že omenjeno, je vzhodna stran Monte Rose globoko odrezana preko vrtoglave stene vse do ledenika Belvedere, katerega voda se steka skozi dolino Val Anzasca mimo vasice Macugnaga (1307 m). Ta stran pogorja je najmanj obljudena, saj zaradi velike višinske razlike in nepristopnosti ne privablja množic, in je rezervirana za alpiniste. Prav tako je stena popularna med alpinističnimi smučarji, saj je Canalone Marinelli z višino 2500 metrov najdaljši ozebnik v Alpah. Vzpon po njem je tura velikih razsežnosti, saj je že dostop do bivaka Marinelli (3036 m) pester z vsemi pastmi ledeniške ture. Prav tako je ozebnik po vsej dolžini izpostavljen padajočemu ledu in plazovom. Zaključni se na Srebrnem sedlu (Silbersattel, 4515 m) med vrhovoma Nordend in Dufourspitze. Smučarski spust so po ozebniku opravili tudi Slovenci, nazadnje lansko zimo.

Nasprotno se na severno in zahodno, švicarsko stran spuščajo dolgi in mogočni ledeniki v dolino Mattertal. Ledenika Grenzgletscher in Gornergletscher spadata med največje v Alpah. Najvišje stene, ki padajo na sever, so stene Lyskamma, Castorja, Polluxa in stene Breithornov, ki še vedno dosežejo spoštljivih 900 višinskih metrov. Na koncu doline leži eno najprestižnejših turističnih mest na svetu

Zermatt (1705 m), od koder je znan pogled na najslavnejšo goro v Alpah, če ne kar na vsem svetu, Matterhorn (4478 m). Severni pristopi so dolgi, saj poleg višinske razlike velik zalogaj predstavljajo tudi razdalje po razpokanih ledenikih. Že samo dostop po ledeniku Grenzgletscher je dolg več kot deset kilometrov, višina izhodišča pa je na približno 2500 metrih.

V južno stran masiva Monte Rosa se zajedajo globoke doline Valle d' Ayas, Val Gressoney in Alagna – Val Sesia. Doline sežejo nekako do višine 1500 metrov, od koder se pobočja v 3000-metrskem zamahu pnejo na najvišje vrhove. Vendar na tej strani dolge dostope skrajšajo mnoge žičnice, predvsem iz dolin Gressoney in Sesia, kar nam prihrani veliko časa in energije. Zaradi tega se največ gornikov vzponov loteva prav od tod.

GLAVNI VRHOVI

Kot že omenjeno, Monte Roso sestavlja kopica vrhov. Nekaj jih velja podrobneje omeniti.

Dufourspitze je najvišji vrh skupine in je le za dobrih 170 metrov nižji od Mont Blanca, vendar je dosti manj obiskan zaradi dolgega in težavnega pristopa. Na skoraj 1900 višinskih metrov dolgi poti je treba premagati dolg, razpokan sistem ledenikov Gornergletscher in višje gori še Monte Rosagletscher. Tehnično najtežji del vzpona pa nas čaka na skalnem grebenu pod vrhom, kjer je treba po-

NAJVIŠJE LEŽEČA KOČA V ALPAH

Italijanski alpski klub CAI je na enem najvišjih mejnih vrhov Punta Gnifetti (nemško Signalkuppe, 4554 m) postavil najvišjo oskrbovano kočjo v Alpah, Cappana Regina Margherita. Sprva je bila tam majhna lesena baraka, slovesno odprtje pa je potekalo leta 1893 z obiskom kraljice Margherite v času Kraljevine Italije. Izgradnja kočje, ki je bila konec dvajsetega stoletja prenovljena, je močno spremenila položaj gornikov in alpinistov na gori, saj najvišje ležeča stavba v Evropi v nestabilnem vremenu nudi dobrodošlo zatočišče. V zadnjem času so rešili tudi problem fekalij, ki jih odvažajo s helikopterjem.

Kočja Rif. Gnifetti (3611 m) FOTO: VLADIMIR HABJAN

plezati tja do tretje težavnostne stopnje. Prvi vzpon na vrh je že leta 1855 uspel veliki skupini ljudi. Najem vodnikov je financiral znani raziskovalec, Anglež Charles Hudson. Prav tako velja omeniti, da so vzhodno steno preplezali že leta 1872, in sicer po ozebniku Marinelli.

Severno od Dufourspitze se dviga Nordend, ki je tretji najvišji vrh Alp. Deležen je še redkejšega obiska kot višji sosed, saj si moramo ponavadi zahtevno pot preko ledenika Monte Rosagletscher poiskati kar sami, ker se sledi redkih obiskovalcev hitro zbršejo. Tako je pri vzponu na vrh potrebne precej iznajdljivosti pri prečkanju ledeniških mostov in iskanju poti v labirintu razpok. Vsekakor velikopotezna tura. Prvi vzpon na vrh je zabeležen leta 1861.

Nato je treba omeniti vrhova Zumsteinspitze in Punta Gnifetti ali Signalkuppe. Punta Gnifetti je verjetno deležna najpogostejšega obiska, saj je zaradi kočje Margherita točno na vrhu tudi najudobnejša in najprijaznejša. Prvič so se nanjo vzpeli preko sedla Lisjoch že daljnega leta 1842. Zumsteinspitze večina obišče hkrati z njeno sosedo. Ponuja mogočen razgled proti zahodu po globeli ledenika Grenz-gletscher, nad katero občudujemo mogočno severno steno Lyskamma, in pogled v globine vzhodne stene.

Zadnji vrh, ki preseže 4500 metrov, je dvoglavi Lyskamm. Mogočen petkilometrski greben, ki se cepi od glavnega masiva Monte Rose proti zahodu, v smeri Matterhorna, slovi zaradi svojih opasti in razsežnosti, saj tura po njem

Dom s kočje Margherita FOTO: VLADIMIR HABJAN

Izhodišče je vasica Alagna FOTO: VLADIMIR HABJAN

Gaz v mogočnem ledeniku FOTO: VLADIMIR HABJAN

Gondola v vasici Alagna FOTO: VLADIMIR HABJAN

IV stena Punta Gnifetti, pogled od kočice navzdol

ves čas poteka na veliki višini. Prav tako med prečanjem grebena ni mogoč umik pred nenadnim poslabšanjem vremena. Sama pobočja se zelo razlikujejo. Južna stran je predvsem skalnata in se dviga le nekaj sto metrov nad krnico ledenika Lisgletscher, medtem ko je severna stran visoka do tisoč metrov nad ledenikom Grenzletscher in tvori mogočen blodnjak ledenih sten, serakov in razpok.

Severna pobočja nad ledenikom Grenzletscher se nadaljujejo v zahodni smeri proti vrhovoma Castor in Pollux, poimenovanima po junakih iz grške mitologije. Njuni vršni zgradbi sta večinoma poledeneli, okolica pa je mogočna; povsod obsežni razpokani ledeniki.

Zadnji v tem grebenu še zahodneje od Castorja in Polluxa je skoraj tri kilometre široki zid Breithornov. Posebno s severne strani nad Zermattom je videti precej mogočno, čeprav se ob pogledih na mogočnejše sosede veličastnost kaj hitro razgubi. Ker se z žičnico pripeljemo na Klein Matterhorn na višino 3883 metrov, je zaradi majhne višinske razlike vrh Breithorna eden najbolj obljudenih štiritisočakov v Alpah.

KJE, KDAJ, KAKO

Obisk Monte Rose je za večino gornikov najprimernejši poleti, od junija do septembra, ko je največ obiskovalcev. Takrat ob lepih dnevih na skoraj vseh vrhovih srečamo nekaj deset ljudi. Pozimi je zgodba drugačna. Verjetnost, da bomo koga srečali, je zelo majhna. Spomladi, ko je večina ledeniških razpok še zakrita, je popularno predvsem turno smučanje. Velike razdalje in obsežna območja ter

Do kočice Gnifetti vodi kratka ferata FOTO: VLADIMIR HAJBAN

Mogočni Dufourspitze

velike višinske razlike omogočajo zelo ugodno in uživaško turno smuko.

Možnih je nešteto kombinacij tur. Zermatt je glavno izhodišče za ture na Nordend, Dufourspitze in Breithorn, kjer pa nam vzpon močno skrajša žičnica na Klein Matterhorn. Drugo in najpopularnejše izhodišče sta dolina Val Sesia in vasica Alagna (1190 m). Iz nje nas sistem žižnic v manj kot uri pripelje do Punte Indren (3260 m), medtem ko bi morebitni pristop peš, za katerega se odločijo le redki obiskovalci, trajal mnogo dlje, tja do šest ur. Od Punte Indren nas do koč Rifugio Città di Mantova (3498 m) in Rifugio Gnifetti (3611 m) pripelje pot preko ledenika Indren. Od obeh koč so najbolj priljubljene ture na skupino vrhov okoli Piramide Vincent, ki nam ponavadi nudi tudi dobro aklimatizacijo, na mogočni Lyskamm in seveda na Punto Gnifetti ter Zumsteinspitze.

Mnogo gornikov poskuša tudi prečiti celotni masiv, tako da se vzpenjo na vse glavne vrhove, kar se ponavadi da izvesti v treh do štirih dneh. Zaradi številnih koč se celotno prečenje da načrtovati z različnimi variantami. Morda najpriporočljivejša je z začetkom prečenja od grebena Breithornov pa vse tja do najbolj severnega Nordenda.

Pri opisih tur sem za izhodišče izbral Alagno in opisal pristope na vrhove nad kočjo Gnifetti, ki so tudi najbolj priporočljivi za prvi obisk. Prav tako je treba imeti zemljevide zaradi obsežnosti območja in za lažjo orientacijo. Za naslednje obiske priporočam, da si opise preberete v številnih vodnikih. Nekaj zelo uporabnih je tudi v slovenščini. Najbolje je pobrskati po internetu in najti primerno literaturo. ◦

Informacije

Dostop: V dolino Val Sesia pridemo mimo Fernetičev in Benetk do Milana. Od tam se zapeljemo še približno 50 kilometrov v smeri Torina in se pri izvozu Biandrate, 10 km zahodno od izvoza Novara Ovest, usmerimo na avtocesto A26, ki pelje proti severu. Po njej po slabih 20 kilometrih pri kraju Ghemme avtocesto zapustimo in se peljemo po regionalni cesti v dolino Val Sesia. Cesta nas po približno 50 kilometrih pripelje do vasice Alagna (WGS84: 45,852574, 7,936572). Skupaj od Fernetičev približno 550 kilometrov.

Planinske kočje in bivaki: Glavni postojanki za naše ture sta koči Rifugio Città di Mantova (3498 m), tel. +3901 6 378 150 in Rifugio Gnifetti (3611 m), tel. +3901 6 378 015. Skupaj nudita skoraj 400 ležišč, vendar jih je obvezno pred obiskom rezervirati, saj sta ob lepem vremenu koči nabito polni. Na vrhu Punta Gnifetti lahko prespimo v koči Capanna Regina Margherita (4554 m), tel. +3901 6 391 039, ki nudi 77 ležišč. Prav tako je na višini 4167 m, na vrhu Balmenhorn, možno prenočiti v bivaku Giordano, kjer je prostora za osem ljudi.

Literatura:

Tomaž Vrhovec: Najvišji vrhovi v Alpah. Ljubljana, PZS, 2005.

Richard Goedeke: Vsi štiritisočaki Alp po običajnih smereh. Ljubljana, Sidarta, 2004.

Wolfgang Putsch: Hochtouren, Westalpen, 88 Fels und Eistouren zwischen Tödi und Grand Combin. Rother Selection, 2009.

Martin Moran: The 4000m Peaks of the Alps, Selected Climbs. The Alpine Club, 2007.

Obstaja še veliko drugih vodnikov v tujih jezikih.

Zemljevidi:

Kompass, Carta Turistica 88 Monte Rosa, 1 : 50.000.

Instituto Geografico Centrale (IGC), 109 Monte Rosa, Alagna V. Macugnaga, Gressoney, 1 : 25.000.

Landeskarte der Schweiz (LKS), 1348 Zermatt, 1 : 25.000.

Veselo po planinah

Zvonko Čemažar (1927–2010)

✍ France Malešič

Brana FOTO: LUKA OVČAR

Radoživega pesnika in ljubitelja gora ni več med nami. Spomnimo se ga z njegovimi spomini, ki jih je pripravoval s tolikšnim veseljem, prav tako pa tudi z besedami, ki so mu jih namenili njegovi številni prijatelji.

Odličen pisec besedil priljubljenih melodij ansamblov bratov Avsenik, Toneta Žagarja in drugih, v katerih je še posebej veliko ljubezni do gora in narave sploh, se je rodil 18. oktobra 1927 v Novem mestu. Po dveh letih so se preselili v Ljubljano, kjer je potem hodil v osnovno šolo. Tudi gimnazijo je obiskoval v Ljubljani in leta 1947 maturiral. Študiral je slavistiko, potem pa ga je pritegnil novinarski poklic. Nekaj časa je pisal v Slovenskega poročevalca, nato je delal kot bančni uradnik, knjižničar in statistik na Republiškem zavodu za statistiko. Po sedmih letih se je ustallil pri Zavarovalnici Triglav, kjer je bil polnih trinideset let, vse do upokojitve leta 1991. "Prvo pesem sem napisal v času petošolske ljubezni. Ko so za to izvedela dekleta, jih je bilo na mah precej okoli mene in moral sem jim pisati take verzice, kot bi jih one pisale fantom. Ti fantje so bili potem prepričani, da je res tako. Dekleta se niso izdala, jaz pa tudi ne, vendar sem bil sam v marsikatero dekle zaljubljen do groba, pa čeprav je ljubezen trajala le nekaj dni."

Precej prvih pesmi je napisal kot brigadir na mladinskih delovnih akcijah. Bil je v bri-

gadi na progi Šamac–Sarajevo, v drugi, ki je gradila Novi Beograd, in potem še v Novi Gorici.

"Kar sem spesnil tam, je bila bolj 'lopatarsko-kramparska poezija' in še te zapiske mi je požrla neka krava. Ob drugi priložnosti so mi v neki bolnišnici ukradli pesmi. Za te mi je že bolj hudo, saj so bile kar posrečene. V Novi Gorici sva se spoznala z Andrejem Kurentom. Bila sva skupaj v dramski sekciji Kajuh. Takrat sem igral prvič, zadnjič in nikoli več. Andrej Kurent je potem postal ugleden slovenski dramski igralec, jaz pa gledalec. Rasel sem v urejenem družinskem okolju. Oče je bil profesor matematike in fizike. Rad je hodil v gore in na turne smuke. Še pred vojno smo bili med počitnicami dva meseca pod Ratitovcem, kasneje pa nad Uskovnico. Prebivali smo v planšarski koči. Mati, ki je bila odlična gospodinja, je kuhala, z očetom pa sva hodila na krajše ali daljše ture. Oče me je prvi navdušil za gore. Med vojno je bil interniran v Dachau in drugih nemških taboriščih. Po vrnitvi iz nemške internacije je ravnateljaval na učiteljsko in potem na prvi in tretji državni gimnaziji."

Njegova sošolca sta bila znana alpinista in gorska reševalca Miha Verovšek in Rado Kočevar. S Kočevarjem sta leto po vojni naredila prvo turo na Brano. Tam sta tudi malo plezala, kar mu je ostalo v lepem spominu, čeprav si je takrat strgal hlače. Verovšek ga je potem kot načelnik ljubljanske postaje Gorske reševalne službe pritegnil k alpinistom in gorskim reševalcem. Pri plezanju je vedno pred-

vsem užival in se v zelo težavne plezarije ni spuščal. Spominja se, kako sta s Sandijem Blažino v lepem vremenu preplezala Brojanov raz v Stenarju. Z Marijo Pipanovo in Matjažem Deržajem je nekoč plezal v znamenitem lksu v Planjavi. Bajje se je takrat slišalo do same Kamniške Bistrice, kako je klel, ko je skušal izbiti trdno zabit klin, a nikakor ni šlo.

"Najhuje je bilo v zahodni steni Planjave v navezi z Alenko Svetelovo in Marjanom Keršičem - Belačem. Sredi stene nas je zajela nevihta s točo. Bilo je obupno, ker smo morali sredi stene počakati, da se je unesla. Vsi premočeni smo priplezali na vrh in smo šele nato lahko odšli navzdol na Kamniško sedlo. Tam so se nam obiskovalci čudili, kako da smo premočeni, saj je že nekaj časa sijalo sonce. Pesem, ki bo spominjala na ta dogodek, še čaka rojstva."

Nikoli ni stal na smučeh. Včasih je bil na zimskem tečaju edini brez smučī. Zgodilo se je, da so šli čez Komarčo na zimski tečaj k Triglavskim jezerom. Bilo je veliko snega in so najprej poskusili priti do vrha Tičarice, a so prišli le do Štapc. Ko so potem drugi s smučmi odšli s Triglavskih jezer proti Komni, jim je dejal: "Zame ni treba skrbeti!" Na Komno ga ni bilo. Planinski delavec in organizator Ivo Marsel je že organiziral reševalno akcijo. Takrat pa se je prikazal Zvonko. Gorski vodnik France Zupan ga je navdušeno pozdravil: "O, mož, ki se vedno vrne!" In kadar se srečata, ga France še vedno počasti s tem pozdravom. Tudi kasneje se je večkrat znašel v hudi zaga-ti, vendar kljub temu ni nikoli bivakiral.

¹ Članek o Zvonku Čemažarju je nastal po gradivu za njegov literarno-glasbeni večer v Vodnikovi domačiji in po gradivu za knjigo ob njegovi 75-letnici leta 2002.

V lepem spominu ima novoletno turo po Ozebniku na Jalovec. Nazaj grede so se skozi Ozebnik in proti Tamarju vozili po zadnji plati. Spominja pa se, da sta bila takrat prvič skupaj Dušica in Aleš Kunaver, on pa je bil eden od botrov, da sta takrat začela hoditi skupaj.

Večkrat je pomagal pri reševanjih v gorah. Ko se je v triglavski severni steni hudo poškodovala Jožica Marn, je tekel čez Prag po vodo in nazaj pod steno. Ko se je spomladi leta 1957 v severni steni Ojstrice ponesrečil njegov prijatelj in tedanji najboljši alpinist Marko Dular, je bil na Kamniškem sedlu. Pomagal je v poletnem snežnem neurju leta 1957, ko so s Planjave reševali zmrznjeno Hedviko Vasle. Ko sta se v Travniku zaplezala hrvaška alpinista Hanzer in Verša, so z Vršiča sporočili v Tamar, naj gre nekdo pod steno in pride z njima v stik. V gosti megli je šel pod steno in ju klical na vso moč. Ni ju mogel priklicati, v tisti megli pa se je v nevarnem svetu skoraj izgubil, a se je spet srečno vrnil.

Ves čas je še naprej pisal pesmi. Niso nastajale kar takoj, ampak jih je nosil v sebi dneve, tedne, tudi mesece in celo leta. Ni pa bilo potrebno, da bi šel po navdih na zelo visok vrh ali da bi zanj potreboval kakšno izredno doživetje. "Navdih za besedila nosim zmeraj s seboj. Daje mi ga vsaka rožica, drevo, skala, oblaki. Največji navdih so mi dale gore s svojimi tisočermi obrazi in kontrasti. Upam, da bo še naprej tako."

Prvo pravo besedilo je napisal pred dvainsemi leti na glasbo Livingstona in sicer Tisoč violin za pevca Staneta Mancinija, ki tedaj še ni bil poročen in mu je pesem prišla prav, ker je bil grozno zaljubljen. "Moja pot glede besedil za popevke je šla potem navzdol. Le še za prvi festival Slovenska popevka na Bledu sem napisal dve besedili."

Pač pa je začel pisati za Avsenike. Prva je bila pesem *Klic z gora*, za katero je bil sprva prepričan, da je zanič, v resnici pa je postala izredno poznana in je skoraj ponarodela.

"Ko sva nekoč v šahovski sobi hotela Slon z Vilkom Avsenikom igrata šah in sva se v zgodnjih jutranjih urah vračala domov (takrat so naju vrgli ven), me je Vilko vprašal, ali bi bil pripravljen napisati kakšen tekst na njegovo in bratovo glasbo. Vabilo sem sprejel, vendar sem mu pojasnil, da ne poznam not. To težavo sva rešila tako, da mi je vsako skladbo toliko časa igral na klavir, da mi je prišla v ušesa. Nasploh pa so bile melodije bratov Avsenik tako lepe, da jim ni bilo težko napisati besedila. In tako se je začelo. Narodnozabavna glasba me je povsem zastrpila."

Skladba *Klic z gora* je bila nekaj časa tako priljubljena, da je bila na radiu tudi po trikrat ali štirikrat na dan. Znanci so ga celo začeli spraševati, ali se je o tem sam domenil na radiu, neki škodoželjnež pa ga je celo vprašal, ali jih je podkupil. Njegovih besedil izredno priljubljenih melodij je poleg pesmi *Klic z gora*, *Pri Sedmerih jezerih*, *Klic narave* in drugih skupaj kar 43. Največ jih je napisal za Avsenike in Toneta Žagarja, nekaj pa na glasbo Alberta Podgornika, Borisa Kovačiča, Bogdana Čaterja, Borisa Franka, Miška Hoče-

varja in Pavla Kosca. Noben tekst ni bil pri komisijah nikoli zavržen, zato na delo komisij nikoli ni imel pripomb. Srečeval se je z glasbeniki Juretom Robežnikom, Danetom Škerlom in Miškom Hočevrjem. Za skladatelja in kritika Pavla Mihelčiča je napisal nekaj besedil za otroke.

Običajno je napisal besedila na že komponirano glasbo oziroma melodijo, kar se mu zdi lažje kot obratno. "Dobra melodija kar vpije po besedilo in tako že kar vem, kakšno besedilo spada k njej." Med njegovimi priznanji naj bo posebej omenjeno, da je bila skladba Toneta Žagarja in Zvonka Čemažarja *Klic narave* na javni oddaji Nove melodije v veliki dvorani Slovenske filharmonije izbrana za najboljšo. Poleg tega je bilo pohvaljeno tudi Čemažarjevo besedilo *Nekoč se je dečku sanjalo*. Največ pa mu pomeni nagrada za življenjsko delo, ki jo je prejel oktobra leta 1998. To nagrado Feryja Souvana sta mu takrat izročila sin dr. Souvana Tomaž Souvan in direktor združenja avtorjev SAZAS Iztok Žagar.

Nikoli mu ne zmanjka dobre volje in od njega sploh ni mogoče slišati kakšne žal besede. Včasih pa si ne more kaj, da ne bi potarnal: "Presenečen pa sem nad nekaterimi današnjimi besedili, da jih potrdijo, saj so mnoga polna primitivizma in prav škandalozna. Pri glasbenikih me moti to, da so premalo kritični do besedil, ki so namenjena njihovim melodijam. Glede objavljanja avtorstva pa zamerim medijem, da poleg avtorja glasbe ne navedejo tudi avtorja besedila."

Še v mladih letih je sklenil, da ne bo nikoli več igral. Vendar se je zgodilo, da je enkrat v gorah le naredil izjemo.

"Bilo je že po Dularjevi nesreči, približno leta 1958, ko smo za vajo uprizorili navidezno nesrečo. Z Miho Verovškom sva splezala do Lope v severovzhodnem razu *Male Kalške gore*. Jaz sem igral ponesrečenca. Imel sem obvezano glavo. Z gledališko šminko, ki mi jo je posodila igralka in alpinistka Alenka Keršič - Svetel, sem imel narisane podplutbe po obrazu, kri pa je bila telečja. V dogovorjenem trenutku sem, da bi bil prizor bolj uspešen, začel kričati 'Na pomoč!' Neka planinka, ki je bila po naključju na poti pod steno, tega ni vedela in je odhitela v Bistrico po pomoč. Kamniški reševalci so res kmalu prišli, ne da bi vedeli kaj več. Prvi so bili Tine in Tone Štrifof, Jurij Romšak in Miha Habjan - Mihol. Bilo jih je vsaj deset. Ko so zagledali, kako mi izpod obvez sili kri, je Mihol rekel: 'Tega fanta pa ne bomo živnega prinesli dol! Iz stene so me spravili z reševalnim sedežem, v dolino pa z reševalno zibko. Vso pot do Bistrice sem moral za vsako stvar jamrati, da se nisem začel smejati. Akcija je uspela, zamere pa ni bilo. Z reševalci, ki so prišli pome, smo postali dobri prijatelji, celo z lovskim nadzornikom Jurijem Romšakom, ki je bil znan kot zelo strog in me je nekoč na lovski poti čez Žmavcarje proti Skuti kar obrnil, češ da je pot tamkaj Maček prepovedal. Kasneje sva bila v dolini dobra prijatelja, na lovskih poteh pa ne."

Po gorah je večkrat vodil izlete planincev zavarovalnice. Nekoč je vodil takšno skupino iz Robanovega kota po plezalni poti proti

Zvonko Čemažar na Korošici

Korošici, čez Ojstrico, Planjavo, na Kamniško sedlo, Okrešelj, čez Savinjsko sedlo, na Češko kočjo in do Jezerskega. Že na začetku jih je zamedel sneg, vendar je po treh dneh vso skupino varno pripeljal na cilj. Nekoč so šli na Triglav, čez Planiko, mimo Doliča, Sedmerih jezer, čez Štapce in planino Dedno polje do Vogarja. Dva dni je snežilo, vendar jih je vseh 18 srečno prišlo na cilj. Naslednjič so šli proti Triglavu z Rudnega polja. Začeli so v obetajočem vremenu, zjutraj pa je zapadel sneg ...

Domača glasba mu pomeni veliko sprostitve. Sicer pa je že od mladih nog zaljubljen v opero. Izredno rad hodi tjakaj in na koncerte in pravi, da sta klasična in operna glasba za njegovo dušo. Za opero ga je navdušil nastop slavnega italijanskega tenorista Beniamina Giglija na Kongresnem trgu leta 1941.

"Že naslednjega dne sem ga poslušal v Ljubljanski Operi, kjer je pel Alfreda v Verdijevi operi *Traviata* v družbi z Mario Caniglio in Ginom Bechijem. Od takrat naprej sem bil skoraj vsak večer v Operi. Če sta bili na dan dve predstavi, sem šel na obe, kadar pa je bila matinea, sem bil tudi tam. Seveda sem bil vedno na stojšču, ker nisem imel dovolj denarja. Operi se nisem izneveril vse do danes. Oba z ženo sva že dolga leta člana Društva ljubiteljev baletne in operne umetnosti, s katerim sva obiskala že precej opernih hiš po Evropi. Bila sva tudi v Zagrebu, na Dunaju in v Salzburgu. Imava pa še eno samo veliko željo, da bi uspela dobiti vstopnice za milansko Scalo, a je težko, ker je vedno vse razprodano. Doslej sem videl že več kot 2000 predstav. Samo *Traviato* sem več kakor stokrat videl v živo, velikokrat pa potem še doma. Najljubša pa mi je še vedno *Bizetova Carmen* in prav zato sem svoji hčerki dal ime *Karmen*."

Zvonko Čemažar ob svojem jubileju leta 2002 prejema iz rok Toneta Sazonova - Tonača priložnostno darilo.
FOTO: VLADIMIR HABJAN

Moram poudariti, da so mi kolegi na Zavarovalnici Triglav ob odhodu v pokoj podarili lepo zbirko celotnih oper na videokasetah in tega ne bom nikoli pozabil. Doma imam približno sto videoposnetkov opernih predstav in ob obisku prijateljev skupaj uživamo v operni glasbi. Šalimo se, da imamo svoje lastno operno društvo."

Na literarno-glasbenem večeru 23. marca 2001 v Vodnikovi domačiji je slovenski dramski igralec Andrej Kurent govoril o njegovih pesmih: "Čemažarjevi verzi so zvečine pisani v prvi osebi, čeprav se sam nima za 'pesnika', pač pa – kot pravi – 'rad piše in išče rime'. Zanj ni značilen položaj, ki ga ravnodušna in škodoželjna javnost pripisuje pesnikom: ni izobčenec, ker bi bil neprilagojen, ni nerazumljen ali v sporu z družbo, v njem ni svetobolja in ne vizionarstva, pač pa se zdravo odziva na drugačne izzive. Njegove pesmi bi težko razmejili, saj imajo bolj ali manj enake prvine. Pač različno v istem. To je svojevrsten poetični dosežek. Avtor se ne obvezuje s strukturo, ki bi izkazovala faze v gradnji, kot so zasnova, stopnjevanje, vrh, obrat, razplet in podobno, pač pa se ves čas s polno intenziteto prepušča nenehnemu vibriranju čutnosti. Če Čemažar ni kot vzvišeni klasicist Pierre Corneille, je pa zato kot plemeniti Jean Racine. Prehaja od preprostega k poglobljenemu, od enostavnega k lepemu in včasih smo prav začudeni, da nekateri pesmi doslej še niso bile uglasbene."

"Ohranjenih imam okrog dvesto svojih pesmi, ki so bile objavljene v različnih knjigah in revijah, pesmi s planinsko tematiko pa v Gorskem popotniku, glasilu PD Integral, v Planinskem vestniku in drugod. Pozneje mi je Zavarovalnica Triglav, kjer sem bil zaposlen, omogočila izdajo zbirke Doživetja, v kateri so različne: planinske, zaljubljenosti, o naravi in druge."

Z verzi sega tudi na druga področja, najbolj pri srcu pa mu je sonet. Od poroke naprej ženi vsako leto za silvestrovo sestavi sonet, ga da v ovojnico in na krožnik – to je začetek silvestrske večerje. Na določen dan v mesecu ji vedno da skromno darilce in tega nikoli ne pozabi. Temu pravi 'obmesečnica' poroke. Prepirata se nikoli, ker se z njim ni mogoče skregati.

Kot alpinist je za gore navdušil tudi njo. Žena je bila knjižničarka, najprej v Narodni in univerzitetni knjižnici, nato pa v Centralni tehniški knjižnici. Danes je aktivna članica bibliotekarskega društva. Sedaj, ko sta v pokoju, imata koledar izpolnjen bolj kot pred upokožitvijo, tako da jima nikoli ni dolgčas. Skoraj ni večera, da bi bila doma.

"Imava srečo, ker imava oba rada enake stvari: hodiva v opero, gledališče, na koncerte, v gore in na predavanja. Seveda pa imava rada tudi vnuke."

Bil je predsednik komisije za kulturo pri Mestni zvezi upokojencev Ljubljana. Še vedno je podpredsednik Društva ljubiteljev operne in baletne umetnosti in član Društva pesnikov slovenske glasbe. To niso samo 'funkcije', predvsem je bilo z vsem tem zelo veliko dela. Ob dvestoletnici Prešernovega rojstva je v Cankarjevem domu organiziral predstavitev pesmi upokojencev, ki so jih recitali dijaki višje gimnazije. V veliko zadoščenje mu je bilo, da je bila dvorana že pet dni prej razprodana in poslušalci kar niso mogli narazen. Oba se že več kot deset let izobražujeta na Univerzi za tretje življenjsko obdobje. Žena Maja obiskuje predavanja angleščine, Zvonko pa književnost.

"Ne hodiva samo zaradi učenja. V poseben užitek nama je srečevanje z enako mislečimi ljudmi najine generacije. Ta univerza je vredna zlata. Udeleženci se tam dobro počutimo in tudi naša predavateljica je rekla, da se je sama tam pomladila."

Viri

- Pogovori Zvonka Čemažarja s Francetom Malešičem.
Literarno-glasbeni večer z Zvonkom Čemažarjem, Vodnikova domačija, 27. marca 2001 (s sodelovanjem Franceta Malešiča, Andreja Kurenta in Kamniških kolednikov, Janeza Majcenoviča, Roka Lapa in Tomaža Plahutnika).
Ivan Sivec: Zvonko Čemažar. Ljubljana, Vsi najboljši muzikanti, str. 422.
Zvonko Čemažar: Doživetja. Ljubljana, Zavarovalna skupnost Triglav, 1987. Spremnna beseda Tone Pavček.
Urša Matos: Starost ni na drugem planetu. Maja in Zvone. Mladina, 6. 3. 2000, str. 44.
Maja Korošak: Nikoli ni prepozno za učenje. Ob upokojitvi nastopi čas za nove stvari. Naša žena, 1999, št. 5, str. 5.
Društvo živih pesnikov. Slovenske Novice, 14. 10. 1998, str. 21.
Souvanov nagrajenec. Slovenske Novice, 18. 10. 1998, str. 13.
Ivan Sivec: Prva petletka slavčkov. Slovenske Novice, 26. 10. 1998.
Slavko Krušnik: Pesem hoče biti luč. Gorski popotnik, str. 43–50.
France Malešič in sodelavci: Zgodovina reševanja v gorah nad Kamnikom. Ljubljana, PZS, 2002.

Najraje vse obrne v šalo. Zato je bil zraven pri nešteti zabavnih dogodivščinah in o njem kroži veliko anekdot. Ko je peljal dve dekleti na izlet v gore, je v Robanovem kotu neki starejši domačin na Robanovi planini vprašal njegovi sopotnici: "Kaj sta mu pa naredili, da vaju žene tja gor?" Nekoč so šli z dvema mladoporočencema iz Stare Fužine do planine Blato. Na sredi poti so jima naredili šrango. Tam sta pozabila ves denar za pogostitev. Šla sta nazaj in ga seveda našla. Spet drugič so neki nevesti zamenjali prstan in ji podtaknili že obrabljene. Med plezanjem iz Kotličev proti vrhu Turske gore v bližnjem naravnem oknu, imenovanem Sod brez dna, je pritrtil ploščico z vlaka z napisom *Ne naginji se kroz prozor!*. Na plezalni poti iz Robanovega kota je bila dolgo časa njegova tablica z napisom *Dvigalo ne deluje*.

Zelo je vesel, ker mu nihče ne reče: "Kdaj boš nehal?" Vsak ga vpraša: "Kdaj boš še kaj napisal?" Samo takrat pravi, da se počuti, kot da je zelo važen.

Ko ga vprašajo: "Zakaj ne pišeš več?", se pošali: "Tisti, ki sem od njega prepisoval, je umrl."

O načrtih hudomušno odvrne: "O tem ne bi govoril, kajti brez ciganke se nič ne ve."

Ko je bil nekoč med množico poslušalcev in se je iz radia zaslislala skladba *Klic z gora*, je neka ženica na ves glas vzkliknila: "Tole je pa moja pesem." Zvonko je stopil k njej in ji povedal: "Že prav, da vam je všeč, ampak pesem je moja, jaz sem jo napisal." Bila je tako prese-nečena, da jo je skoraj kap. Ko je bila skladba *Klic z gora* kar naprej na sporedu, ga je eden od nevoščljivcev kar naglas vprašal: "Ti, koliko pa plačaš radiu, da te stalno vrtijo?"

V gorah se je srečal z znancom, ki nikakor ni prenesel narodnozabavne glasbe, vedel pa je, da Zvonko piše tudi zanjo. Ko bi se morala srečati na ozki polici, mu je znanec rekel: "Jaz se oslu ne umaknem." "Jaz pa se mu," mu je odvrnil Čemažar, nato pa je začel padati, padati, padati ...

Potem se je ves prepoten prebudil. Kakšna sreča, da je le sanjal.

"Na literarnem večeru starejših v klubu Lili Novy me je igralec Jurij Souček vprašal: Kakšna je razlika med Prešernom in gospodom Zvonkom Čemažarjem?

1. Prešeren je napisal Slovo od mladosti, ko je bil star 31 let, Zvonko pa, ko je bil star 21 let.
2. Prešeren je napisal en Sonetni venec, Zvonko Čemažar pa tri.
3. Prešeren se je rodil v Vrbi, Zvonko Čemažar se je pa poročil v Vrbi." ◉

Igor Levstek (1931–2010)

✍ Mitja Kilar

FOTO: FRANCI HORVAT

V maju smo se poslovili od Igorja Levstka, alpinista, znanstvenika in planinskega organizatorja.

Skupno alpinistično pot smo začeli v prvih povojnih letih, ko smo po dolgih letih okupacije znova zasedli klopi v klasični gimnaziji v Ljubljani. Gore, ki smo jih štiri leta gledali samo od daleč, so nas vabile, ovir ni bilo več. Profesor Pavel Kunaver, naš učitelj zemljepisa, nas je po mali maturi povabil v Kopišča v Kamniški Bistrici, kjer je počitnikoval, ter nas peljal na Grintovec. Takrat z Igorjem nisva slutila, da je to začetek zgodbe, ki ji bova posvetila skoraj vso najino mladost, spremljala pa naju bo vse življenje. S sošolci sva še isto leto obiskala druge vrhove v Kamniških Alpah, nato pa kmalu našla tudi Turnc nad Vikrčami. Kupila sva konopljeno vrvi in nekaj opreme in pričela s plezalnimi poskusi, nato pa s prvimi plezalnimi vzponi v Brani in Planjavi.

Gore so naju precej tesno združile, vendar je bil Igor ves čas povsem samosvoja osebnost z lastnimi, vedno jasno izraženimi ambicijami. V začetku se je ukvarjal tudi z lahko atletiko in v sprinterstvu dosegel precej dobre rezultate. Ščasoma so bile pred nami vedno težje naloge. Najprej ponovitve klasičnih tur, nato tako imenovane prve ponovitve in kasneje prvenstvene smeri. Že leta 1950 je Levstek s soplezalcem Vidom Vavknom prvič ponovil obe predvojni smeri v Rzeniku, kar jima je uspelo v dveh zaporednih dneh. Ti dve turi sta poleg plezalno tehničnih sposobnosti obeh plezalcev tudi dokaz o izredni kondiciji, kar v tistem času ni bilo lahko doseči, in predstavljata važno točko v razvoju pogledov na težavnost plezalnih smeri, dali pa sta tudi zagon nadaljnjemu razvoju. Kasneje je Igor z Milanom Šaro preplezal Rebitchevo zajedo v severni steni Lalidererja v Karwendlu, kar je pomenilo dokončen vstop slovenskega plezanja v območje šeste stopnje težavnosti v kopni skali.

Vrh oziroma njegov največji dosežek na področju aktivnega plezanja predstavljajo njegovi prvenstveni vzponi: Rumena zajeda v južni steni Kogla, Zajeda v severni steni Travnika, Zajeda v Draškem vrhu ter Zajeda Šit, omeniti pa moramo tudi prvenstveni zimski vzpon po Bavarski smeri leta 1953 in solo vzpon po Gorenjski smeri v triglavski severni steni.

Kaj mi je z najinega skupnega plezanja po dolgih desetletjih ostalo najbolj trdno v spominu? Brez dvoma izstopni raztežaj v triglavski severni steni, ko sva po Zimmer-Jahnovi smeri izstopala iz zasnežene Bavarske smeri. Le nekaj metrov sva imela do roba stene, vendar naju s tankim ledom prevlečeni žlebiči ni pustil naprej. Izmenjaje sva poskušala, položaj je postal obupen. Tedaj je Igor vstopil v poč desno od običajne smeri, ki zaradi previsnosti ni bila polledenela, zabil še zadnje kline, ki so nama ostali, in uspel doseči snežišče nad steno. Odločno in učinkovito! Tak je bil pri vsem, česar se je lotil.

Po maturi je študiral tehnično fiziko, časa za plezanje je bilo vedno manj. Kljub temu je sledil želji, da naše delovanje v stenah ovrednotimo in zabeležimo tako, da bi bil povojni alpinistični razvoj prikazan v strnjeni obliki. Plod tega prizadevanja je bila knjiga *V naših stenah*, ki jo je sestavil in napisal skupaj s piscem teh vrstic in Radom Kočevarjem, Planinska založba pa jo je izdala leta 1954. Z neverjetno energijo se je lotil ne samo pisanja in zbiranja opisov plezalnih vzponov, temveč tudi finančnih problemov v zvezi s knjigo in težav med tiskanjem. Kasneje sta z Jankom Blažejem izdala knjigo *Himalaja in človek* o prvih vzponih v Himalaji.

Himalaja je bila vedno njegov oddaljeni cilj. Zaradi tega se je dvakrat udeležil odprav Planinske zveze v francoske Alpe, kar naj bi bila priprava za višje cilje. Bil je tudi v Sovjetski zvezi na Pamirju.

Bil je član Gorske reševalne službe, kar je postalo v kasnejših letih bistveno področje njegove

dejavnosti. Ko je postal načelnik ljubljanske postaje GRS, se je lotil dela s prav tako odločnostjo, včasih celo silovitostjo, kot vseh prejšnjih opravil. Brez dvoma je Gorsko reševalno službo organizacijsko postavil na nove temelje. Poskrbel je za učinkovito povezavo s takratno Ljudsko milico in s tem bistveno izboljšal obveščanje, prevoze in brežične zveze. Pri reševalni akciji s Kočne je začutil bolečine v kolenu. Izkazalo se je, da gre za resno zadevo in da je konec njegove aktivne vloge v gorah. Kljub temu je še vedno deloval pri vodenju GRS, s himalajskimi načrti pa je bilo žal konec.

Medtem je diplomiral na Filozofski fakulteti v Ljubljani in kasneje opravil doktorat na Univerzi v Zagrebu. Služboval je na Inštitutu Jožefa Stefana, kjer se je v začetku posvetil raziskovalnim nalogam, nato pa je deloval predvsem na organizacijskem področju in dolga leta zasedal vodilna mesta v Inštitutu. Za svoje delo je prejel tudi Kidričevo nagrado.

Z Igorjem Levstkom smo izgubili še enega člana tako imenovane druge generacije alpinistov, ki je začela s plezanjem leta 1948 in je v naslednjem desetletju ogromno prispevala k razvoju le-tega pri nas. ●

Igor Levstek (v sredini) v pogovoru s kolegi, alpinisti veterani leta 2003 FOTO: VLADIMIR HAJBAN

Zvone Andrejčič – Zvonc (1950–2010)

✍ Tone Škarja

Jalovec FOTO: DAN BRIŠKI

V petek, 12. junija 2010, smo v Lescah pokopali Zvoneta Andrejčiča, alpinista, himalajca, gorskega reševalca in predvsem zaljubljenca v gore. Tako je hčerka, edina govornica, prebrala njegovo ljubezensko izpoved goram iz njegovega dnevnika. Pretresljivo lepo se je poslovila od njega. Sicer je bil pogreb skromen, ob ljudeh iz domačega

okolja le s peščico njegovih himalajskih tovarišev. Kakor bi se ljudje izogibali misli na neizogibno, ki jim na pokopališču pač ni mogoče ubežati.

Osební skromnosti navkljub pa njegovi alpinistični dosežki niso bili skromni. Rojeni plezalski talent je pričel z alpinizmom že kot petnajstletnik. Ob ponovitvah doma-

čih najtežjih smeri posebno izstopajo: tretja ponovitev Dufour–Frehel in 1. ponovitev Japonske smeri v Grand Pilier d'Angle (Mont Blanc), Cornau–Davaille v Les Droites (prva jugoslovanska ponovitev), solo greben Furggen v Matterhornu, solo Direktna smer v Obergabelhornu, prva ponovitev Direktna smeri v Cimi di Fermiglio (Ada-

Priznanje jugoslovanske športne zveze za odpravo na Everest

mello) in prva jugoslovanska ponovitev Poševnega ozebnika na Col des Droites.

Na odpravi Kangbačen 1974 je dosegel 7902 m visoki vrh, na odpravi Everest 1979 pa mu je na isti višini (7900 m) bolezen prekrizala možnost vzpona na vrh.

Zanimivo in značilno zanj je, da se v mojem dnevniku z obeh odprav Zvone pojavlja kot delaven in prizadeven član, zelo redko pa naključno pred fotoaparatom, razen seveda pri uradnem fotografiranju. Srečeval sem ga še pri obletniških prireditvah odprave Everest, prijaznega, zdržano nasmejanega in tiho hvaležnega za pozornost. Celo eno od priznanj – jugoslovanske športne zveze za Everest 1979 – je v predalu počakalo do njegovega pogreba.

Trajen spomin ima v knjigah Kangbačen, Everest in v himalajskih zbornikih, kratko obuditev spomina nanj pa naj bo tale zapis. Če nič drugega, sem z njim delil najmanj pol leta nekega posebnega dela življenja. Prav zaradi njegovih lastnosti mi je bilo še toliko huje ob novici o njegovi nesreči in smrti. Ne bi mu bilo treba, sem pomislil, a kdo ve! ●

Zvone Andrejčič na vrhu Kangbačena (7902 m) leta 1974 FOTO: TONE TROBEVŠEK

PURE ADRENALINE

Testirali smo:

CÉBÉ STRIX

Cebe velja za partnerja mnogim športnikom, ki tekmujejo v najrazličnejših poletnih in zimskih športih. Njihove izdelke uporabljajo alpski smučarji, deskarji, smučarji prostega sloga, igralci odbojke, kolesarji, triatlonci, plezalci in še bi lahko naštevali. Ker stremijo k nenehnemu izpopolnjevanju svojih izdelkov so lansirali Globe Riding program. To je program, ki vključuje ekipo šampionov v posameznih športnih kategorijah. Ekipa nato po vsem svetu, v najbolj ekstremnih razmerah, izvaja testiranja poletnih in zimskih modelov očal.

Tokrat vam predstavljamo večnamenska športna očala Strix. Gre za izjemno lahka, športna, tehnična očala za tek, pohodništvo, jadranje, triatlon ...

Značilnosti okvirjev:

- ročki z nastavljivo velikostjo - za najboljši oprijem
- nosnik nastavljen v dveh stopnjah za optimalno prileganje obrazu (2D matic adjustable nose)
- snemljivi stranski ščitniki za zaščito pred vetrom in ekstremno svetlobo
- možna namestitve elastike za popoln oprijem

Značilnosti stekel:

- zelo lahka in trdna polikarbonska stekla, odporna na udarce
- 100% optična pravilnost stekel (ne popačijo slike in ostalih linij)
- stekla so "fotokromatska" in nudijo aktivno zaščito (hitra potemnitev v primeru močnejše svetlobe in osvetlitev v primeru slabše vidljivosti), zato so očala zelo primerna tudi za vožnjo
- zatemnitev (kat.) se spreminja od 3 do 4
- stekla primerna tudi za visokogorje
- možnost namestitve optičnega nastavka za dioptrijo

Gre za objektivni komentar ekipe Sokola.
Naročena objava.

Cena: 109,95 EUR
www.bushnell-europe.com/cebe

Uvoznik:
Rodeo Team d.o.o., Kranj
www.rodeoteam.si

Rastlina, ki olajša marsikatero težavo

Arnika

✍ in 📷 Dušan Klenovšek

Veliko rastlin, vsaj tiste, ki so zanimive za človeka (zdravilne, užitne, strupene ...) in zato večini ljudi poznane, se v različnih krajih Slovenije ponaša z raznolikimi krajevnimi imeni. A med njimi je "roč'ca", ki jo pozna večina Slovencev, a ime je kljub temu povsod enako. Arnika! Pa ne samo pri nas, tudi sosedje Hrvati, Avstrijci in Nemci, Italijani, Francozi in Angleži poznajo vrsto pod tem imenom. Zato ne čudi, da je enako tudi njeno znanstveno ime – *Arnica montana*. Privednik *montana* pomeni gorski in nam razkrije poglobljeno območje njene razširjenosti.

Ker v Sloveniji zaradi pogostejše apnenčaste kamnite podlage prevladujejo bazična tla, je arnika zaradi svoje vezanosti na kislo podlago omejena na rastišča, kjer v podlagi prevladujejo silikatne kamnine. Najdemo jo na travnikih od nižin do visokogorja, visokih barjih in večjih gozdnih jasah.

Njena prepoznavnost je povezana z zdravilnimi učinki. Staro nemško ime "Wohlverlei" (daje dobro) kaže na njene posebne zdravilne učinke. Druga nemška ljudska izraza "Fallkraut" (zel za padec) ali "Bruchkraut" (zel za zlom) kažeta na uporabo za zdravljenje poškodb. Nabirali in uporabljali so jo toliko, da je v Srednji Evropi skoraj iztrebljena in je še danes na seznamu ogroženih vrst.

Arnika je dražilo, ki izdatneje prekrvi kožo ali sluznice, v obolelem tkivu prepreči krvni zastoj in pospeši vsrkanje zunajžilne krvi, reflektorno pa vpliva tudi na podkožne bolezenske procese. Uporablja se za obkladke pri kožnih vnetjih po piku žuželk in ožigih meduz, turih, oteklinah zaradi poškodb, zvinih in udarninah, podpludbah, povrhnjem vnetju ven, mišičnih in sklepnih bolečinah, pa tudi za izpiranje vnete ustne in žrelne sluznice. Zdravi tudi ozeblino, zlato žilo in plešavost živčnega izvora ter celi rane (Janez Špringer). Je pogosta sestavina homeopatskih pripravkov, ki predstavljajo izjemo, kar se tiče njene notranje uporabe (strupena spojina helenalin).

Med nabiralci zdravilnih zelišč je že stoletja priljubljena zaradi zdravilnih lastnosti. Zato tudi ni nenavadno, da je pri nas in tudi marsikje po Evropi postala redka in ogrožena vrsta. V Sloveniji je zato uvrščena na seznam zavarovanih rastlinskih vrst, kot zdravilna rastlina pa ima oznaki C (pogojno dovoljen odvzem in izkoriščanje) in O (dovoljen odvzem nadzemnih delov, razen plodov iz narave za osebne namene – en "šopek"). V praksi se predvsem zadnja omejitev pogosto ne izva-

ja. Velikokrat sem opazil ljudi, ki so brez dovoljenja (C) nabrali cele vreče zlato rumenih socvetij. Kar pa je še bolj boleče, je dejstvo, da socvetja skušajo odtrgati od stebela. To početje pa se mnogokrat konča z izruvanjem celotne rastline, ki bi sicer ob izgubi vršnega socvetja razvila stranske poganjke z novimi socvetji. Pogubno za celotne populacije posameznih travnikov je tudi gnojenje. Zato velja pohvaliti vsako prizadevanje posameznikov in planinskih (ter drugih) društev za ohranitev preostalih nahajališč arnike. Naj za konec omenim še projekt hrvaškega Parka

prirode Žumberak – Samogorsko Gorje, kjer skušajo ugotoviti, pod katerimi pogoji bi bilo mogoče arniko gojiti. Do sedaj namreč to ni še nikomur uspelo. Upam, da bodo uspešni, saj bi se s tem njeno ogrožanje verjetno močno zmanjšali. ◻

Viri
<http://www.farmedica.si/si/dodatki/rastlina-arnika.html>
 Janez Špringer; <http://www.pomurske-lekarne.si/si/index.cfm?id=1495>
 Uredba o zavarovanih prostoživečih rastlinskih vrstah, Uradni list RS 46/04.

Arnika

S suhimi vtisi in mokrimi doživetji

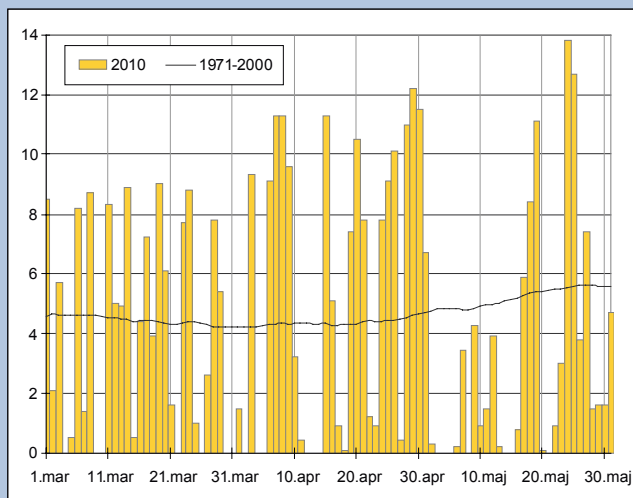
Pomlad 2010

✍ Miha Pavšek¹ in Gregor Vertačnik²

Že res, da smo sredi poletja in s tem na začetku visoke planinske sezone, pa vendarle se kaže še enkrat spomniti na letošnjo pomlad. *Vremenske stopinje in oprimki* so postali redna mesečna tema Planinskega vestnika. V okviru te bomo tudi v prihodnje pripravljali četrtletne prispevke o vremenskem dogajanju v vzpetem svetu po meteoroloških letnih časih. Tako kakor ste bili vajeni doslej in kakor je začel s tem pred desetletji danes že pokojni geograf France Bernot: natančneje z opisom vsakokratnih vremenskih razmer na Kredarici. Opravka imamo torej s trimesečnimi obdobji, ki se začenejo na začetku vsakega od štirih mesecev (marec, junij, september in december) in v katerih vstopamo tudi v astronomske letne čase. Meteorološki letni časi dejansko prehitevajo astronomske za okrog tri tedne ali pa je morda ravno nasprotno – da slednji zaostajajo za prav toliko za prvimi. Kakorkoli že, meteorologi se bolj zanašajo na dejansko vreme, astronomi pa na natančen položaj Zemlje na njeni letni poti okoli Sonca.

A vrnilo se raje spet k letošnjemu pomladnemu trojčku marec–maj. Čeprav so že zadnji februarski dnevi nakazovali tople pomladne dni, so dali že prvi marčevski jasno vedeti, da je v gorah do prave pomladi še daleč. Močna ohladitev je prinesla nekaj snega tudi po sredogorju (snežilo je sicer do nižin), največ na Kočevskem. Od 5. do 9. marca so bile razmere v visokogorju naravnost arktične – na Kredarici je bilo ob vetrovnem vremenu večinoma med –15 in –20 stopinjami Celzija. Na začetku zadnje marčevske dekade, ta je bila sicer bolj muhasta in z nekaj več padavinami, pa se je ogrelo za prav toliko, kolikor se je pred tem ohladilo. Vse močnejše spomladansko sonce je sredi meseca pričelo načenjati tudi sorazmerno obilno zimsko zalogo snega v sredogorju.

V začetku aprila je zima še zadnjič pomahala v slovo. V Ratečah so 2. aprila zjutraj namerili 23 centimetrov svežega snega. Poleg te in še ene krajše ohladitve je sicer prevladovalo sorazmerno toplo vreme. Sredina meseca je bila aprilsko muhasta, s pogostimi, a bolj ali manj simboličnimi padavinami. Veliko sončnega vremena je bilo med obema ohladitvama v prvi in v celotni drugi polovici meseca. Zlasti zadnja dva aprilska dneva sta bila ob spremljavi visokih temperatur že bolj poletna kakor pa pomladna in torej več kot imeniten vremenski zaključek prvomajskih praznikov.

Dnevno trajanje sončnega obsevanja na Kredarici in primerjava s povprečjem obdobja 1971–2000. Vir podatkov: ARSO.

Kaj hitro pa so nam na *sončni upravi* izstavili račun za prelepe aprilske in večji del prazničnih dni, saj je bila prva polovica zadnjega meseca meteorološke pomladi v gorah prav zakleto oblačna in zelo namočena. Prvih 16 dni je bilo na Kredarici pičlih 22 ur sončnega vremena ali manj kakor tretjina običajne vrednosti. Do sredine meseca se je za nameček še nekoliko ohladilo. Zato so maja na Kredarici zabeležili kar 11 zaporednih dni z novim snegom. Druga polovica meseca je vendarle prinesla višje temperature, več sonca in manj padavin. Najtoplejši dan minule pomladi je bil nekdanj *mladostni* 25. maj. Na Kredarici so namerili 8,0, na Voglu 15,1 in v Ratečah 25,3 stopinje Celzija.

Preglednica 1. Povprečna temperatura (°C) in količina padavin (mm) v meteorološki pomladi 2010 ter primerjava s povprečjem obdobja 1971–2000.

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T	Odklon T	Padavine	Indeks padavin glede na povprečje 1971–2000
Rateče (864 m)	6,5	0,8	323	95
Planina pod Golico (970 m)	5,9	0,3	421	102
Vojsko (1067 m)	5,6	0,6	503	93
Vogel (1535 m)	2,6	0,1	604	91
Krvavec (1740 m)	1,3	0,0	255	82
Kredarica (2514 m)	–3,7	–0,1	393	87

Vir: Arhiv Urada za meteorologijo Agencije RS za okolje.

Pomlad kot celota je bila v nižjih delih goratega sveta le malo toplejša od izbranega primerjalnega obdobja 1971–2000, v visokogorju pa popolnoma povprečna. Pravzaprav je to kar nekaj posebnega, saj smo se v zadnjih dveh desetletjih že kar navadili na skoraj vsakoletno doseganje ali celo podiranje mesečnih ali obdobjnih temperaturnih rekordov. Marec je bil povsod hladnejši, april pa toplejši od povprečja. Vtis precej suhe pomladi v marcu in aprilu je v glavnem izničila zelo mokra prva polovica maja. Vsota padavin, izmerjena v dneh od 3. do 15. maja, je ponekod v Julijcih preseгла 400 milimetrov (Livek nad Kobaridom 442 mm). Nad snežno sezono se tokrat, podobno kakor lani, ne moremo pritoževati. Na Voglu so letni višek z 210 cm zabeležili sredi marca, na Kredarici je bilo največ snega (450 centimetrov) 19. aprila, kar je skoraj tri četrtine metra več od dolgoletnega povprečja za vsakoletno največjo izmerjeno skupno snežno odejo. Naravni sneg pri zgornji postaji gondole na Voglu je večinoma skopnel šele 12. maja. Marsikje v visokogorju pa se bo debela snežna odeja ohranila še globoko v poletje. Še na kresni dan so imeli na Kredarici skoraj meter snega!

Rubrika izjemnih vremenskih dogodkov bo ostala tokrat izjemoma prazna, pa čeprav je bila spomladi več kakor polovica vikendov neprimerenih za hribolazenje, ne pa tudi za hojo. Od posameznih dogodkov minule pomladi se je verjetno mnogim v spomin še najbolj vtisnila orkanska burja, ki je 9. in 10. marca pometala zlasti na Vipavskem in Goriškem. A tudi brez rekordov je bila letošnja pomlad vremensko pestra, na kar nas je vseskozi opozarjala že dolgo ne tako bujno zelena narava in vztrajno beli mogočnejši nad obzorjem. Dolinci s(m)o bili veseli dejstva, da ni bilo slane ali še kakšne hujše zmrzali, zaradi česar bomo še dolgo črni okrog ust. Seveda naj te tudi to poletje krasi čim več smeha, za kar pa bo moral poskrbeti tudi gor(s)ko sonce. In nadomestiti edini malo bolj očiten spomladanski primanjkljaj ... ◉

¹ Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Novi trg 2, Ljubljana.

² Urad za meteorologijo, Agencija RS za okolje, Vojkova cesta 1b, Ljubljana.

Gorsko reševanje na Hrvaškem

✍ Iztok Tomazin

Hrvaška obala in otoki so že desetletja med najbolj priljubljenimi dopustniškimi cilji Slovencev, v zadnjih letih pa vse pogosteje obiskujemo tudi hrvaške gore, plezališča ter druge gornikom, športnikom in rekreativcem zanimive kraje. V spomladanskem mravljišču predvsem plezalno obarvane Paklenice je pogosto največ Slovencev. Nesreče in bolezni so žal nevšečni spremljevalci dopustniškega vsakdana, zato se z njimi na ozemlju Hrvaške vsako leto sooča tudi nemajhno število Slovencev. Zaradi tega je nastal prispevek, katerega namen je seznaniti bralce Planinskega vestnika s tem, kdo izvaja in kako pri naših sosedih poteka reševanje v gorah in drugih težko dostopnih krajih. Tam ne morejo posredovati službe nujne medicinske pomoči (NMP) zdravstvenih ustanov, saj je njihovo delovanje, tako kakor tudi pri nas, večinoma omejeno na

urbane kraje oz. na področja, dostopna cestnim vozilom.

PODOBNOŠTI IN RAZLIKE Z GORSKIM REŠEVANJEM V SLOVENIJI

Gorsko reševanje s spremljajočimi dejavnostmi (preventiva, iskanje pogrešanih, pomoč drugim urgentnim službam ...) izvajajo hrvaški gorski reševalci, združeni v organizacijo, ki je podobna Gorski reševalni zvezi Slovenije (GRZS). Na Hrvaškem se imenuje Hrvatska gorska služba spašavanja (HGSS). Med obema organizacijama je veliko podobnosti. Obe sta prostovoljni, nepridobitni humanitarni službi javnega pomena, specializirani za reševanje v gorah in drugih težko dostopnih krajih, kjer so potrebni posebno znanje, usposobljenost in oprema. Obe sta družbeno cenjeni, vključeni v sistem

zaščite in reševanja ter deloma tudi v sistem NMP. Značilno je dobro medsebojno in mednarodno sodelovanje ter sta članici mednarodne zveze gorskih reševalnih organizacij IKAR. Podobna je tudi usposobljenost in oprema gorskih reševalcev, od tehnične in sanitetne opreme do voznega parka.

Seveda so med GRZS in HGSS tudi razlike. Gorsko reševanje v Sloveniji bo leta 2012 praznovalo že častitljivo 100. obletnico, Hrvatje pa letos praznujejo 60. obletnico organiziranega gorskega reševanja. Začeli so z interno reševalno službo njihove krovne planinske organizacije (Hrvatski planinarski savez, HPS), danes pa so samostojni, a še vedno povezani s HPS. Ločitev so izpeljali manj travmatično od Slovencev. Pošteno priznavajo, da so se od nas marsikaj naučili, tako od dobrih strani kakor tudi od naših pomanj-

Reševanje v kanjonu reke Cetine FOTO: ARHIV GRS HRVAŠKE

Reševalna akcija na Velebitu FOTO: HRVOJE DUJMIĆ

kljivosti in nesreč. Med hrvaškimi kolegi je močno odmevala predvsem tragedija nad Okrešljem. Kakor se za dobre učence spodobi, so Slovence v nekaterih pogledih tudi prehiteli. Čeprav je GRZS v Sloveniji znana in priznana organizacija, v družbi še nima take veljave, kakor bi jo glede na potencial, vlogo in usposobljenost lahko imela. Hrvatje so na tem področju prodornejši in uspešnejši.

Z večletnimi prizadevanji, vključno z uspešnim lobiranjem, so dosegli sprejete zakona o gorskem reševanju na Hrvaškem, o kakršnem GRZS lahko za enkrat le sanja. V hrvaškem sistemu zaščite in reševanja ima HGSS pomembnejšo vlogo, enako velja tudi za vlogo v zdravstvu oz. v sistemu NMP. Dejavnost HGSS je širša od dejavnosti GRZS. Dejavno sodelujejo tudi pri reševalnih intervencijah izven območja hribov in gora, npr. pri reševanju na otokih ter celo v urbanem okolju v predorih, na visokih objektih in pri prometnih nesrečah. Rešujejo tudi v podzemnih jamah, za kar imamo v Sloveniji posebno jamarsko reševalno službo. HGSS je vse bolj mednarodno aktivna, kar je izziv tudi za GRZS.

Gorsko reševanje je na Hrvaškem tako kakor v Sloveniji brezplačno. Enako kakor pri nas in v večini evropskih držav

je ob nesreči oz. v primeru potrebe po nujni pomoči katere od reševalnih služb najbolje poklicati številko 112 – operativno komunikacijski center, ki na podlagi podatkov s terena poskrbi za obveščanje in aktiviranje ustrezne službe.

KDO VAM BO POMAGAL NA HRVAŠKEM

V vrstah hrvaških gorskih reševalcev so predvsem alpinisti in gorniki pa tudi jamarji in smučarji, ki so usposobljeni za izvajanje prve pomoči ter vseh reševalnih in iskalnih tehnik, potrebnih v težko dostopnih krajih, vključno z uporabo helikopterja.

Trenutno je okrog 500 gorskih reševalcev, med njimi 25 zdravnikov, 12 inštruktorjev in nekaj vodnikov reševalnih psov. Nekateri so specializirani za helikoptersko reševanje, vodenje reševalnih psov pa tudi za vodenje iskalnih intervencij in jamsko potapljaško reševanje.

Osnovne organizacijske oz. operativne enote HGSS so postaje v večjih krajih. Imajo jih 20, pokrivajo pa celotno ozemlje Hrvaške vključno z ravninskimi predeli.

Razvito imajo helikoptersko reševanje, čeprav na tem področju v nekaterih pogledih zaostajajo za Slovenijo, še bolj pa za razvitimi evropskimi državami. Predvsem

velja to za aktivacijski čas (čas od nastanka urgentnega stanja do vzleta helikopterja) in odzivni čas (čas od nastanka urgentnega stanja do prihoda reševalcev na kraj dogodka), ki sta pri hudih boleznih in poškodbah med najpomembnejšimi dejavniki preživetja in zmanjševanja posledic. Že v Sloveniji je aktivacijski čas helikopterja za gorsko reševanje predolg (povprečno 17 minut), daljši od priporočenih mednarodnih standardov (pod 5 minut), na Hrvaškem pa je izven dežurstev okrog 30 minut, med dežurstvi pa 10–15 minut. Na Hrvaškem je odzivni čas daljši tudi zaradi večjih razdalj, saj reševalni helikopterji poletijo večinoma iz Splita, deloma pa iz Pule. V obeh državah je helikopterski prevoznik vojska, kar je tudi vzrok za počasno aktivacijo, saj je tog, birokratski sistem zaradi počasnosti neprimeren za hitro, urgentno aktivacijo. Hrvatje uporabljajo velike, a že precej zastarele ruske helikopterje MI 8. Tako kakor v Sloveniji je med glavno poletno sezono tudi na Hrvaškem organizirano dežurstvo gorskih reševalcev pri helikopterju, kar skrajšuje čas intervencije. Hrvatje pa so v organizaciji naredili še korak naprej, saj so povezali dejavnost helikopterskega gorskega reševanja s helikoptersko nujno medicinsko pomočjo (HNMP), ki pokriva otoke in celino ter prometne nesreče in druga nujna stanja kjerkoli. V tem okviru izvedejo 150–200 helikopterskih intervencij na leto, kar je nekoliko manj kakor v Sloveniji. Strokovno podprte ideje in predloge o združitvi letalske dejavnosti GRZS in HNMP imamo tudi v Sloveniji, žal pa odgovornih in odločujočih še nismo prepričali v nujnost le-te. Enako velja za vzpostavitev treh helikopterskih baz, kar bi zagotovilo pokritje celotne Slovenije oz. enako dostopnost HNMP za vse Slovence.

Slovenski in hrvaški reševalci dobro sodelujemo. Nekateri Slovenci smo člani oz. sodelavci HGSS. Sodelujemo v okviru IKAR, včasih smo skupaj na alpinističnih in himalajskih odpravah, celo na Everest smo plezali skupaj, veliko je tudi osebnih prijateljstev. Skratka, če bi politiki obeh držav imeli vsaj približno tako dobre in urejene odnose, bi nam bilo lepše, le mediji na obeh straneh meje bi ostali brez vročih tem. Seveda pa si vsi želimo čim več uspešnega preventivnega in čim manj praktičnega reševalnega dela. ◉

Sidrišča v skali – 1. del

✍ Aljaž Anderle, Tadej Debevec¹ ✍ Georg Sojer² 📷 Tomaž Jeras

Alpinistična naveza se v steni praviloma varuje z vrvjo. Pri tem so sidrišča bistveni varnostni element, ki predstavlja povezavo med navezo in steno. V našem prvem prispevku o sidriščih bodo predstavljene osnove za izdelavo sidrišč na zanesljivih fiksnih točkah. V prihodnjem prispevku pa bomo predstavili principe izdelave sidrišč pri fiksnih točkah slabše kakovosti.

NAMEN SIDRIŠČA

Sidrišče torej predstavlja enega ključnih elementov v sistemu varovanja, ki ga uporabljamo pri plezanju v gorah in pri plezanju daljših športnoplezalnih smeri. Glede na raznolikost pogojev, ki vladajo v stenah, je jasno, da mora biti sidrišče prilagojeno situaciji, predvsem pa mora biti varno. Osnovno načelo naj bo funkcionalnost in enostavnost izdelave. Naloga vsakega sidrišča mora biti zagotavljanje varnega stika naveze s steno in zaustavljanje morebitnega padca. Enega samega pravila pri izdelavi sidrišč torej ni, praksa in številne raziskave pa so v zadnjih letih pripeljale do novih spoznanj, ki se upoštevajo v sodobni alpinistični tehniki.

VRSTE SIDRIŠČ IN KAKOVOST FIKSNIH TOČK

Sidrišča se v osnovi ločijo glede na število in zanesljivost fiksnih točk, katere jih sestavljajo. Fiksne točke so tiste, ki navezi omogočajo varen stik s steno. So različne in so bodisi že nameščene v steni bodisi jih namestimo sami. Predstavljajo jih lahko naravne danosti (skalne luske, mostički, drevesa, itd.) ali pa ustrezni pripomočki, od katerih so najbolj poznani klini, poleg njih pa še svedrovci, zatiči, metulji, itd. Njihova nosilnost se lahko bistveno razlikuje – kakovostni svedrovci zdržijo obremenitve nad 20 kN, stari klini pa lahko izpadejo že ob močnejšem potegu z roko! Zato je potrebno pred izdelavo sidrišča vedno preveriti kakovost fiksnih točk in po potrebi dodati nove.

OPREMA ZA IZDELAVO

Praviloma za izdelavo uporabljamo sešit najlonski trak, dolg vsaj 120 cm. Pri tem je pomembno, da je trak širok vsaj 12 mm. Ožji trakovi, izdelani iz zelo togih aramidnih vlaken (dyneema, spectra), imajo nižji prag trganja in taljenja, pri uporabi vozlov in ob drgnjenju preko ostrih robov pa se njihova nosilnost lahko zmanjša tudi na manj kot 10 kN. Za izdelavo sidrišč je uporabna tudi glavna vrv ali pa vsaj 7 mm debela pomožna vrvica.

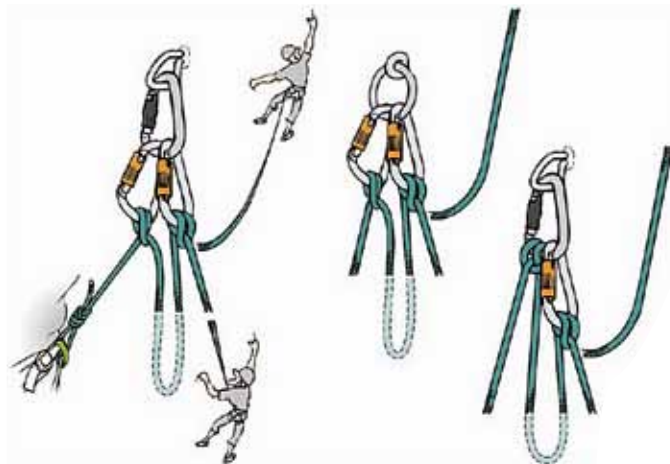
Slika 5: Izdelava bičevega vozla z obema pramenoma traku – v vponko z matico vpremo še končno zanko traku.

SIDRIŠČA NA ZANESLJIVIH TOČKAH

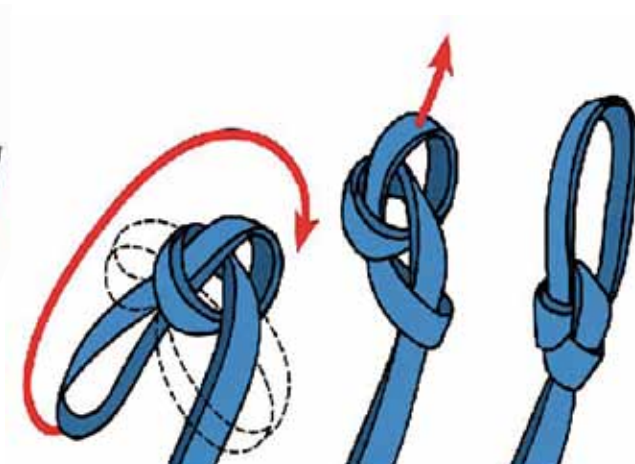
Kot zanesljive v našem primeru obravnavamo točke z nosilnostjo vsaj 10 kN. Največkrat so tovrstna sidrišča izdelana iz dveh točk, ponekod, predvsem v športnoplezalnih smereh, pa so na sidriščih nameščeni enostavni sidriščni svedrovci oz. obroči, ki omogočajo izdelavo enotočkovnega sidrišča.

¹ Gorska vodnika IFMGA.

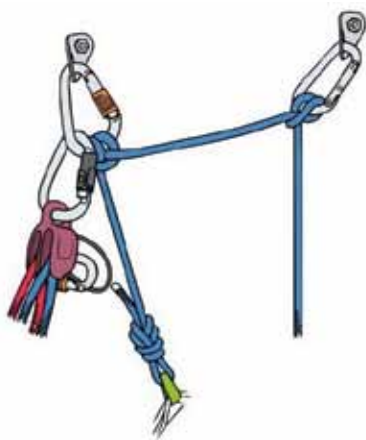
² Skice iz skripte Übersicht Standplatzbau, Chris Semmel DAV, julij 2009.

Slika 1: Sidrišče na eni zanesljivi točki – svedrovcu

Slika 2: Izdelava sidriščnega vozla (dvojni najlonski vozle)

Slika 3: Zaporedna vezava z glavno vrvjo

Slika 4: Zaporedna vezava z najlonskim trakom

1. Enotočkovno sidrišče – slika 1

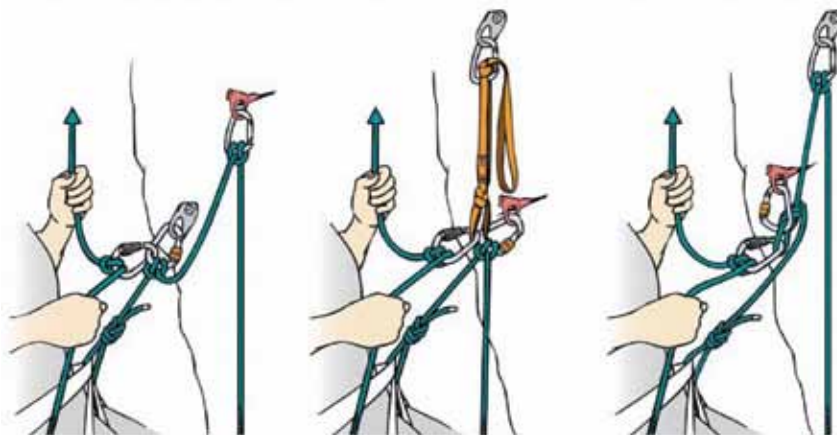
To je najenostavnejša različica sidrišča, kjer nam za vez s steno služi samo ena zanesljiva točka. Poleg sidriščnih svedrovcev je to lahko tudi drevo, skalni blok, mostiček itd. Za izdelavo ne potrebujemo veliko materiala, pogosto le dve vponki – v eno se privežemo, v drugo pa varujemo. Vponki sta lahko vpeti vzporedno (ena poleg druge) ali pa ena v drugo. V primeru, da imamo vponki vpeti eno v drugo, moramo paziti na to, da nam ob morebitni obremenitvi varovalna vponka ne nalega na vratca sidriščne vponke, zato jo vpenjamo na notranjo stran – proč od vratc, hkrati pa v smeri napredovanja našega soplezalca.

2. Sidrišče na dveh zanesljivih točkah

Če imamo na voljo dve fiksni točki, od katerih je vsaj ena 100 % zanesljiva, ju povežemo med seboj z zaporedno vezavo, ki se izvede z najlonskim trakom (slika 4) ali z glavno vrvjo (slika 3) in lahko regulira z bičevim vozlom. Za centralno točko sidrišča nam lahko služi vponka ali pa sidriščni voz, ki ga izdelamo iz najlonskega traku (slika 2).

Centralna točka se nahaja neposredno ob izbrani fiksni točki in jo predstavlja vponka ali pa zanka sidriščnega vozla. Sidriščni voz, ki ga vpenjamo v vponko z matico v izbrano točko, nato pa trak z bičevim vozlom fiksiramo v drugo, rezervno točko. Povezava med točkama mora biti napeta, kar dosežemo z regulacijo bičevega vozla. Bičev voz, ki ga izdelamo z enim pramenom traku ali z obema, pri čemer moramo nato v vponko z matico vpeti še končno zanko traku (slika 5). Pomembno je, da je medsebojna vezava izvedena tesno, da je primarna fiksna točka prednostno obremenjena, rezervna fiksna točka pa v primeru delovanja zelo velikih sil podpira primarno ali pa celo prevzame obremenitev, če bi prišlo do njene izpultitve. ●

Opomba: Omenjeni podatki so namenjeni poznavalcem in niso vseobsegajoči. Pravilna uporaba omenjene alpinistične tehnike zahteva ustrezno izobraževanje in razumevanje postopkov in ukrepov varovanja, uporabe opreme in gibanja naveze, ki si ga lahko pridobite v različnih programih izobraževanja na planinskih društvih, klubih in pri gorskih vodnikih.

Slika 6: Nekatere različice zaporedne vezave dveh fiksni točk. Prednostno obremenjena je ponavadi zanesljivejša točka, ki pa ni nujno nam najbližja. Tak način izdelave sidrišča se najpogosteje uporablja tudi v ledu.

Program za turizemsko, lastnično in raziskovalno stanovanje
poslušalke & poslušalci

Severni del Lj.: 91,4 MHz
Ljubljana: 103,3 MHz
Notranjska: 104,1 MHz
Gorenjska: 107,4 MHz

Radikalno zmeren, da ne bi bili moteni.

RADIODUR

Skalno plezanje

✍ Blaž Zazvonil

Človek pleza že od nekdaj. Naši predniki so najprej znali plezati in šele nato hoditi. Pravimo, da je plezanje filogenetsko (v razvoju človeške vrste) starejše od hoje. O plezanju začnemo govoriti takrat, kadar za svoje gibanje po strmem terenu poleg nog potrebujemo tudi roke. Kadar plezamo po skali, govorimo o skalnem plezanju.

Osnovna razlika med alpinističnim skalnim plezanjem in športnim plezanjem v gorah je varovanje. Alpinisti zagovarjajo pri plezanju sprotno nameščanje varoval, medtem ko so smeri za športno plezanje praviloma opremljene s svedrovci (varovalnimi klini).

FOTO: NEŽA MAURER

OBDOBJE	Prehodno	Pripravljalno	Predtekmovalno	Tekmovalno
Preventiva (vaje za mišice)	ramenski obroč komolci zapestje trup gibljivost aerobne aktivnosti	ramenski obroč komolci zapestje trup gibljivost aerobne aktivnosti	ohranjanje	
Moč	trup	rame trup	plezanje težjih balvanov	
Vzdržljivost v moči		plezanje srednje težkih smeri	plezanje težkih smeri (5–8 smeri, dolgih do 30 gibov)	plezanje težkih smeri (do 4 smeri do 30 gibov)
Vzdržljivost	plezanje lahkih smeri	velika količina – majhna intenzivnost plezanja, plezanje različnih kombinacij minutk (8 smeri po 8 minut, počitek 4 minute)	težke smeri z daljšimi počitki (5–7 smeri do 50 gibov), plezanje minutk s kratkimi počitki	težke smeri z malo vmesnega počitka, manjša količina (do 4 smeri do 60 gibov)

Primer treningov za tekmovalca v težavnostnem plezanju

OBDOBJE	Prehodno	Pripravljalno	Predtekmovalno	Tekmovalno
Preventiva	ramenski obroč komolci zapestje trup gibljivost aerobne aktivnosti	ramenski obroč komolci zapestje trup gibljivost aerobne aktivnosti	ohranjanje	
Moč	rame trup	moč zgornjega dela telesa, trupa in moč prstov (razna visenja)	moč prstov (dodatna bremena), trening aktivacije	plezanje težkih balvanov, manjše število smeri, maksimalna intenzivnost (8 balvanov do 12 gibov)
Vzdržljivost v moči		plezanje srednje težkih smeri, večja količina smeri (8–10 smeri do 30 gibov)	plezanje težkih smeri (6–8 smeri do 30 gibov)	plezanje težkih kratkih smeri (4 smeri do 25 gibov)
Vzdržljivost	plezanje lažjih smeri			

Primer treningov za tekmovalca v balvanskem plezanju

Delitev skalnega plezanja

Pri prostem plezanju (športno plezanje in alpinizem) plezalec napreduje izključno z uporabo skalnih in drugih naravnih razčlemb, za katere se prijema in nanje stopa. Tehnična oprema mu služi le za varovanje. O tehničnem plezanju (alpinizem) pa govorimo, kadar se plezalec vzpenja s pomočjo tehničnih pripomočkov (klini, zatiči, lestvice ...).

ŠPORTNO PLEZANJE TEKMOVALNE DISCIPLINE:

Težavnostno plezanje, pri katerem je potrebno preplezati zahtevno smer do vrha oziroma čim višje. Tekmovalci si najprej ogledajo smer (6 minut). Po končanem ogledu se preselijo v izolacijsko cono (tu je mala plezalna stena namenjena ogrevanju) in jo zapuščajo glede na štartno listo (smeri se plezajo na pogled). V svetovnem pokalu so smeri postavljene tako, da mora plezalec povezovati težke dele smeri (potrebna sta odločnost in tveganje) brez večjega oprimka za počitek. To od plezalca zahteva visoko stopnjo vzdržljivosti v moči in splošne vzdržljivosti.

Balvansko tekmovanje sestavljajo vsaj štiri kratke smeri, ki jih imenujemo balvanski problemi. Vsi balvanski problemi se plezajo brez vrvi (doskočišče je zavarovano z blazinami). Tekmovalec ima na voljo časovni interval (običajno 5 minut), v katerem lahko opravi neomejeno število poskusov. Zmaga tisti plezalec, ki doseže čim več vrhov v čim manj poskusih. Pri balvanskem plezanju je pomembna moč prstov, zgornjega dela telesa in trupa. Na tekmovanju je 4 do 8 balvanskih problemov, ki so različno dolgi (od 4 do 12 gibov), tako da poleg moči potrebujemo tudi vzdržljivost v moči. Trening balvanskih plezalcev je osredotočen na maksimalno težke gibe.

Hitrostno plezanje je plezanje, kjer se tekmuje z varovanjem od zgoraj. Na startni signal plezalec starta in poskuša v čim krajšem času preplezati do stikala, kjer zaustavi uro, ki meri čas njegovega plezanja. Na podlagi skupnega časa dveh preplezanih smeri se tekmovalci uvrstijo v četrtfinale, polfinala

in finale. Pri treningu moramo biti pozorni na hitrost (najvišja hitrost in frekvenca gibov), hitrost odziva (startni signal), aktivacijo in medmišično koordinacijo (usklajenost gibanja).

NETEKMOVALNE DISCIPLINE:

Težavnostno plezanje kratkih smeri je plezanje opremljenih do enega raztežaja dolgih smeri in plezanje večraztežajnih smeri v visokih stenah. Vse smeri morajo biti ustrezno varovane s svetroci in morajo imeti urejena varovališča. Treninki potekajo v osnovi enako kot pri tekmovalcih, razlikujejo se v količini in intenzivnosti. Od posameznika je odvisno, ali ima za cilj preplezati čim težjo smer ali pa želi uživati v plezanju. V naravi si lahko plezalec izbere smer, kjer prevladuje njegovo močno področje (če je močan, si izbere kratko smer, če pa je bolj vzdržljive narave, pa daljšo smer). Smiselno je, da plezalec, ko dviguje svoje plezalne sposobnosti, prepleza več različnih smeri iste težavnosti, saj se na podlagi tega lažje odloči, katero od težjih smeri bo poskušal preplezati. Za plezanje večraztežajnih smeri v gorah pa ni dovolj samo priprava za plezanje, temveč se je potrebno pripraviti tudi za dostop pod steno in za sestop z vrha smeri oziroma gore. V ta namen moramo z vadbo vplivati na srčno žilni in dihalni sistem. Tako mora plezalec v program vadbe dvakrat tedensko vključiti tudi tek.

Balvansko plezanje ali *bolderiranje* je plezanje brez vrvi na balvane (skalni bloki različnih višin). Plezalca varuje varujoči, njegova naloga je, da morebiten padec usmeri na blazino (ang. crash pad). Z vidika napredovanja posameznika je pomembno, da se plezalec maksimalno napne (potrudi), da bi splezal določen balvan. S tem napreduje v moči in aktivaciji.

Prosto plezanje nad vodo (DWS – ang. *deep water solo*) – gre za mlado disciplino športnega plezanja. Za plezanje nad vodo potrebujemo samo plezalnike in vrečko za magnezij. Pri plezanju nad vodo ne bomo plezali trideset metrov visoko, kar je nekako povprečna višina smeri pri običajnem plezanju, ker so padci s take višine že zelo nevarni. Poleg vseh zgoraj omenjenih treningov je pri plezanju nad vodo pomemben psihološki dejavnik (premagati strah pred višino, padcem in kljub temu sproščeno plezati).

Plezanje je zelo kompleksen šport. Na uspešnost plezalca vpliva veliko različnih dejavnikov (vse gibalne sposobnosti, psihološka priprava). Zavedati se moramo, da bomo hitreje napredovali, če bo vadba načrtovana in nadzorovana, pozabiti pa ne smemo tudi na počitek. To velja tako pri treningu za tekmovalce kot rekreativce. ●

FOTO: LUKA ZAZVONIL

NOVICE IZ VERTIKALE

Severna stena Rušice

Dobra poznavalca sveta pred domačim pragom, Matic Košir in Mitja Šorn, sta preplezala novo smer v neznani severni steni Rušice. Do stene sta dostopila iz doline Pišnice v dveh urah in pol. Sumita, da je sicer bolje dostopiti preko Kurjega vrha. Sestop gre lahko v dve smeri: proti Martuljku na Rigljico in na Kurji vrh ter dol po lovski poti, v Pišnico pa nas pripelje spust v grapo med Vrhom nad Rudo ter Rušico, nato pa moramo po grebenu in skozi strm gozd (3 ure). Pravita, da je smer **Borovška miss** (VI/IV-V, 400 m), lepa, z dobro skalo, in jo priporočata za ponavljanje. Bi pa bilo verjetno več ponavljavcev, če ne bi preveč omenjala dostopa in sestopa. Celo Matic in Mitja sta se po tej avanturici odšla spočit v Zadnjiški ozebnik z nekajminutnim dostopom, kjer sta preplezala **Gorsko rožo**. Kot večina ponavljavcev sta mnenja, da težave v smeri ne presegajo ocene 7a.

Borovška miss v severni steni Rušice

Smer "Ni tako kot zgloda" v predostenju Križevnika

Rušica

Rušica je trenutno ena najbolj obleganih sten. Upravičeno, saj gre za lepe smeri z odlično skalo, prisojno lego in neznansko lep ambient. Prvi junijski konec tedna je bilo v steni živahno. Za vse vzpone ne vem, glas o nekaj težjih pa je vseeno prišel do mene. Andrej in Tanja Grmovšek sta preplezala **Z ognjem in mečem** (VIII-VII, 250 m) in bila s smerjo zadovoljna. Ostalo je še toliko časa, da se je Andrej na poti navzdol spajdašil z Matejem Kladnikom in preplezala sta športno **Ali Babo** (VIII-VII-, 3 R). Andrej Erceg in Gregor Malenšek sta plezala v smeri **Žive-la klasika** (VII/VI+, 250 m). Pod zadnjim raztežajem, ki je bil moker, sta plezala dalje po smeri **Črni steber** in za kazen dobila nekaj več lomastenja po ruševju nazaj proti sestopni pisti. Vseeno sta imela še dovolj volje za Ali Babo.

David Debeljak in Arne Jeglič sta preplezala smer **Črna kitara** (VII+/VII-, VI, 250 m), za katero sta dejala, da je lepa, a resna smer. Naslednji dan je bil David

v Golarjevi peči z Maticem Obidom. Preplezala sta smer **Mali princ** (VIII+/IX-, 240 m). Matic je prvi raztežaj ponavljal, ostalo pa je preplezal prosto na pogled, tako kot David celo smer. David je dejal, da so ocene v Golarjevi peči nekoliko nižje kot v Rušici.

Križevnik

Ostenje Križevnika spada med najbolj osamljena plezalna področja pri nas. Večino dela tam sta opravila Dušan Kukovec v pionirskih časih plezanja nad Robanovim kotom in Franček Knez, ki je v stenah v masivu Križevnika našel odlično igrišče s prvorazredno skalo in preplezal praktično vse nove smeri v zadnjih treh desetletjih. Zaradi zahtevnosti smeri in dokaj dolgega in mestoma tudi zahtevnega dostopa v smereh ni gneče in veliko jih še čaka na prve ponovitve. A sredi junija je bilo predvsem v predostenju Križevnika zelo živahno. V torek so se nabrale kar tri naveze. Matic Jošt in Jure Oblak sta preplezala bodočo klasično steno, smer **Svoboda** (VII-, 250 m), Luka Lindič in Rok Šeško smer **Mimo votline** (VII-, 250 m) v Turniču, nedaleč stran pa sva se Andrej Erceg in Tomaž Jakofčič odzivala na **Abadonov nasmeh** (VII+/VII-, 250 m). Srečala sva tri kline.

Kar nekaj se jih je tja vrnilo že čez nekaj dni. Andrej Erceg in Marko Šturm sta v soboto preplezala **Žerjavico** (VII+/VII, VII-, 250 m) v levem delu predostenja. V smeri sta našla tri kline. Luka Lindič je že med plezanjem **Mimo votline** stalno pogledoval v strme črne plošče na desni, preko katerih še ni bilo smeri. V ponedeljek, 14. 6., sva Luka in Tomaž tam preplezala novo smer **Ni tako kot zgloda** (VII+/VII-, 250 m). Smer krasi prvi, 65 metrov dolg raztežaj (VII-) preko od vode razjedenih plati z redkejšimi možnostmi varovanja. Zadnja dva raztežaja sva plezala po še neponovljeni **Pavski smeri**. Skala je v vseh omenjenih smereh odlična, prav tako razgled. Ljudi tam ne boste srečali in ušesa vas bodo bolela od petja ptic.

Raduha

Grega Lačen in Miha Hrastelj sta se 13. junija odpravila v eno najbolj odročnih sten v Kamniško-Savinjskih Alpah, zahodno steno Velike Raduhe. Tristo petdeset metrov visoka stena je neprimerno manj obiskana kot popularna stena Male Raduhe

in le tu in tam dočaka kakega lokalca. Bojda sameva po krivem. **Direktna smer** (VI, A2, 350 m) je imela samo eno letno in eno zimsko ponovitev, sedaj je dobila še prosto ponovitev. Najtežji raztežaj sta Grega in Miha ocenila z VIII, še enega s VII in enega s VI, ostalo je lažje. Pravita, da stena ponuja še nekaj dobrih možnosti za nove smeri.

Od tu in tam

Štiri gracije, Monika Kambič in Maja Apat ter Maja Lobnik in Nastja Davidova Šisernik so v soboto, 12. junija, opravile *men-less vzpon*. Preplezale so čudoviti **Stroblov raz** (VII/VI, 650 m) v Rocchetti Alta di Bosconero v Dolomitih.

V četrtek, 10. 6., sta Matic Obid (AO Nova Gorica) in David Debeljak (AO Rašica) v Skuti preplezala opremljeno smer **Joška je njen svet** (7b). Težek raztežaj je David preplezal v tretjem poskusu, Matic pa v drugem.

Nad Krmo

Trapez Velikega Draškega vrha je priljubljen cilj tržiških alpinistov. V začetku devetdesetih let prejšnjega tisočletja so ob modernejšem pristopu dokončno obdelali steno. Prednjačili so Filip Bence, Janko Meglič in Slavko Rožič. Slednja sta v levem delu stene preplezala **Lomsko smer** (VI+/IV-V, 400 m). Mladi tržiški alpinisti s tradicijo obiskovanja tamkajšnjih sten nadaljujejo in minulo soboto sta Miha Zupan in Maja Duh (oba AO Tržič) opravila eno redkih (morda prvo?) ponovitev te smeri. Dejala sta, da smer premore zelo lepo plezanje po zajedah in počeh. Klinov v smeri je zelo malo, sama sta pustila opremljeno varovališče in še tri kline v smeri. Dejala sta, da so vse stene nad Krmo suhe in čakajo na plezalce.

Stena

Tokrat so nam v začetku junija očitno srbski alpinisti odprli našo največjo steno. Redna gosta naših gora in sten, Nina Adjanin in Igor Skender (KVS Beograd), sta preplezala **Dolgo Nemško smer**. Spodaj od Nemškega turnca je bila stena kopna in plezanje hitro. V grapi do Okna je šlo lepo z derezami in tudi po zložnejšem razu oziroma grebenu je bilo še lepo. Okoli Jugove police pa se je našel sneg, ki je precej oteževal gibanje po v kopnem lahkem svetu. Tudi Kugyeva polica je še na debelo založena s snegom.

Maestri

Tina Di Batista in Andrej Erceg sta v začetku junija preverila, kakšne smeri je plezal kontrolni Cesare Maestri, ki je bolj kot po svojih dobrih vzponih v Dolomitih znan po (ne)vzponu na Cerro Torre. Najbolj primerna za to je bila njegova smer (VII/VI, 400 m) v ostenju Picolo Daina nad dolino Sarce oz. nad Arcom. Bila sta navdušena nad lepim plezanjem in ambientom ter kratkim dostopom in sestopom. Smer je tudi ena redkih, ki se še dajo plezati v tej dolini, saj je dolgo popoldan v senci.

Brid klina

So smeri, ki jim ne moreš oprekati prav ničesar. Atraktivna linija, dobra skala, izpostavljenost, kvaliteta plezanja ... Prav vse to in še kaj ima smer **Brid klina** (7c, 350 m) v Aniča kuku. Vedno se mi je zdelo smešno, da Andrej Grmovšek ob poznavanju skoraj vseh pakleniških oprimkov še ni obiskal te famozne smeri. Verjetno je bilo tudi prodajalcu sadja in zelenjave na trgu v Starigradu jasno, da si Grma smer špara za dan, ko se bodo stvari lepo poklopile in jo bo zmožal preplezati brez padca, na pogled. Prejšnji konec tedna pogoji sicer niso bili najboljši, saj so bile temperature in vlaga v zraku visoke, a Andrejevo razpoloženje očitno tudi. Skupaj z njegovo znano borbenostjo uspeh ni izostal. Kolikor vem, gre za prvi vzpon na pogled v tej smeri.

Logarske Peči

Peči nad Logarsko dolino so bile konec maja prava stvar za ljubitelje malo resnejše plezarije pred začetkom sezone plezanja v gorah. Klemenča peč se je v zadnjem desetletju prelevila v športno plezalni objekt in nekaj lepo opremljenih smeri nižjih težav redno dobiva obiskovalce. Golarjeva in Strevčeva peč pa ostajata prizorišče resnejšega plezanja. Miha Hraščelj in Grega Lačen sta v slednji plezala smer **Mokre sanje** (7a, 350 m), ki je sicer opremljena, a so ji avtorji (Grmovšek & company) vseeno pustili alpski pridih, ki ne bo osrečeval strogega športnega plezalca. Dan pred njima sta bila v isti steni tudi Luka Krajnc in Maja Lobnik. Opravila sta redko, če ne prvo ponovitev smeri **Vrni-
teve** (VI, A1, 350 m). Seveda je bil Lukov namen smer prosto preplezati, a ključni raztežaj je

nekoliko izsiljen preko gladke plati, preko katere sta se prva plezalca (Knez-Pečovnik, 1986) pretolkla s svedrovci.

V sosednji Golarjevi peči sva plezala Tomaž Jakofčič in Tina Di Batista **Orlovsko smer** (VIII-, 240 m), ki je verjetno najbolj plezana smer s klasičnim varovanjem v pečeh. Vseeno ne dobi več kot nekaj vzponov letno in to se precej pozna v zaraščenosti. V spodnjih treh raztežajih je zelenjave obilo, sicer pa je dobro opremljena in plezanje je atraktivno.

Tradicionalna Paklenica

Tadej Krišelj in Luka Krajnc sta se sredi maja vrnila z letnega mednarodnega srečanja v Angliji. Plezala sta smeri do oce-
ne E6 in bosta o tem v kratkem pripravila obširnejšo reportažo. Kakor bolj ali manj vsi, ki smo se kdaj udeležili tovrstnega srečanja, sta tudi onadva prišla domov v zelo tradicionalnem razpoloženju. Verjetno bi najraje pometala vse svedrovce iz vseh pakleniških smeri. Tega ni sta storila, sta pa vseeno pobrskala po vodniku in našla nekaj smeri, ki so še čakale na prve proste ponovitve. Glavni projekt, ki je kar klical po prostem vzponu, je bila smer **Srček**. V predhodnem obisku sta nekoliko popravila inštalacijo, zamenjala nekaj starih svedrovcev in dodala nekaj klinov. Smer se je izkazala za izredno dober prosti trad cilj z najtežjim raztežajem, ocenjenim z IX-, ostali pa nosijo ocene tja do VIII-.

V Stupu sta nato preplezala **Polmesec** in zopet opravila prvo prosto ponovitev. Dvesto petdeset metrov dolga smer je v najtežjem raztežaju dosegla težave z oceno VII+/VIII-, ostalo pa je bilo precej lažje. Omembe vredno je vsekakor, da pride prav camalot št. 3. Na sestopu sta se spustila preko smeri **Feferon** v spodnjem delu Stupa in najtežji raztežaj osvobodila šopov trave. Naslednji dan sta se je lotila od spodaj in ponovno našla zelo lep in priporočljiv cilj za vplezane alpiniste. Ocene do vrha Stupa so VIII+, VIII-, V. Za zadnjo sta si privoščila smer **Čarovnica**, ki nastopa v znani alpinistični pripovedki iz polpretekle zgodovine. Glavni junak Janez Sabolek - Sabla je v tej smeri poskušal plezati kar po bršljanu, a je na koncu s celim šopom zelenja seveda odletel. Luka in Ante sta smer, ki ima na prvi pogled nekoliko sumljivi-

vo pečevje, dobro očistila, dodala kak klin in nastala je, tako kot je skoraj pravilo v Pakli, obiska vredna smer. Najtežji raztežaj je dolg petdeset metrov in ocenjen z VIII, ostalo pa dosega peto stopnjo. Luka je vse plezal prosto, Ante pa prosto Feferon in Polmesec, v ostalih pa mu je zmanjkal kak meter. Za avanture in malo bolj kompleksnega plezanja željne plezalce je torej še ostalo nekaj smeri, katerih duha in karakterja še ni pokončala vrtalka. Ostalo jih je odločno premalo, a tej temi smo na teh straneh namenili že kar nekaj prostora in zato jadikovanje nad žalostnim dejstvom tokrat izpuščam.

Tudi Luka Lindič in Matic Jošt sta se v Paklenici igrala z metu-
lji in zatiči. Začela sta s **Cvrčevim stebrom** (VIII-/VII, VI, 300 m) in naslednji dan nadaljevala z **Lažnivko** (VII), v kateri se jima je pridružil Silvo Karo, ki je bil v Paklenici na zasluženem oddihu po napornem filmskem festivalu. Zadnji dan sta se Matic in Luka vseeno odločila, da vpneti kak svedrovec, in sicer v eni prvih znanih pakleniške pogube, smeri **Welcome to Hell or Paradise**. Brata Remy sta najtežji raztežaj potegnili preko gladke old school plošče, ki je Luki zadala uspeh v drugem poskusu.

Novice je pripravil Tomaž Jakofčič.

Trikrat nad štiri tisoč metri v Afriki

15. maja 2010 se nas je devet članov Alpinističnega odseka Novo mesto odpravilo v Maroko. V mestecu Imlil smo udobne sedeže zamenjali s planinskimi čevlji in se peš odpravili

v petnajst kilometrov oddaljeni bazni tabor Neltner (3207 m). Tu smo postavili šotore in odšli na aklimatizacijsko turo na tristo metrov višje bližnje sedlo. V hladnih, zgodnjih jutranjih urah pa smo se že podali proti našemu cilju. Po štirih urah smo stali na vrhu severne Afrike, Toubkalu, 4167 metrov, od koder smo imeli krasen pogled na vse štiri strani neba – na puščavo, Atlantik, Sredozemsko morje in širna polja ter nasade oljk. Po krajšem počitku smo se s pomočjo močnih sunkov vetra (pihalo je tudi do 140 km/h) vrnili v bazni tabor.

Naslednji dan smo se odpravili na nekoliko zahtevnejšo turo, in sicer na 3963 metrov visoki Clochetons. Povzpeli smo se po devetsto metrov dolgem kuloarju Ihrzer s petinštiridesetimi stopinjami naklona, ki je znan tudi kot najlepší kuloar v celotnem Atlasu. Zaradi prevelikih sunkov vetra se nismo odločili za plezanje po grebenu in smo raje sestopili v bazni tabor, kjer pa nas je pričakal snežni metež. Četrty dan smo se v hladnem jutru odpravili proti Rasu (4083 m), kjer smo v severni steni preplezali sedemsto metrov dolgo grapo z naklonom petdeset stopinj. Z vrha smo pot nadaljevali na naš zadnji štiritisočak Timesguida (4089 m), potem pa sestopili po drugi grapi, prav tako v severni steni Rasa.

Cilj odprave je bil dosežen in v nekaterih podvigih celo nad našimi pričakovanji. Osvojili smo naš glavni cilj, najvišji vrh Atlasa, Toubkal, stali na dveh štiritisočakah (Ras in Timesguida), hkrati pa preplezali še štiri grape.

Jože Hartman

Na vrhu štiritisočaka

NOVICE IZ TUJINE

Nova smer v južni steni Grandes Jorasses

Bolj malo alpinistov ve, da imajo slavni Jorassi tudi južno steno. Severna stran te gore je namreč ena najbolj razpitenih alpskih sten, zahodna je zaradi težje dostopnosti in zahtevnosti precej manj obiskana, južna pa v glavnem kar sameva. Zadnji, ki je v njej pustil svoje sledi, je bil pred 25 leti Gian Carlo Grassi, izjemno plodovit italijanski ledni plezalec. Grassi je takrat plezal v južni steni Point Walkerja, a se je moral lepemu prehodu po ozkem žlebu umakniti v levo, ker ledu v njem ni bilo. In skoraj vse od takrat je Sergio De Leo, 47-letni alpinist iz Aoste, čakal, da bi se led vsaj nekoliko potegnil po omenjenem žlebu. Končno je ugodne razmere dočkal letos 22. maja. Pri vzponu so se mu pridružili še Marcello Sanguineti, Marco Appino in Michel Coranotte. Po bivaku pod steno so v 10 urah preplezali zelo lepo linijo, ki so jo poimenovali **Plein Sud**. Smer so ocenili s VI, 4+/5 v ledu, dolga pa je 950 metrov.

Japonska serija vzponov na Aljaski

Zadnjih nekaj sezon so japonski alpinisti ena izmed gonilnih sil pri plezanju predvsem novih smeri na Aljaski. Tudi letos je bilo tako. Kazuaki Amano, Ryo Masumoto in Takaai Nagato so opravili dva zahtevna in pomembna prvenstvena vzpona ter ponovili nekaj zahtevni

smeri. Sredi aprila so preplezali novo smer v gori s suhoparnim imenom **Peak 7400'**, ki leži poleg bolj znanega Mont Bradleyja in jo ocenili z M6 5.9/5.10,R, 22 raztežajev, 900 metrov. Teden pozneje so se odpravili v Mt. Church, kjer so začeli po smeri **Amazing grace**, ki sta jo lani prva preplezala Američana Pike in Clapham, ter ji sledili do polovice stene, potem pa so plezali naravnost na vrh.

Svojo aktivnost so prenesli na Denali. Za aklimatizacijo so se povzpeli po smeri **West Buttress**. Zatem so ponovili smer z imenom **Denali Diamond**, ki datira v leto 1983 in ima do sedaj približno 5 ali 6 ponovitev. Zmogli so jo v 80 urah in jo kot prvi preplezali prosto. Pri tem so prečnico v tegu vrvi, ki je ključ smeri, preplezali prosto in mesto ocenili z M7/7+ (originalna ocena je AI5 M6 A1), dolžina pa je 2700 metrov. Za konec so odšli v Mont Hunter in z **Moonflower Buttress** opravili v 48 urah.

Arktična opica

Tako se v prevodu imenuje nova smer v 1400-metrski steni Sail Peaks na Baffinovem otoku. Dolina Stewart valley, kjer omenjena gora stoji, se nahaja nad polarnim krogom in ima zato zelo trdo (beri mrzlo) podnebje. Britanski plezalci Mike Turner, Stuart McAleese in Mark Thomas so imeli zato še težje delo, kakor bi ga imeli pri premagovanju enakih težav – najtežje raztežaje so ocenili z A4 – pri višjih temperaturah. Živo srebro se je namreč vseh 18 dni vzpona gibalo okoli

–20 stopinj Celzija in prav poseben podvig je predstavljalo že samo kuhanje oziroma segrevanje vode v takšnih pogojih. Če prištejemo še to, da so vseh 18 dni zaradi popolne vertikale spali v visečih posteljah, je to izjemno zahteven podvig, ki si ga le težko predstavljamo. Zaradi tako nizkih temperatur seveda niso niti pomislili na prosto plezanje.

Novice je pripravil Urban Golob.

PISMA BRALCEV

Popravek

Sestavek *O najpogostejših nesrečah v gorah* na strani 58 in 59 v PV št. 6 moram popraviti. Pod zadnjim naslovom tega sestavka (*Primerjava s tujino*) se pravilno besedilo od šeste vrstice naprej glasi takole:

V letu 2006 je v gorah potrebovalo pomoč 0,1 % članov PZ Nemčije, smrtno se je ponesrečilo 0,05 ‰ njenih članov. Obravnavano leto je PZS štela 52.856 članov (2,6 % državljanov Slovenije), vseh nesreč, v katerih je reševala GRS, je bilo 304. Samo v gorskih nesrečah je potrebovalo pomoč 205 oseb (0,4 %), 23 oseb (0,4 ‰) je umrlo. Vsaka nesreča, še posebej če je smrtna, je tragična. Ti rezultati so za našo državo zelo zaskrbljujoči. Usposabljanje in izvajanje preventivnega dela za obiskovalce gora bo treba zelo povečati.

Planinski pozdrav,

Danilo Škerbinek

LITERATURA

Za začetnike in stare mačke

Prvi koraki v svet vertikale. Vaje in nasveti za uspešno plezanje. Vili Guček. Ljubljana, Sidarta 2010. 19,90 EUR.

Zadnje čase pravijo, da nisem za nobeno rabo več. Namesto da bi plezala, samo še pišem o tem, kako je bilo, ko sem si še kaj upala. Pa naj zato začnem v slogu še pomnite tovariši, da upravičim kritike. Spominjam se časov, ko sem v kakšni knjigarni v tujini ure dolgo lahko cedila slino ob listanju najrazličnejših lepo ilustriranih priročnikov o skalnem, lednem, tehničnem ... plezanju in si mislila, kako fino bi bilo, če bi se tudi pri nas dobilo kaj podobnega. Po dobrem desetletju, ko se ne slinim več tako pogosto po tujih prodajalnah literature, sem dobila v roke lično, ne prav debelo knjižico z naslovom *Prvi koraki v svet vertikale*. In bila prijetno presenečena – pa sem ga dočakala, en tak simpatičen, nazoren, preprost priročnik v slovenščini! Pri prebiranju sem se spomnila stare resnice, da lahko nekaj dobro in preprosto razloži le, če do potankosti obvladaš tisto, o čemer govoriš. O tem, da legenda slovenskega športnega plezanja Vili Guček, ki je priročnik napisal, obvlada vse plezalne vrvine, ni dvoma, očitno pa mu tudi težji del, razlaganje le-teh, ne dela preglavic.

"Ali se rada pritožuješ: Premajhna sem, sicer bi priplezala do vrha! Ali si večkrat misliš: Če bi bil močnejši, bi jo zagotovo splezal! Knjiga je namenjena tebi." Po tem oglasu v slovu znanih oddaj televizijske prodaje Top shop, ki nas nagovarja s platnic, bi lahko sklepali, da je knjiga namenjena začetnikom, ki svojo *grehornovsko* nerodnost pogosto opravičujejo s podobnimi izjavami. In jim tudi je, a ne le njim, temveč tudi tistim, ki začetnike uvajajo v ples v vertikali in ki prevečkrat prehitro pozabijo na težave, s katerimi so se sami srečevali kot tečajniki. Ker tudi pri plezanju velja, da kar se Janezek nauči, to Janezek zna, je zelo pomembno, da se že v zgodnjem plezalnem obdobju seznanimo s

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana

T: 01 2410 656,

E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gorništvá, alpinizma, fotomonografij in potopisov

Alpinverlag, december 2009
(mehka vezava; 495 strani; barvne fotografije; cena 36,80€)

KNJIGARNA KONZORCIJ

NOVO V PLANINSKI ZALOŽBI PLANINSKO-IZLETNIŠKI VODNIK PREDDVOR

V vodniku so na 96 straneh opisani izleti in gorske ture na območju občine Preddvor ter dostopi do začetkov teh markiranih planinskih poti, do koder se je mogoče pripeljati z avtom. Vse opisane poti so zgledno označene s planinskimi markacijami in povečini zelo dobro vzdrževane.

Opisani so izleti: Sveti Lovrenc; Čemšenik; Sveti Jakob; Potoška gora, Jarvorjev vrh; Zaplata, Hudičev boršč; Kališče; Mali Grintovec, Storžič in nekaj drugih.

Cena vodnika je 17,95 €.

Informacije in naročila:
Planinska založba PZS
Dvorčakova 9, p. p. 214
1001 Ljubljana

Tel. 01/43 45 684,
fax: 01/43 45 691
el. naročila:
planinska.zalozba@pzs.si ali preko spletnih strani PZS: www.pzs.si

pravilnim gibanjem, saj se naučenih napak pozneje težko znebimo. Zato je priručnik dobrodošla pomoč vsakemu tečajniku – če bo njegov inštruktor slučajno še iz stare garde, ki se je bolj malo ubadala s poučevanjem sloga, si bo do lepšega in učinkovitejšega plezanja lahko pomagal z domačo literaturo. S priručnikom pa so na boljšem tudi inštruktorji pri delu z manj spretnimi tečajniki, saj fotografije, ki bogatijo priručnik, dostikrat povedo več kakor zapleten opis pravilne plezalne tehnike.

Avtor na slabih 80 straneh strne svoje bogato znanje v niz nasvetov, ki se najprej dotaknejo tehnične plati, poudarek je seveda na pravilnem gibanju (stopanju, prijemanju, plezanju v različnih naklonih stene in značilnih stenskih oblikah ... pa tudi počivanju, kar je nadvse koristno znati), za lažje razumevanje besedilo dopolnjuje fotografije, za hitrejši napredek pa je opisanih tudi 26 vaj za izboljšanje plezalne tehnike. Enako pomembna kakor tehnični del priručnika se mi zdijo tudi poglavja, ki govorijo o stvareh, za katere imajo marsikateri novodobni plezalci bolj malo poslušala. Gre predvsem za lepo vedenje v vedno bolj natrpanih plezališčih. Prav je, da so začetniki pravilno vzgojeni, za to pa so odgovorni predvsem inštruktorji, zato ni odveč tudi njih spomniti na etični kodeks. Zlasti simpatični so zelo življenjski nasveti, ki omilijo nekatere dileme, s katerimi se spopadajo začetniki (o velikosti prvih plezalnikov, o primerni telesni teži ...), razveseljivo pa je tudi, da je celoten priručnik prežet s filozofijo, ki je sodelovati, ne zmagati – prvotni cilj plezanja naj bo zabava, užitek, ne pa neprestano razmišljanje

nje o težavnosti.

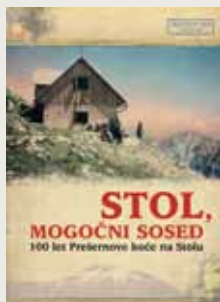
Ob nekaj drobnih oblikovnih lapsusih, ki jih morebiti opazi le izurjeno uredniško oko, imam le eno pripombo. V poglavju o predvidevanju (str. 16/17), ki naj bi bilo temelj vseh varovalnih postopkov, je varujoča plezalka na sliki obuta v natikače. Predvidevam, da bi znala biti varnost plezalca v vodstvu ob morebitnem padcu rahlo ogrožena, če bi plezalko sunek vrgel ob steno in ji poškodoval prste. Ne bi bila prva, ki zaradi neprimerne obutve v plezališču in posledično razbitih prstov dalj časa ne bi mogla nataktniti plezalk.

Založba Sidarta je z izdajo te knjižice dodala nov, tokrat izrazito izobraževalni kamenček v mozaik svoje založniške dejavnosti. Upam, da ne bo ostala le pri enem.

Mateja Pate

Stol, mogočni sosed

Stol, mogočni sosed: 100 let Prešernove kočice na Stolu. Polona Kus (ur.). Jesenice, Žirovnica, Planinsko društvo Javornik-Koroška Bela, Medium, 2010. 76 strani, ilustr. 8 EUR.

PD Javornik-Koroška Bela je v počastitev bližajoče se stote obletnice postavitve Prešernove kočice na

Stolu izdalo knjigo, ki v sliki in besedi predstavlja začetek gradnje najvišje planinske kočice v Karavankah. Marljivost zbiralcev slikovnega in pisnega gradiva je obrodila odličan sad.

Množica zapisov (med katerimi je tudi precej citatov iz Planinskega vestnika), fotografij in skic, ki so jih prispevali različni zbiralci, nas popelje v vsa značilna obdobja obstoja Prešernove kočice – od postavitve prvotne kočice skozi zadnje svetovno vojno viхро, v kateri je pogorela, do časa obnove v šestdesetih letih, za katero so denar zbirali celo s posebnimi boni, ki jih je gradbeni odbor razdelil šolski mladini Gorenjske. Tako je gorenjska mladina z nabiralno akcijo zbrala prvi milijon dinarjev za obnovo kočice. Si predstavljate izvedbo takega podviga v teh sodobnih časih?

Omeniti je treba, da knjiga ne govori le o Prešernovi kočici. Ustvarjalci so posegli tudi v širši prostor gore, ki kraljuje nad Deželo. Tako lahko vidimo stare slike nekaterih krajev pod Stolum, planin, ki so neločljivo povezane z goro, pa tudi dogodkov, ki so se odvijali na njej.

Prešernovo kočico, ki se ji ime zares poda, saj se je pesnik rodil ob vznožju Stola, je Kranjska podružnica SPD slovesno odprla 31. julija 1910. Omogočila je potrebni polet turističnemu obiskovanju gora v Karavankah. Pa še na nekaj ne smemo pozabiti. Stol ima v slovenski planinski zgodovini vendarle posebno mesto. Na njem je vzkli želja po ustanovitvi Slovenskega planinskega društva (na izletu piparjev na Stol 23. julija 1892), predhodnika Planinske zveze Slovenije. Simpatična knjiga naj torej ne ostane v skladišču založnika. Naj ugledata dan, naj se preseli na vaše knjižne police. Z veseljem jo prebirajte in ne pozabite, da vas Stol in Prešernova kočica vabita v goste!

Emil Pevec

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Prva seja upravnega odbora PZS

Sedemnajstega junija se je v veliki dvorani podjetja Krka na svoji prvi seji sestal novoizvoljeni upravni odbor (UO) Planinske zveze Slovenije. Predsednik Bojan Rotovnik je predstavil način delovanja UO v prihodnje, pri čemer bo manj sej (3–4 na leto), dobrodošle so pobude članstva, na vsaki seji bo predstavljen primer dobre prakse. Tokrat nam je predsednik Mladinske komisije Uroš Kuzman predstavil koncept dela z mladimi – mladinske voditeljice. Sledila je vrsta vsebinskih točk: UO se je seznanil z zapisniškim skupščine; predsednik je poročal o aktualnem dogajanju, računovodkinja pa o finančnem na-

črtu; UO je sprejel terminski načrt dela; začel se je postopek za spremembo statuta PZS; predsednik je poročal o sodelovanju z Gorskoroševalno zvezo. V nadaljevanju so imenovali vrsto načelnikov in članov komisij ter odborov, tako tistih z zborom dejavnosti, kot drugih, pri čemer se je število komisij zmanjšalo, saj mandati nekaterih komisij niso bili podaljšani. UO je na predlog predsednika, ki mu za enkrat pomagata le dva od možnih treh podpredsednikov, imenoval dve koordinatrici: Manjo Rajh za delo MDO-jev in Zdenko Mihelič za mednarodno dejavnost. Franci Ekar bo po novem predstavnik PZS v Svetu TNP. Novi načelniki komisij so postali: Borut Vukovič (pravna komisija), Aleš Glavnik (gospodarska komisija), Franc Kadiš (komisija za usposabljanje in preventivo). Bojan Rotovnik je pri urejanju Obvestil zamenjal doseadanega urednika Toneta Škarjo. Vanja Kovač bo predstavnica Planinskega učnega središča Bavšice, Tone Tomše pa v ustanovi Sklad Okrešelj. Kratka poročila o dejavnostih komisij z zborom dejavnosti, ki bodo odslej redna točka sej UO, je bila predstavljena na naslednjo sejo (ta bo predvidoma oktobra). UO je sprejel priporočila za varno hojo v gore, ki jih je vodstvo PZS med drugimi predstavilo tudi medijem na prvi novinarski konferenci drugega julija. Spret je bil sklep, da bo dan slovenskih planincev leta 2011 v Prekmurju.

Vladimir Habjan

Podpisano pismo o nameri med PZS in GRZS

Na srečanju gorskih reševalcev ob dnevu reševalcev 12. junija 2010 na Jezerskem sta predsednik GRZS Igor Potočnik in predsednik PZS Bojan Rotovnik podpisala Pismo o nameri, ki na novo opredeljuje sodelovanje obeh organizacij. Predsednika sta se javno obvezala, da bosta aktivno sodelovala, pristopila k reševanju vseh odprtih vprašanj in spodbujala postopke za sklenitev pisnega dogovora o nujnem sodelovanju. Vodstvi obeh organizacij bosta uskladili vsebinsko pisnega dogovora, ki ga bosta predsednika po potrditvi na upravnih odborih obeh organizacij podpisala na svečanosti ob podelitvi priznanj PZS, ki bo 4. decembra 2010. Bojan Rotovnik, predsednik PZS, je ob tem izjavil: "S podpisanim pismom o nameri se na področju sodelovanja med PZS in GRZS odpira novo poglavje, saj sta obe organizaciji vsebinsko in kadrovsko tako povezani, da je aktivno sodelovanje med njima samoumevno.

100 let Prešernove kočice na Stolu

Letos mineva sto let, odkar so člani Kranjske podružnice Slovenskega planinskega društva na Stolu zgradili Prešernovo kočico. V stoletju kraljevanja pod vrhom najvišje gore v Karavankah je kočica nudila zavetje turistom, planincem, pastirjem, lovcem, upornikom, domačim ljudem in tujcem. Kljubovala je nevihtam in klonila v vojni viхро ter nekajkrat spremenila podobo. Danes popotnika na vrhu Malega Stola pozdravi sodobna planinska postojanka. Otvoritev kočice 31. julija 1910 je bila nadvse slavnostna: "Obsežna vrhova obeh Stolov sta bila v dopoldanskih urah prekrasnega otvoritvenega jutra zasedena od stotin ljudstva, ki se je zabavalo s petjem, godbo, streljanjem in opazovanjem došlecev ali pa je v nemem občudovanju zrla v lepi svet tam doli v vznožju" (Planinski vestnik, 1910).

Častljivo obletnico so člani PD Javornik-Koroška Bela v sodelovanju s podjetjem Medium d. o. o. Žirovnica zaznamovali tudi s knjigo *Stol, mogočni sosed*, ki jo lahko naročite pri PD Javornik-Koroška Bela, Cesta Borisa Kidriča 37c, 4270 Jesenice.

PD Javornik-Koroška Bela vas zato vabi na slovesnost ob stoletnici Prešernove kočice na Stolu, ki bo v soboto, 31. julija 2010, s pričetkom ob 11. uri.

PD Javornik-Koroška Bela

S predsednikom GRZS Igorjem Potočnikom sva v nekaj pogovornih dosegla visoko stopnjo konsenza glede odprtih vprašanj in nujnosti medsebojne povezanosti. Zato sva tudi osebno prevzela nalogi, da znotraj obeh organizacij pripraviva ustrezne podlage za dolgoročno in vsebinsko bogato sodelovanje, ki bo temeljilo na medsebojnem spoštovanju."

Povzeto po spletni strani PZS

Očistimo slovenske gore

Novinarska konferenca, ki je bila 24. junija 2010, je pomenila začetek največje čistilne akcije v slovenskem visokogorju. Veliko poletno akcijo je organizirala Zavarovalnica Triglav. Kot dolgotrajna spremljevalka planinskih akcij bo v letošnjem letu finančno podprla namestitve posebnih, okolju prijaznih vrečk za odpadke. Nameščene bodo v 25 planinskih postojankah in kočah. Zavarovalnica Triglav je donirala tudi EKO gasilne aparate. Akcija bo potekala v Julij-

skih Alpah, Kamniško-Savinjskih Alpah in v Karavankah. Na vseh izbranih postojankah bodo planinci lahko dobili tudi razglednice, ki jih bodo lahko brez poštnine oddali na najbližjih poštah nabiralnikih. Zaključna prireditve akcije bo 21. oktobra v Bohinjski Bistrici, kjer bodo med prispelimi razglednicami izžrebali dobitnike nagrad. Akcijo lahko spremljate na spletni strani www.ocistimo.gore.si.

Povzeto po spletni strani PZS

Sprejet nov Zakon o TNP

Po desetih letih usklajevanja in priprav je bil 22. junija končno sprejet Zakon o Triglavskem narodnem parku, ki je že stopil v veljavo. Zakonu so dale končno vsebino številne strokovne razprave in obravnave na območju parka, sodelovale pa so tudi lokalne skupnosti. Delno so bile upoštevane tudi pripombe nevladnih organizacij, civilne družbe in Planinske zveze Slovenije. Za TNP veljajo tri varstvena območja, še posebej

pa območje Bohinjskega jezera z okolico, naravni rezervat in naravni spomenik. Na seji sveta javnega zavoda TNP je bil 23. junija 2010 za člana sveta zavoda potrjen Franci Ekar kot predstavnik PZS.

Povzeto po spletni strani PZS

Prijateljstvo brez meje

Gostitelji letošnjega petega srečanja planincev SPD Trst, SK Devin, ŠD Sloga iz Bazovice, PD Snežnik iz Ilirske Bistrice in PS Bazovica iz Reke pod nazivom Prijateljstvo brez meje so bili Rečani. Srečanje je bilo 24. aprila na Platku, znanim smučišču in kraju, ki ima v reški okolici najboljše pogoje za taka dogajanja. Kljub številnim drugim dogodkom, krizi, slabi vremenski napovedi in ostalimi nevšečnostim se je na Platku le zbralo več kot osemdeset planincev iz treh dežel.

Gostitelji so gostom tokrat želeli pokazati vzhodni del Grobniških Alp, prekrasnega gorovja na prehodu s primorske strani v gozdove Gorskega Kotarja. Tu je kar nekaj vrhov nad tisoč metrov, nekateri pa so zaradi neporačtenosti izredni razgledniki. Kot najvišji izstopajo Jasenovica nad samim Platkom, Crni vrh, Gornik in Grleš, ki so vsi višji od 1330 metrov. Med posebnimi vrhovi je speljana Kripanjska pot, ki do večine omogoča lažji dostop z avtomobilom. Kljub kar dobri cesti ta del Grobniških Alp ni preveč obiskan, tako da obiskovalec lahko uživa v tišini in samoti. Razgledi z vrhov segajo od Velebita na jugu do Snežnika in najvišjega vrha gorovja Obruča na severu. Proti vzhodu se iz nepreglednih gozdov vzdigujejo Snježnik, Guslica in Risnjak, proti zahodu sega pogled na Kvarnerski zaliv z otokoma Krkom in Cresom v ospredju in na kvarnersko lepoto Učko. Razen razgledov, samote in tišine gorovje skriva še marsikako drugo zanimivost: travnike, polne spomladanskega cvetja, srečanje z medvedom, plezanje skozi hudournik Mudne Doli ali na Crni vrh, pa še bi se dalo kaj naštet.

Pohod je trajal pet ur, cilj pa je bil 1214 metrov visoki Klek, katerega vzhodna stena pada v dolino pod Jasenovico. Podobne vzhodne stene imata tudi Crni vrh in Gornik. Za tiste, ki jim je bilo pet ur hoje preveč, je bilo organizirano nekoliko krajše potepanje po gozdovih Jasenovice in travnikih Pribeniša. Ker je letošnja zima nanese obilico snega, sta obe skupini morali kar precej časa gaziti po snegu, ki ga je bilo v gozdovih še vedno več kot meter. Srečanje se je nadaljevalo v Domu na Platku s prísrdno družabnostjo in v zelo sproščeni atmosferi. Prijateljstvo, ki se goji že pet let, sedaj daje sadove. Spoznati druge-

ga, pokazati drugemu lepoto kraja, v katerem živimo, skupaj narediti nekaj v korist vsem. Meje naj izginejo med Slovenci, meje naj izginejo med vsemi ljudmi dobre volje. In zato se je srečanje končalo z "Nasvidenje naslednje leto na tržaškem Krasu".

Darko Mohar

Praznovanje PD Dramlje

V soboto, 29. maja 2010, se je na planinski postojanki Planinskega društva Dramlje na Uršuli pri Dramljah odvijalo srečanje Savinjskega meddruštvenega odbora, ki je s svojimi 50 društvi največji v PZS. Kljub slabi vremenski napovedi je bilo vreme sončno, zdušje na srečanju pa veselo. Drameljski smo srečanje organizirali ob 30. obletnici delovanja društva, ki je bilo ustanovljeno 12. 1. 1980. Lani je imelo 156 članov, letos pa je, predvsem na račun novih mladih članov, prvič preseglo število 200. Društvo je včlanjeno v PZS in znotraj zveze tudi v Savinjski MDO. Uspešno sodelujemo z drugimi društvi, predvsem z našimi sosedmi iz Slovenskih Konjic, Gorice pri Slivnici, Šentjurja, Vojnika, društvi na območju Celja in drugimi društvi po Sloveniji in v tujini. Po velikih naporih nam je v preteklih letih uspelo pridobiti tudi ustrezne prostore v naši planinski postojanki, na katero smo še posebej ponosni. Osnovna dejavnost društva je življenje v sožitju z naravo, krepitev gibalnih sposobnosti, skrb za varno obiskovanje gora in delo z mladimi. Društvo že od vsega začetka organizira pohod po Drameljski planinski poti, katere del poteka po poteh slavne 14. divizije, ki je v februarju 1944 osvobodila naše kraje. Ob 30. obletnici se spominjamo mnogih prizadevnih ljudi, ki so orali ledino našega društva, predvsem prvega predsednika Jožeta Čede, ki je društvo uspešno vodil celih 20 let. Pred nekaj leti se je žal od nas za vedno poslovil.

Dramlje je ime za široko območje na meji kozjanskega gričevja na jugovzhodu, Celjske kotline na jugu in Konjiške gore na severu. Tukaj se stikata predalpsko hribovje in

subpanonski svet. Na Uršuli, ki je sicer krajevno ime za celotno območje 461 m visoke vzpetine nad Dramljami, imamo v idiličnem okolju med vinogradi ob cerkvi na naslovu Vodule 18 planinsko postojanko. V društvu imamo pet planinskih vodnikov kategorij A, B in D, tri markaciste in tri varuhe narave z licenco PZS, ki skrbijo, da je delo v društvu strokovno in zanimivo. Z vrtcem v predbožičnem času organiziramo pohod z lučkami na Uršulo za najmlajše, ko otroci iščejo dobre škrate. Otroci in starši so pohod dobro sprejeli in letos bo že 13. po vrsti. Osnovnošolce peljemo na enotedenski mladinski planinski tabor. Želimo si, da mladi spoštujejo naravo, se več gibljejo, več časa preživijo v naravi in tako nadaljujejo naše delo. Posebno smo veseli naših cici planincev, ki se z drobnimi koraki odpravljajo na svoje prve velike pohode in z iskrivimi očmi opazujejo mnoge zanimivosti v naravi. Trudimo se s postopnim izobraževanjem, da jim bo v prihodnje čim lažje. Pod svoje okrilje jih je vzela naša vodnica, ki uspešno sodeluje z vrtcem in šolo. V dobro uro trajajočem programu smo predstavili naše društvo in naš kraj, vmes pa so dogajanje popestrili naši pevci in glasbeniki in s pozdravnimi govori številni gostje. Po pozdravu s strani predsednika PD Dramlje Valentina Goleža nas je pozdravila Manja Rajh, predsednica savinjskega MDO, nas pohvalila za preteklo uspešno delovanje in nam v svojem imenu in v imenu novega predsednika PZS Bojana Rotovnika zaželela uspešno delo še naprej. Izvolitev prvega štajerskega predsednika v skoraj 120-letni zgodovini PZS smo prisotni pozdravili z bučnim aplavzom. Ob koncu uradnega dela prireditve je sledila še podelitev priznanj najzaslužnejšim, ki jih je podelila Manja Rajh. Zavedamo se, da si mnogi članov društva zasluži priznanje za prizadevno delo v društvu v vseh preteklih letih, na kar smo ob trdem delu v preteklosti kar malo pozabili in bomo poskusili nadoknaditi v prihodnje.

Vinko Vodušek

Najmlajši nastopajoči – cici planinci FOTO: VALENTIN GOLEŽ

Slovenski planinski muzej

Slovenski planinski muzej je nacionalni projekt, ki bo povezoval celotno planinsko – gorniško, alpinistično, reševalno in vodniško srenjo v Sloveniji.

Slovesno odprtje muzeja bo
7. avgusta 2010 ob 11. uri v Mojstrani.

Naveza za vrhove prihodnosti.

DOŽIVETJA NARAVE

Vsaki petek ob 17h
Radio Ognjišče

<http://oddaje.ognisce.si/dozivetja>

RADIO ŠT. 1 OD KOLPE DO BARJA

informacije, izobraževanje,
kultura, šport, glasba,
zabava ...

RADIO UNIVOX

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

SE SLIŠIMO!

dobro jutro

Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija

zadnji kosi

243 izdelkov

Nahrbtnik Speed 40
-30%

Pohodniške hlače Pilot
-56%

Gozarji ZG65 XCR
-48%

redna cena: 54,90 eur
nova cena: 23,90 eur

redna cena: 99,90 eur
nova cena: 69,90 eur

redna cena: 134,90 eur
nova cena: 69,90 eur

in še 240 ostalih izdelkov

KIBUBA
PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU

ostale izdelke v akciji si ogledajte na:
www.kibuba.com

*Manj kot kilogram na osebo!
Hitro postavljen in izredno zanesljiv*

CHAOS 2

masa: maksimalna 2,15 kg, minimalna 1,95 kg.
višina: 105 cm.
ponjava iz ripstop poliestra (3000 mm).
tla iz poliestra (3000 mm).

notranji šotor iz dihajočega Texlite H.T.
in mrežica proti komarjem.
100% varjeni šivi na ponjavi in tleh.
3 palice iz durualuminija.